

Türkçe Kitabımız

Batı Trakya'nın Edebiyatı,
Gazete ve Dergi Metinleri

HAZIRLAYANLAR:
Aydın Bostancı
Dimos Yağcıoğlu
Evren Dede
Herkül Millas
Koray Hasan
Tuncay Balta

PEM PROGRAMI ÇALIŞMALARI

Türkçe Kitabımız

Batı Trakya'nın Edebiyatı,
Gazete ve Dergi Metinleri

HAZIRLAYANLAR:

Aydın Bostancı

Dimos Yağcıoğlu

Evren Dede

Herkül Millas

Koray Hasan

Tuncay Balta

2008

İÇİNDEKİLER

Önsöz	6
Bu kitap konusunda bazı görüşler	10
Birinci Ders: <i>Okul ve Yeni Yıl Başlıyor</i>	13
İkinci Ders: <i>Anne Sevgisi</i>	18
Üçüncü Ders: <i>Öğretmen Sevgisi</i>	24
Dördüncü Ders: <i>Memleket Sevgisi - Özlem</i>	31
Beşinci Ders: <i>Memleket Sevgisi - İnsan Sevgisi</i>	39
Altıncı Ders: <i>Sorunlar - Eğitim</i>	47
Yedinci Ders: <i>Tütün</i>	53
Sekizinci Ders: <i>Uzağımızdaki Sorunlar - ya da Ötekilerin Sıkıntıları</i>	61
Dokuzuncu Ders: <i>Geleneklerimiz</i>	69
Onuncu Ders: <i>Mahallelerimiz, Âdetlerimiz</i>	77
On Birinci Ders: <i>Yunus'u ve Şiiri Sevmek</i>	85
On İkinci Ders: <i>Değişmekte Olan Çevremiz</i>	93
On Üçüncü Ders: <i>Tarih, ya da 'Eskiden Çok Farklıydı'</i>	101
On Dördüncü Ders: <i>Dilimiz</i>	111

On Beşinci Ders: <i>Toplumsal Konular - Kadın ve Çocuk Günleri</i>	119
On Altıncı Ders: <i>Günlük Hayatımız - Tatlı Anlarımız</i>	129
On Yedinci Ders: <i>Günlük Hayatımız - Tatsız Anlarımız</i>	139
On Sekizinci Ders: <i>Günlük Hayatımız - Okullarımızdan Sahneler</i>	147
On Dokuzuncu Ders: <i>İki Dilli Olmak ve Çeviriler</i>	157
Yirminci Ders: <i>Dünyada Ne Oluyor?</i>	165
Yirmi Birinci Ders: <i>Boş Vaktimizde Ne Yaparız - Hobilerimiz</i>	173
Yirmi İkinci Ders: <i>Sağlık Gibisi Yoktur</i>	179
Yirmi Üçüncü Ders: <i>İç Dünyamız</i>	189
Yirmi Dördüncü Ders: <i>Hayat Sizi Bekliyor</i>	199
EK: Bu kitapta metinleri kullanılan yazarlar, ozanlar, gazete ve dergiler.	204

Πρόλογος

Αυτό το σχολικό βιβλίο έγινε για τις εκπαιδευτικές ανάγκες των παιδιών της μειονότητας της Θράκης που έχουν μητρική γλώσσα την τουρκική. Είναι προϊόν του Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων (ΠΕΜ), για το οποίο περιέχονται μερικές πληροφορίες στο 19ο μάθημα.

Δημιουργήθηκε για να χρησιμοποιείται παράλληλα με τα σχολικά βιβλία διδασκαλίας της τουρκικής γλώσσας που υπάρχουν ήδη, ως βοηθητικό και συμπληρωματικό. Η καινοτομία που το κάνει υποδειγματικό είναι ότι στηρίζεται σε μια διαφορετική αντίληψη, καθώς μέχρι σήμερα σε αντίστοιχες προσπάθειες δεν υπήρξε δημιουργική συμβολή της μειονότητας, ούτε δόθηκε σε άλλα βιβλία η σημασία που πρέπει στον πολιτιστικό της πλούτο. Γι'αυτό πιστεύουμε ότι αυτό το βιβλίο αποτελεί μια αφετηρία.

Το βιβλίο χαρακτηρίζουν πέντε ιδιαιτερότητες.

Πρώτη ιδιαιτερότητα: είναι η πρώτη φορά που μειονοτικοί θρακιώτες, με τη συμβολή δύο ελλήνων μειονοτικών της Κωνσταντινούπολης, συνέταξαν ένα σχολικό βιβλίο δικό τους. Το προϊόν της προσπάθειας μπορεί βάσιμα να θεωρηθεί δείγμα σεβασμού στη μειονότητα και επίσης ένα βήμα προς την απελευθέρωσή της από μια μακρόχρονη και διπλή χειραγώγηση.

Δεύτερη: όλα τα κείμενα που περιέχει το βιβλίο έχουν συγγραφεί στα τουρκικά από μέλη της μειονότητας. Το βιβλίο φιλοξενεί σαράντα οκτώ μειονοτικούς συγγραφείς, ποιητές και διανοούμενους.

Τρίτη ιδιαιτερότητα: το βιβλίο περιέχει πολλών ειδών κείμενα (ειδήσεις, σχόλια και λογοτεχνικά κείμενα) που έχουν αντληθεί από σχεδόν όλα τα τουρκόφωνα έντυπα (εφημερίδες και περιοδικά) που εκδίδονται στη Θράκη. Δηλαδή το βιβλίο καθρεφτίζει σε μεγάλο βαθμό τον πολιτισμικό κόσμο της μειονότητας.

Τέταρτη: το κάθε μάθημα συνοδεύουν φωτογραφίες που απεικονίζουν τον πολιτισμό και την ιστορική κληρονομιά της μειονότητας. Ένας μεντρεσές, ένα τζαμί, η φωτογραφία ενός σχολείου παρέχουν στους μικρούς αναγνώστες υλικό για να αναπτύξουν με το περιβάλλον τους σχέσεις που ανοίγουν πόρτες σε ένα καλύτερο μέλλον.

Η τελευταία, πέμπτη ιδιαιτερότητα είναι το φυσικό αποτέλεσμα της ιδιαιτερότητας των συγγραφέων που είναι μειονοτικοί. Τα κείμενα πηγάζουν από την πραγματικότητα της μειονότητας, αναφέρονται στην καθημερινότητα, στις παραδόσεις και στα προβλήματα της, και αποπνέουν κατανόηση της καθημερινότητας, αγάπη των παραδόσεων και ενσυναίσθηση των προβλημάτων.

Το βιβλίο απευθύνεται σε μαθητές γυμνασίου. Μπορεί ωστόσο να χρησιμοποιηθεί και για μαθητές μεγαλύτερων τάξεων, εμβαθύνοντας στα κείμενα, στα ποιήματα και στις ερωτήσεις. Μπορεί να γίνει και το αντίθετο προσεγγίζοντας τα μαθήματα με λιγότερες προσδοκίες. Τα κείμενα έχουν επιλεγεί με γνώμονα το παρελθόν και τις παραδόσεις της μειονότητας όσο και την καθημερινότητά της. Είναι έτσι συχνές οι αναφορές στα προβλήματα της, παράλληλα με την προσπάθεια να ανοίξουν παράθυρα προς τον έξω κόσμο για να καταπολεμηθεί η εσωστρέφεια. Η γραμματική επικεντρώνεται σε πρακτικά ζητήματα, εντοπίζοντας λάθη και αλλοιώσεις που είναι συνήθεις σε μαθητές αυτής της ηλικίας. Τα σκίτσα και οι φωτογραφίες προβάλλουν το περιβάλλον που είναι οικείο στους μαθητές.

Θεωρούμε πετυχημένη αυτή τη συλλογική προσπάθεια και καλό το βιβλίο. Δεν ισχυριζόμαστε ότι δεν έχει αδυναμίες ή κενά και παραλείψεις, αλλά διάφορες αιτίες εμπόδισαν το εγχειρίδιο να γίνει ακόμα καλύτερο. Δεν ήταν αρκετός ο χρόνος, καθώς έπρεπε το βιβλίο να ολοκληρωθεί μέσα στα χρονικά όρια του Προγράμματος. Δεν αποτελείται η ομάδα που το ετοίμασε από ειδικούς για μειονοτικά σχολικά βιβλία. Δεν μας βοήθησαν σε αυτή την προσπάθεια, για διάφορους λόγους, άτομα που ελπίζαμε στη συμμετοχή τους και υπολογίζαμε στη συνεργασία τους. Ευχόμαστε άλλοι καταλληλότεροι να κυκλοφορήσουν αύριο πάνω στην ίδια καινοτόμο κατεύθυνση ακόμα καλύτερα βιβλία. Εμείς, τουλάχιστον ανοίξαμε, όπως πιστεύουμε, μια πόρτα για το μέλλον.

Ηρακλής Μήλλας

Önsöz

Elinizdeki okul kitabı ana dili Türkçe olan Batı Trakya azınlığının çocukları için hazırlanmıştır. Bu çalışma ‘Müslüman Çocuklarının Eğitim Programı’ (PEM) kapsamında gerçekleşmiştir. On Dokuzuncu derste bu program konusunda özet bilgi bulunabilir.

Amaç, halen kullanılmakta olan okul kitaplarının paralelinde yardımcı, örnek ve ek bir kitap hazırlamaktır. Bugüne kadar bu tür kitaplar hazırlanırken hem azınlığın yaratıcı katkılarına talep olmamış, hem de metinler seçilirken azınlığın zengin birikimine önem verilmemiştir. Bu okul kitabı farklı bir anlayışın ürünüdür ve bir ‘ilk’ oluşturduğunu inanıyoruz.

Bu kitabın beş özelliği var:

Birincisi, ilk kez Batı Trakyalılar (İstanbul Rum azınlığından olan iki kişi ile birlikte) kendileri için bir okul kitabı hazırlamıştır. Sonuç, azınlığa saygı anlamına gelen bir oluşumdur ve ayrıca bu alanda çok eskilere uzanan iki başlı bir bağımlılıktan kurtulmanın bir adımı olarak görülebilir.

İkinci özellik, kitapta yer alan bütün metinlerin Batı Trakya azınlığının Türkçe yazmış oldukları metinlerden oluşması. Kırk üç Batı Trakyalı yazar, ozan ve aydının eserlerini buluyoruz bu kitapta.

Üçüncü özellik, kitabın Batı Trakya’da Türkçe olarak yayınlanan gazete ve dergilerin hemen hepsinden derlenmiş metinler (haber, yorum ve edebiyat metinleri) içermesi. Yani kitap azınlığın kültürel dünyasının bir aynası konumundadır.

Dördüncüsü, her derste azınlığın kültürel dünyasını ve tarihi mirasını yansıtan fotoğrafların bulunmasıdır. Bir medrese, bir cami ya da bir okul fotoğrafı kitabı okuyanların çevreleriyle daha sağlıklı bağlar kurabilmelerini sağlayacaktır.

Beşinci özellik ise yazarların azınlıktan olmasının kaçınılmaz bir sonucu olarak ortaya çıkıyor: Metinlerin Batı Trakya gerçeğine, günlük yaşamına, geleneklerine, sorunlarına vb. yakın olması, bunlarla ilişkili olması ve bunlara sevgi ve anlayışla yaklaşmasıdır.

Bu kitap ortaokul öğrencileri için düşünülmüştür. Ancak kitabı kullanmak isteyecek olan öğretmenler kitabın seviyesini kendi ihtiyaçlarına uyarlayabilirler. Kimi metinleri, şiirleri ve soruları derinlemesine

işleyerek düzeyi yükseltebilirler. Aksi de yapılabilir ve dersler daha kolay kılınabilir. Konular, azınlığın geçmişine, günlük yaşamına, sorunlarına göndermeler yapmayı, ama genel olarak dünyaya da pencereler açarak öğrencilerin ufku genişletmeyi amaçlamıştır. Dilbilgisi kısmı klasik yöntemden farklı olarak konuşma ve yazı alanında pratik bilgiler vermeyi amaçlamıştır. Resim ve fotoğraflar ise bildik bir çevreyi yansıtmayı amaçlamıştır.

Bir grup çalışması ürünü olan bu kitabın hazırlayanları olarak ortaya çıkan üründen çok memnunuz. Ancak bu, kusursuz bir okul kitabı hazırladığımıza inandığımız anlamında değildir. Birkaç faktör daha iyi bir çalışma yapmamıza el vermemiştir. Bize tanınan süre azdı. Çalışmalar söz konusu program süresinde hazırlanması gerekiyordu. Grubumuza katılıp katkılarından yararlanmayı umduğumuz kişiler çeşitli nedenlerden dolayı bize yardım etmemişlerdir. Grubumuz bu tür bir çalışma için uzmanlardan oluşmamıştır. Bu tür sorunları, iyi niyetimiz ve yaptığımız işin yararına olan inancımızla elden geldiğince telafi etmeye çalıştık.

Dileğimiz, ileride bu yolda bizden daha yetenekli kimselerin daha başarılı kitapları hazırlamalarıdır. Biz en azından bir kapıyı araladık.

Herkül Millas

Bu kitap konusunda bazı görüşler

Bu türlü kitap çalışmaları fevkalade faydalı olmakla birlikte azınlığın var olan kurum ve kuruluşlarının (Türk Öğretmenler Birliği, Selanik Özel Pedagoji Akademisi Mezunları Derneği, Batı Trakya Yüksek Tahsilliler Derneği) görüşlerinin de alınmasının önemli olacağı kanaatindeyim.

İlhan Ahmet

Avukat (Sabık Milletvekili)

Bu girişim gerçekten öncü ve heyecan verici bir girişim. İstanbul Rumları ve Batı Trakya Türkleri arasındaki kader birliğini işbirliğine dönüştürmek nesillerin hayal ettiği bir özlemdi. Son yıllarda bazı adımların atıldığını görmek büyük mutluluk. Bu kitapta bunun kalıcı bir örneği, bir sembolü olacaktır.

Eğitimin amacı evrensel ve yerel değerlerle, ürünlerle ve yöntemlerle günümüz insanını yapılandırmak, öz yöresi ve öz değerlerinden koparmadan onu evrensel kılmaktır. Bu açılardan hazırlanan kitap önemlidir. Amaç yerel bir edebiyat, yerel bir tarih veya kültür yaratmak değil, her insan topluluğunun kararınca kararınca evrensel ilerlemeye, dünya ürününe katkısı olduğunu ortaya koymaktır. Bu hem çocukların özgüvenini artıracak, toplumlarını ve kendilerini tanımalarını sağlayacak, hem de eğitim tekniği açısından cazip çekici bir yöntem olacaktır. Bu açılardan bu girişimin faydalı olacağı inancındayım. 'Küreselleştiklerimiz' günümüzde, küreselleşmenin küçük küçük yerel kürelerden oluştuğunu kanıtlayacaktır. Ki-taba yolculuğunda iyi yollar dilerim. Engelsiz, çengelsiz bir yolculukta tarih önünde ve eğitim sürecinde haklılığı kanıtlasın!.

Mustafa Mustafa

Mikrobiyolog (Sabık Milletvekili)

2008 yılında bulunmamıza rağmen eğitim, Batı Trakya Türklerinin en önemli sorunu olmaya devam ediyor. Yıllardan beri her bilen-bilmeyen bu konuda araştırmalar ve tezler hazırlamış, sonuçlar çıkarmış, öneriler yapmıştır. Ancak gelmiş geçmiş ve şu anda var olan hiçbir hükümet ve devlet bu soruna çözüm getirmek istememiştir. Bu konuda önemli ve bilinçli çalışmalar yapılması gerekmektedir. Ancak önce devlet karar almalıdır, uluslararası antlaşmalara saygılı davranarak, gerçek ihtiyaçları tespit ederek ve azınlığın kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği yaparak bu soruna çözüm getirmelidir.

Genç arkadaşlarımızın ve İstanbul Rum azınlığından gelen değerli dostlarımızın hazırlamış olduğu bu eser elbette ki bir ilktir ve muhakkak ki azınlık eğitimine önemli katkı sağlayacaktır.

Kendilerini kutlar başarılı olmalarını dilerim.

Sibel Mustafaoğlu

Vali Yardımcısı, Rodop

Azınlığımız, A. Frangudaki'nin AB destekli programı (PEM) ile bundan yaklaşık on yıl önce tanıştı. Önce bu programa temkinli, önyargılı bir tavrımız olmuştu. Programın, azınlık eğitimine katkıları (yeterince olmasa da) incelendi ve tartışıldı. Hatta kısmen aklandı dahi denebilir. Bir çok 'kanaat önderi' veya 'azınlığın önde gelenlerinin evlatları' bu ekiple çalışmalarını sürdürmeleri, geçici istihdam olarak yorumlanamaz. Toplum değer yargılarına göre, olsa olsa bunun adı ancak 'aklama' olabilir derim.

Şimdi aynı program kapsamında, Batı Trakya'da, dört Batı Trakyalı genç artı iki uzman İstanbul Rum'u (H. Millas ve D. Yağcıoğlu) ile birlikte ve Batı Trakyalılar için Türkçe, bir yardımcı okul kitabı hazırlayacakmış.

Bu arada azınlık eğitiminin mevcut durumunu asla beğenmediğimi belirtmek isterim. Eğitimin içler acısı durumunun iyileştirilmesi noktasına geldiğimizde, işler karışıyor. Azınlık, yeni Türkçe ilkokul kitapları ile henüz 2000 yılında tanışabildi. Önce, öğretmenlerimizin bu kitapları ve adı geçen yardımcı okul kitabını en iyi bir şekilde algılayıp aktarabilmesi için tamamlayıcı mesleki eğitim programlarına devam etmelerinin sağlanması gerekmektedir.

Hatta daha da ileri giderek karşılıklı iki azınlık eğitiminin her kademesinde çağın ihtiyaçlarına göre anadilde müfredatı uygulayacak öğretmen yetiştiren bir eğitim fakültesi kurulması için Yunanistan ve Türkiye hükümetleri anlaşmalıdır derim.

Söz konusu yeni kitap, 'yerellik kokması' bir ilk olacaktır. Kadrosu ise, 'müşteri memnuniyeti' mantığından uzak kalmasını becerebilecek idealde kişilerden oluşmakta. Eserinizin, sağlıklı ve güvenli yeni nesiller yetiştirilmesine 'kutsal olduğu kadar onursal görevde' yardımcı olacağına inanmak isteyenlerden biriyim.

Evet, şimdiden hayırlı olsun diyorum. Artık, güvensiz davranış biçimimizin hızla terk edilmesini bir ritüel olarak görmek ve yaşamak istiyoruz.

Erdoğan Sait
İnşaat Mühendisi (Milletvekili Adayı)

Birinci Ders

Okul ve Yeni Yıl Başlıyor

Her yeni başlangıç bize bir umut verir. Her başlangıç bize yeni yollar sunar, yeni kapılar açar. Başlangıç yeni bir başarının ilk adımıdır.

İlk Adım veya Okula Doğru

Anne ve babanın en büyük mutluluklarından biri de çocuklarının adım atmağa başlayıp yürümeğe çalıştıklarını görmektir. İşte o sıralar, anne ve babalar, çocuklarına daha bir adım fazla attırmak için nasıl merakla uğraşırlar [...]

İnsan yavrusunun tay-taya kalkışı, bu ilk adımı atışı, unutulmaz günlerdendir. Anneler, 'bizimki on bir ayında yürüdü', bir öteki 'bizim Ayşe on ayında yürüdüydü' gibi sözlerle bu günlerin unutulmazlığını bize göstermiş olurlar.

İşte çocuğun yürümeğe başlaması, ilk sözleri onun yaşantısında dönüm günleridir. Bu günlerin en unutulmazı bence, çocuğun elinde çantası, tertemiz giydirilmiş, iyi dileklerle okul yolunda attığı ilk adımlardır. O ilk adımlarda ne ümitler, ne yarınlar yoktur ki [...]

Bugünün küçüğü, yarının yöneticisi, ilim adamı, öğreticisi ve her şeyidir. Veya başka bir deyişle, yarının aydınlık ufuklarının

Öğrencilerim

Çalışkan, temiz, terbiyeli.
Okulu sevdikleri besbelli.
Birbirinden özverili,
Yüreklere dolu sevgi.

Hepsinin ayrı özelliği,
Başka başka güzelliği,
İncitmeyin siz onları,
Hemen solar suratları.

Onlar ömrümüze ömür ekler,
Onlarda bütün ümitler.
Gelecekteki güvencemiz gençler,
Sahip çıkalım onlara ey büyükler.

Gülten Aliosman

ve mutlu günlerinin habercisi ve yaratıcısı, elinde çantası merakla, heyecanla okul yolunda ilk adımları atan işte bu küçüklerdir. Kardeşlik ve tüm barış onlardadır. Yeter ki, bu küçük saf değerleri işleyenler, onlardan ne beklediğini bilerek, art düşünce ve içtenlikle onları yoğurup hazırlayabilsinler. Bu, ilke olarak tüm anne-baba, eğitimci ve yöneticilerin kafasında yer ettiği zaman mutlu, barış ve kardeşlik kokan yarınların temeli atılmış olacaktır.

Eğer, ümitle beklediğimiz yarınların da bugünlere benzemesini istemiyorsak, okul yolunda ilk adımı atan çocuklarımıza dikkat edip, onların, eğitim ve öğretimden en iyi şekilde faydalanmaları için elimizden gelen her şeyi yapmalıyız. Çocuklarımızı, en iyi şekilde yetiştirmeğe çalışmak bir ödev değil, bizim için ödevden de öte bir gereksinimdir.

Mustafa Tahsin
Arkadaş Çocuk Dergisi

Yeni yıl

Zevkiyle, neşesiyle
Yeni bir yıl başlıyor;
Tükenmez hevesiyle
Yeni bir yıl başlıyor.

Taze hız, tatlı emel;
Her başarıya temel.
Geçmiş bir ömre bedel,
Yeni bir yıl başlıyor.

Gönlünü umutlu tut,
Bahtıyarlıktır umut;
Kederin varsa unut,
Yeni bir yıl başlıyor.

Günler, yıllar, seneler..
Geçiyor birer birer.
Kendini ileri ver,
Yeni bir yıl başlıyor.

Halil Refet Tanış
Arkadaş Çocuk Dergisi,
Sayı:323

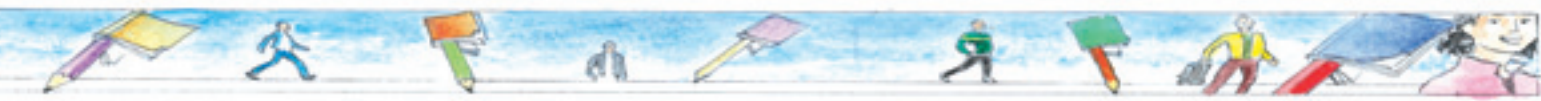

Sorular ve Alıştırmalar

1. İki öğretmen öğrenciler konusunda görüşlerini dile getiriyor. Ne diyorlar? Düz yazıyı ve şiiri ele alarak iki öğretmenin görüşlerini madde madde yazarak özetleyin.
2. 'Yeni Yıl' şiirinde 'kendini ileri ver' diyor, bu ne demek?
3. Çocuklar ve yeni yıl neden 'umut' sayılıyorlar? Bu konuda kısa bir paragraf yazın ve sınıfta bu konuyu arkadaşlarınızla tartışın.
4. Arkadaş Çocuk dergisini biliyor musunuz? Bu dergi konusunda bilgi toplayın. Bir dergi konusunda bilgi toplamanın en kolay yolu hangisidir?
5. Bir kısa metin ve iki şiir okudunuz. En çok hangisini beğendiniz? Neden? En az hangisini beğendiniz? Neden? Arkadaşlarınız da sizin görüşünüze katılıyor mu? Farklı değerlendirmelerde bulunmamız neyi gösteriyor? İnsanların her zaman her konuda aynı görüşte olması olanaklı mı? Bu konuyu arkadaşlarınız ve yakınlarınızla tartışınız.

Dilimiz, Dilbilgimiz

Mecazi Anlam

Yukarıdaki ‘Yeni yıl’ şiirine tekrar baktığımızda, bazı sözcüklerin, gerçek anlamlarından farklı bir anlamda kullanılmış olduğunu görüyoruz: ‘Taze hız, tatlı emel’ dizesinde olduğu gibi. Hız, aslında fırından yeni çıkmış bir ekmek gibi veya ağaçtan yeni koparılmış bir meyve gibi taze olamaz. Emel de, aynı şekilde, mesela baklava gibi tatlı olamaz. Kelimelere, bu şekilde, gerçek anlamından başka bir anlam yüklemeye mecaz, onların aldıkları yeni anlama da mecazi anlam diyoruz. İnsanlar, kendilerini daha etkili ve daha sanatsal bir biçimde ifade etmek istediklerinde, sözcük ve ifadelere böyle mecazi anlamlar yüklerler.

‘Tatlı’ sözcüğünü günlük konuşmalarımızda başka hangi mecazi anlamlarda kullanırsınız? (Meselâ, tatlı gülümseme, tatlı çocuk, vs.) Siz de hem yukarıdaki metinlerde hem de günlük konuşmalarda mecazi anlamda kullanılmış sözcüklerden örnekler bulmaya çalışınız.

Eşanlamlı Sözcükler

Yine yukarıdaki ‘Yeni Yıl’ şiirinde, şair, ifadeyi güçlendirmek ve daha etkili hale getirmek için aynı anlama sahip iki kelimeyi yan yana kullanmış: ‘yıllar, seneler’. Aynı anlamı taşıyan kelimelere ‘eşanlamlı’ kelimeler denir. Siz de böyle eşanlamlı kelimeler bulabilir misiniz?

Karşıt Anlamlı Sözcükler

Son olarak, aynı şiirin üçüncü dördlüğünde, şair, birbirine tamamen zıt iki kelime kullanmış: Bahtiyarlık ve keder. Böyle sözcüklere zıt veya karşıt anlamlı sözcükler denir. Bunlara benzer bildiğiniz zıt anlamlı kelimeler var mı?

Osmaniye İlkokulu, Komotini

İkinci Ders

Anne Sevgisi

'Anne sevgisi' derken iki farklı şey anlıyoruz: 1) Annelerin çocuklarını nasıl çok sevdiğini, 2) Çocukların da annelerini nasıl çok sevdiğini. Bu sevgi karşılıklıdır. Ama annelerle çocuklar arasında bazen tatsızlıklar da olur. Anneler çocuklarının sağlığı ve iyiliğini düşünerek - genellikle doğru ama bazen yanlış da olarak - çocuklarının isteklerini yerine getirmezler: Sınırlamalar, yasaklar getirirler, bazı şeyleri zorla yaptırırlar. -'Hemen yatağa! Yarın okula gitmek için erken kalkacaksın...' derler.

Mavi boncuk

Annemin aklı,
İçinde yetmiş yedi tane
Maşallah saklı.
Diyerek her gün bize,
Birer mavi boncuk takar.
Dışarı çıktık mı
Mahalledeki çocuklar bize bakar.
Bazısı kaş,
Kimisi göz atar.
Alır beni bir terleme
Gidince eve,
Çatacağım anneme.

Hüseyin Alibabaoğlu
Tobum Dergisi, 1992

Bazen de çocuklar annelerini çok sevmekle birlikte annelerini üzerler. Ama bunlar geçici durumlardır; zamanla bunlar unutulur, geriye sevginin tatlı anısı kalır.

Ne yazık ki bazı çocuklar - çeşitli nedenlerden dolayı - annesiz büyümek zorunda kalırlar. Bunlara öksüz* denir. Ama onlar da bu sevme ve sevilme ihtiyacını başka yakınlarında ararlar ve bulurlar. Sevgiyi neden ararız? İnsanın herhalde sevgiye büyük ihtiyacı var da ondan.

Aşağıda anne konulu üç metin var. Dikkatle okuyun, metinlerin tadına varalım, yorumlayalım, tartışalım.

*Annesi ölmüş olan çocuklara öksüz denir. Babası ölmüş olanlara yetim denir. Hem annesi hem babası ölmüş olan çocuklara da öksüz denir.

Anamı Arıyorum

[...] Anamı arıyorum...

Küçük yaşta öksüz ve belki de o yüzden küçücük yaşta evlenmek zorunda kalan... Yaşamının büyük bölümünde evin hem anası hem de babası olmak zorunda olan... Doğaya meydan okurcasına bele kadar karların arasından yürüyerek dağdan ve bayırdan kestiği odunları sırtlayıp yuvasını ısıtmaya çalışan... Kuru fasulye dolu kara bakırı ateşe vurduktan sonra, yan taraftaki odaya geçerek, günlük ve sıradan işlerdenmiş gibi çocuk doğuran anamı anıyor ve arıyorum.

Anamı arıyorum...

Yaşamı boyunca beş savaş... Evet, tam beş savaş gören... Birinci ve İkinci Balkan, Birinci ve İkinci Dünya savaşlarını ve ardından İç Savaş'ı gören ve yaşayan anamı anıyor ve arıyorum [...]

Anamı arıyorum...

Onca yoksulluk ve yoksunluğa karşın, avludaki armut ağacının altında kazanda kaynayan suda haşladığı çamaşırları teknede durulayıp tele sererken, çocukluğundan hatırladığı şarkıları mırıldanma gücünü kendinde bulabilen anamı arıyorum[...]

Anamı arıyorum. Hem de, bir bilseniz, nasıl ve ne kadar çok arıyorum...

Abdurrahim Subaşılar
Şafak Dergisi, Mayıs 1996

Ressama Sesleniş (Annem)

Bir dünya çiz
İçinde kırmızı gülleri, masmavi denizleri,
Bembeyaz yıldızları, yemyeşil ağaçları olsun
Sonra, bir genç kızın pembe gülüşlerini çiz
Bir ırmağın sesini duyurmalısın bize
Martıların güvercinlerin de
Bir ışık çiz
Gözlerimizi kamaştırın, içimize neşe saçın
Kör bir insanın bile fark etmesini sağlayan...
Ama bunları öyle bir kalemle çizesin ki
Hiç bir zaman silinmesin

Şefaat Ahmet

Sorular ve Alıştırmalar

1. Düz yazı olan birinci metinde bir insanın - kadın ya da erkek, genç ya da yaşlı olabilir – annesini aradığını söylüyor. Bu yazıda ‘aramak’ ne anlama geliyor? Söz konusu duyguyu başka hangi sözcüklerle de dile getirebiliriz?
2. Yazar ‘anne’ demiyor ‘ana’ diyor. Siz bunu nasıl yorumluyorsunuz?
3. Birkaç paragraf içinde bu annenin yaşam öyküsünü yazın.
4. Sizce bu öyküden iyi bir film yapılabilir mi? Böyle bir filmde en çarpıcı sahneleri hangileri olacak ve nerede geçecek?
5. Bu metinde yazar annesinin ‘iç savaşı’ gördüğünü yazıyor. Bu savaş ne zaman, nerede oldu? Bu konuda bilginiz yeterli mi? Bildikleriniz sizi tatmin ediyor mu? Ülkenizin tarihi sizi ilgilendiriyor mu?
6. Nazar boncuğunun nazara karşı veya kem gözlere karşı kullanılması bir tür inanıştır ve buna inananlar genellikle küçük çocuklarına nazar boncuğu takarlar. Bu yüzden de ozana annesinin taktığı mavi nazar boncuğu mahallede çocuklar arasında takılmalara neden olur. ‘Çatacağım an-neme’ diyor ozan. Sizce çocuk eve dönünce ne olacak? Hayal ettiğiniz sahneyi arkadaşlarınızla paylaşınız.
7. İkinci şiir, bir ressamın seslenir. Başlıktan, ressamın ozanın annesi olduğunu düşünüyoruz. Bu şiir anneye ne tür özellikler ve yetenekler yakıştırıyor? Anneden ne istiyor?

Dilimiz, Dilbilgimiz

Yazılı bir metni nasıl daha anlaşılır kılarız? - imla işaretleri

Düşüncelerimizi yazıya aktarırken bunu okuyucunun kolaylıkla ne demek istediğimizi anlayacak biçimde yapmalıyız. Örneğin bu dersin hemen başındaki 'Anne Sevgisi' başlığını taşıyan metne dikkatle bakın. Şunları göreceksiniz:

1. Bir başlık.
2. Dört ayrı paragraf. Bu paragraflar 'satır başı' ile başlıyor. Her paragraf farklı bir konuyu işler, bir düşünceyi dile getirir. Paragraf cümlelerden oluşuyor ve her cümle büyük harfle başlayıp nokta ile bitiyor.
3. Diyalog (yani konuşma kısmı) ya bir tire (-) ile ayrıca gösteriliyor veya konuşma metni tırnak içinde (' ') gösteriliyor. Tırnak çift tırnak olarak da kullanılıyor ("...").
4. Bazı imla işaretleri metnin okunmasını daha kolay kılıyor. Nokta (.) ve virgülden (,) başka şu işaretleri görüyoruz:
(;) Noktalı virgül yarı bağımsız cümleleri birbirinden ayırır.
(') ya da (" ") Tırnak. Hem konuşmalar hem de vurgulanmak istenen sözcükler tırnak içine alınır. Ayrıca başkasından aktarılan bilgi ve sözler tırnak içinde gösterilir. Tırnak içinde gösterilen bu alıntılar 'aynen aktarılmıştır' anlamına gelmektedir ve bu konuda yanlış yapılmamasına özen gösterilmelidir.
(:) İki nokta üst üste. Bir cümleden sonra

sıralanacak örnekleri hatırlatır. İki noktadan sonra genellikle büyük harfle başlanır.

- (-) Tek çizgi. Karşılıklı konuşmalara işaret eder.
- (- ... -) İki çizgi. Cümle içindeki ek bilgiler kimi zaman iki çizgi arasına alınır.
- () Parantez ya da ayraç. Tamamlayıcı bilgiler ya da bir sözün açıklaması parantez içine alınır.
- (!) Ünlem. Şaşma, heyecan gibi duyguları ve emirler bildiren sözlerden sonra kullanılır.
- (?) Soru işareti. Soru cümlelerinden sonra konur. Soru işareti kimi zaman da belirsizlik işareti olarak kullanılır. Örneğin 'Hüseyin Ağa 1780 (?) – 1862 yıllarında yaşamıştır' derken doğum yılından emin olmadığını gösterir. Bir konuda emin olmadığımızda bunu okuyucuya göstermemiz dürüstlük gereğidir.
* Dipnot. Kimi zaman uzun olan ek bilgiler metnin sonunda bir not olarak verilir ve bu bir yıldızla gösterilir. Eğer bu ek bilgiler birden çok iseler yıldız yerine 1,2,3 gibi sayılarla da gösterilir.
... Üç nokta. Bitmemiş bir cümleyi ya da örnekler gösterildiğinde benzerlerinin de bulunduğunu gösterir.
[...] Bir metin kullanılırken bir kesimi çıkarıldığında, metinde yapılan bu değişiklik parantez içine alınan üç nokta ile belirtilir. Yukarıda verilen 'Anamı Arıyorum' başlıklı yazıda bu işaret üç kez kullanıldı.
Bu kurallar ve işaretler, yazdığımızı daha anlaşılır kıldığından çok önemlidirler.

*Eski Cami,
Komotini*

Üçüncü Ders

Öğretmen Sevgisi

Anne sevgisiyle kıyaslanmaz öğretmen sevgisi ama sevgilerin en yücelerinden olsa gerek. Bir yanda öğrencilere temel bilgileri öğretmenin sonsuz sevinci öte yanda yeni bilgileri edinmenin mutluluğu... Öğretmenle öğrencinin ilişkisi öğretmeye ve öğrenmeye dayanır. Aşağıda bu konuları işleyen bir metin ve bir şiir okuyacaksınız.

Seven Öğretmen

Çocukluk yıllarını düşündü, öğrenciyken kurduğu hayallerini... En büyük dileği kardeşlerine elinden geldiği kadar yardımda bulunmak. Onları yetiştirmek... İmreniyordu, kıskanıyordu hocalarını. Gele-

çeğin çiçeklerini yetiştirecek olan biricik hocalarını. O da onlar gibi olmak istiyordu. Hocaları gibi, karanlıklar içinde ışık saçan bir meşale gibi. Biliyordu. Etrafına ışık saçabilmesi için yanması lazımdı kendisinin. Tıpkı bir mum gibi. Çevresini aydınlatırken eritiyordu düşünmeden kendisini. Değmez mi idi? Ne çıkarmış bir vücuttan? Er geç Allah'ın rahmetine kavuşacak bir vücuttan? Yeter ki arkasında ateşinden ısınmış, aydınlanmış, parlamış kişiler bıraksın. Olmuştu böyle bir öğretmen. Bugün pek de önemsenmeyen, küçük görünen bir ilkokul öğretmeni... Balkan'ın, geri kalmış bir köyüne atanmıştı. Seven sırtına ağır bir yükü alarak. Yılmamıştı. Senelerce çalıştı. Kar, rüzgâr soğuk demeden yılmadan çalışmış, çalışıyordu büyük bir istekle Seven [...]

(Yıllardan sonra)

'Öğretmenimiz gelmiş!..' Yayılıvermiş ağızdan ağza bu iki kelime. Kadını, erkeği, çocuğu, hep birden:

— 'Öğretmenimiz gelmiş!' diye koşmuşlardı ona doğru. O kollarını açmış, almıştı hepsini kale kollarının arasına. Gözleri ne kadar derine iniyordu! Nasıl da parlak, saydam, sıcaktılar! Sevgilisini kollarına almış, ondan sıcaklık dileyen bir sevgili gibi.

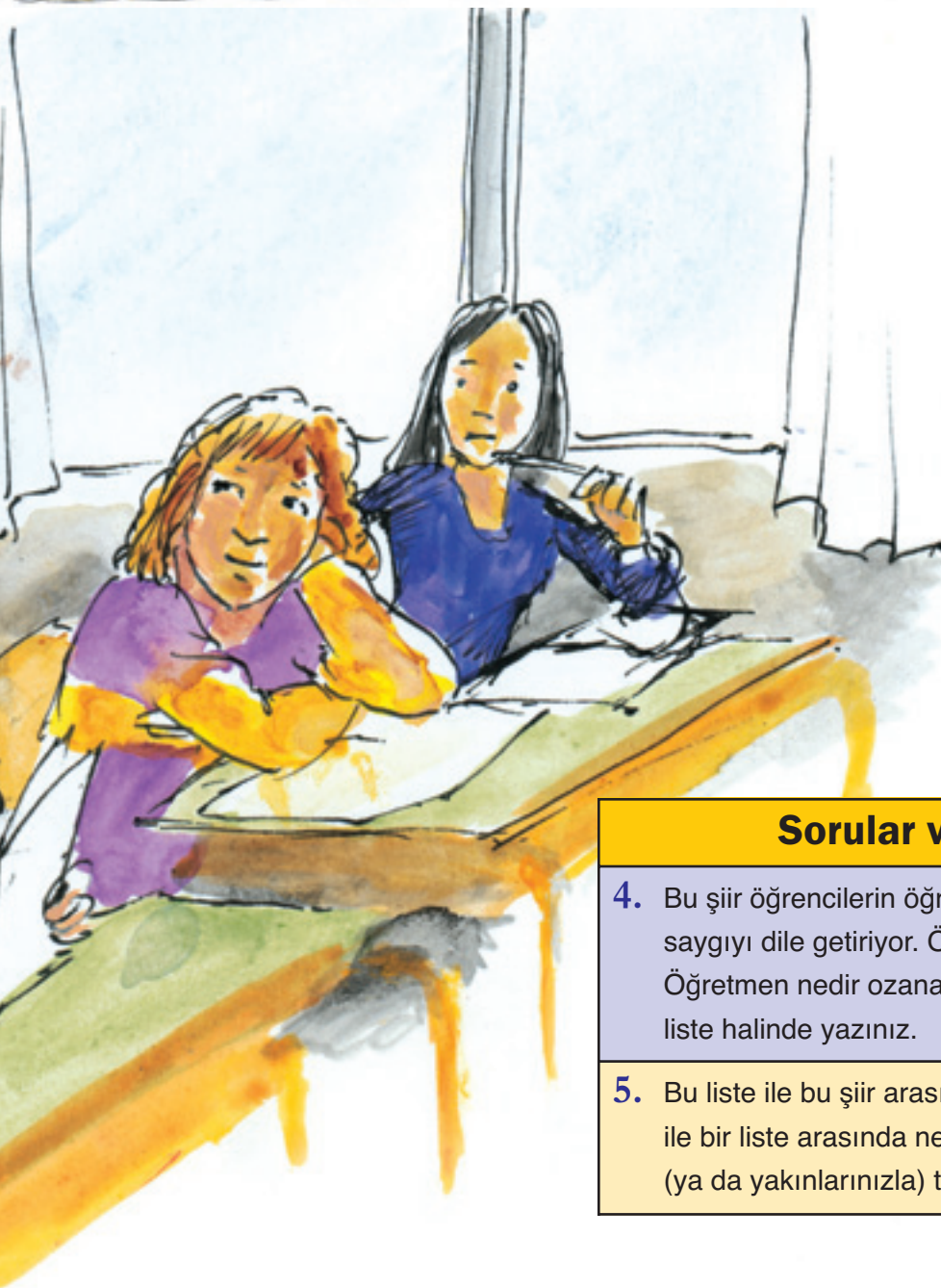
Yıllar birbirini kovaladı. Geçtikçe geçtiler. Ölenler, doğanlar oldu. Seven hâlen orada. O köyde idi. Saçları ağarmış, yüzü buruşmuş fakat güzelliğinden hiçbir şey kaybetmemişti. Yaşı elliyi geçmişti ama kalbi henüz bir yaşına girmişti. Çocuktan daha Seven öğretmen. Emekliye çıkmıştı, ama yetiştirdiği öğrencileri adını ağızlarından bir an bile düşürmemişti. 'Seven öğretmen' kelimeleri ağızlarında, O, kalplerinde O idi. Gittikleri yerde de:

— 'Biz Seven Öğretmenin öğrencileriyiz. O bizi yetiştirdi' diyorlardı iftiharla. Yürüdü Seven öğretmenin ismi. Yürüdü. Durmadı. Sonsuzluğa kadar uzanan ölümsüz bir yolculuğa çıkmıştı Seven öğretmen kelimeleri...

Sorular ve Alıştırmalar

1. Seven Öğretmen, öğretmenlik mesleğini ne zaman sevmiştir? Öğretmenlerini kıskanmasının sebebi nedir? İmrenmek ile kıskanmak arasında nasıl bir fark var?
2. Seven öğretmenin küçük yaşlarda kurduğu hayaller nedir? Seven öğretmen yaptığı fedakârlıkların karşılığını alıyor mu? Alıyorsa bunu hikâyenin hangi bölümünden anlıyoruz?
3. Çocukken şöyle düşündüğünü okuyoruz: 'Çevresini aydınlatırken eritiyordu düşünmeden kendisini. Değmez mi idi? Ne çıkarmış bir vücuttan? Er geç Allah'ın rahmetine kavuşacak bir vücuttan? Yeter ki arkasında ateşinden ısınmış, aydınlanmış, parlamış kişiler bırak-sın.' Bu sözlerde abartı (aşırılık) görüyor musunuz? Bir insanın yararlı bir işe girişmesi için kendini feda etmesi mi gerekli? Hem yararlı hem de rahat olamaz mı bir insan? Yazarla aynı fikirde misiniz yoksa farklı mı düşünöyorsunuz? Siz mesleğinizi seçerken kendinizin ve ailenizin çıkarını ve sağlığını da düşünür müsünüz? Bu konuyu çevrenizdekilerle konuşun.

Öğretmenime

Bize okumayı öğreten
Ve sonra benliğimizi
Sevgiyi içimizde uyandıran
Sensin öğretmenim
Bize zor da olsa sabrı
Uzak da olsa umudu
Öğreten sensin öğretmenim
Işıksın
Umutsun
Çiçeksin
Sen öğretmenim
Sevgim büyük
Saygım büyük
Selam sana öğretmenim.

Naim Kâzım

Sorular ve Alıştırmalar

4. Bu şiir öğrencilerin öğretmene duydukları sevgiyi ve saygıyı dile getiriyor. Öğretmen neleri vermiştir ozana? Öğretmen nedir ozana göre? Öğretmenin sağladıklarını liste halinde yazınız.
5. Bu liste ile bu şiir arasındaki farklar nelerdir? Yani bir şiir ile bir liste arasında ne farklar vardır? Bunu sınıfta (ya da yakınlarınızla) tartışmaya çalışınız.

Dilimiz, Dilbilgimiz

Dilimiz hızla değişmekte ve gelişmektedir.

Bütün diller gibi Türkçe de zamanla değişmekte ve gelişmektedir. Bu değişim kimi zaman biz farkında olmadan kendiliğinden olmakta kimi zaman da bir değişikliği uzmanlar bilerek (bilinçli olarak) yapmaktadırlar. Bilerek ve isteyerek yapılan köklü değişiklikler, 'dil devrimi' diyebileceğimiz bir girişimdir.

Değişiklikler özellikle kelime seçiminde oluyor. Günlük yaşamımızda yeni aletler ve alışkanlıklar edindikçe, teknoloji ve bilim zenginleştikçe, yeni kelimeler de kullanmamız kaçınılmaz oluyor. Ama kimi zaman da başka nedenlerle bazı kelimeleri atıp yenilerini kullanmak yolunu seçebiliriz. Zamanla 'eski' ve 'yeni' ya da 'öz Türkçe' de denen kelimeler oluşur. Bir insanın konuşmasından 'gele-
neksel' mi, 'yeni dil yanlısı' mı olduğunu anlayabiliriz.

Aşağıda bu duruma örnek olarak, bu dersin ilk metninden ve bu okumakta olduğunuz metinden kelimeler seçerek, önce eski kullanım sonra son zamanlarda görülen kullanımları veriyoruz. Siz bu listeye alınmamış (yine aynı metinlerden) başka kelimeler de bulabilir misiniz?

hoca = öğretmen
sene = yıl
talebe = öğrenci
hayal = düş
lazım = gerekli
tıpkı = aynen
vücut = beden
şeffaf = saydam
bazen = kimi zaman
inkılap = devrim
lisan = dil
sebeup = neden
bazı = kimi
hayat = yaşam
misal = örnek

Siz hangi kelimeleri kullanıyorsunuz? Hangilerini kullanmayı daha çok istiyorsunuz? Sizce bu tercihinizin (yeğlemenizin) nedeni (sebebi) nedir?

Eski ve yeni kelimeler konusunda örnekler için On Üçüncü Ders'e de bakabilirsiniz.

*Medrese-i Hayriye,
Komotini*

Memleket Sevgisi - Özlem

Anne ve öğretmen sevgisi kadar memleket sevgisi de yaşamımızda önemli bir yer alır. Memleket derken ne demek istiyoruz?Kimi zaman bütün yurdumuzu, kimi zaman da çok daha dar bir yeri, bir mekânı... 'Memleket nere?' diye sorunca yeni tanışan iki kişi, demek istedikleri ve sordukları aslında bir kenttir, hatta köydür: 'Hangi köy ya da şehirdensin?' demek isterler. Memleket sevgisi de çok farklı olabilir. 'Memleket gözümde tütüyor' diyen biri bir özlemi dile getirir. Özleme Yunan kökenli bir kelime olan 'nostalji' de denir. Özlem, eskilerde, örneğin çocukluk yıllarında kalmış ya da kaybolmuş, ya da bizden uzaklarda kalmış yerler için duyulur. Bu derste bu tür 'memleket sevgisine' bir göz atacağız.

Tulumba

Dalmacı Mestan, arka koltuktan uzanarak, arabayı süren oğlunun omzuna dokundu:

-‘Az ilerdeki şu mısır tarlasının yanında biraz dur!’ dedi. [...] ‘Gidip şu tulumbadan bir su içeceğim.’

Arabanın kapısını açıp indi; tulumbaya doğru yürüdü. Köyden çıkıp ovanın ortasından geçen bu asfalt yola düzöldüklerinde, çevresine bakınırken birden kendini çok eskilerde kalmış çocukluk yıllarında yaşadığı bu yola ilişkin anıların arasında bulmuş, karmakarışık duygular içinde onları yeniden yaşamağa başlamıştı. Şu anda tepeden tırnağa bu anıların etkisindeydi.

Yol o zamanlar topraktı. Yaz günlerinde kamyonlar, arkalarında yoğun toz bulutları bırakarak, deniz tarafında bir yerlere durmadan taş taşırlardı. Kendisinin de aralarında olduğu, ovada hayvan otlatan çocuklar yolun kıyısına dizilir, yüklerini boşaltıp yeniden yüklenmek için dönen kamyonlara el kaldırarak:

-‘Stamata (*) şofööör!’ diye bağırdılar.

Herhangi bir karpuz tarlasından aşırıdıkları karpuz ya da kavunları göstererek, bunlara karşılık kamyonu bindirilmelerini isterlerdi. Kamyonlardan duranlar olurdu. Şoför inip karpuz ya da kavunları alırken:

-‘Hadi, grigora’ (**) derdi. ‘Çabuk, çabuk!’

Kamyona doluşurlardı. İki üç kilometrelik bir yolculuktan sonra kamyon yine durur, şoför başını arkaya uzatarak:

-‘Tamam, oldu? İnecek siz şimdi. Gene yarın. Entaksi?’ (***) derdi.

Toza bulanmış halde inerlerdi. Kamyonla geldikleri yolu gerisin geriye, yürüyerek ya da koşarak dönerlerdi. Yüzlerine, bedenlerine bulaşmış toz, terden çamura dönüşürdü. Ovanın bu bölgesinde tek su kaynağı olan tulumbaya gelip ellerini yüzlerini yıkarlar, bu kısacık yolculuktan duydukları sevinci paylaşırlardı. Ne büyük eğlenceydi onlar için bu!

Aslında susamış değildi. Deminden beri yaşamakta olduğu bu anılar onda, tulumbayı -eğer duruyorsa- bir kez daha görmek için dayanılmaz bir istek uyandırmıştı. Arabayı durdurmasının nedeni buydu.

Tulumbanın yerini hiç şaşırmadan bulduğuna sevindi. Tulumba çocukluk yıllarında nasılsa öyleydi. Hiç değişmemişti. Ovada çok şeyler değişmişti, ama tulumba olduğu gibi duruyordu. En ufak bir değişikliğe uğramamıştı... Sapına asıldı, çekmeğe başladı. Üç... dört... belki de beş dakika durmadan çekti. Tulumbanın önündeki - hayvan sulamak için yapılmış - çimento yalak ağzına kadar su doldu.

-‘Ne kadar kolaymış!’ diye söylendi.

Oysa çocukluğunda, hayvanları sulayana dek, tulumbadan su çekerken canı çıkardı. Bir an o yıllarda olduğu gibi, Kara İnek’le Sarı Düve’nin gelip yalaktan su içeceklerini sandı. Ama böyle bir şey olmadı. Onlar, çok uzun yıllar ötesinde kalmış birer anıydı.

Mücahit Mümin’in yayınlanmamış bir kısa öyküsü

(*) Stamata: Dur (**) Grigora: Çabuk (***) Entaksi?: Tamam mı?

Ruhun Eksikliği

O eski evdi benim ruhum.
O yıkıldı.
Ben yıkıldım.
Hani merdivenlerinde biriken sularında oynadığım,
Hani göçmüş duvarları ha yıkıldı, ha yıkılacak.
Bir yanda üzerinde kaşnika (*) yaptıığımız ocak,
Bir yanda yarasaların yerleştiği tahta aralıkları.
O eski evdi benim ruhum.
Hani görmüş Alman'ı, Fransız'ı, Bulgar'ı.
Hani bir parça ekmekle mutlu olduğum.
O eski evdi benim ruhum.
O yıkıldı,
Ben de yıkıldım.

İlker Mehmet
Şafak, Sayı 76, Ocak 1998

(*) kaşnika: Pırasadan yapılan pide türü

Sorular ve Alıştırmalar

1. Yukarıdaki öykü ve şiir gençlerin değil, belli bir yaşa gelmiş insanların hissedeceği özlemi dile getiriyor. Yazar ve ozan o eski günleri yeniden yaşamak istiyorlar. Daha somut olarak, hangi anları yeniden yaşamayı istiyorlar?
2. Yazar eski tulumbayı buluyor ama bazı şeyler eskisi gibi değil? Nedir eskisi gibi olmayan? Ne değişmiş? Siz bu değişikliklerden nasıl bir sonuç çıkarıyorsunuz?
3. Ozan evini bulamıyor. 'Ev yıkıldı, ben de yıkıldım!' diyor. Evi tarif ediniz. Güzel, zengin bir ev mi bu? Evin nesini seviyor? Bundan nasıl bir sonuç çıkarıyorsunuz?

Memleketim

Silahın
kalemimden
Yorganın
pamuğumdan
Balyozun
demirimden
Sigaran
tütünümden
Sütün
başağımdan
Sorulur

Memleketim
Memleketim
ben senin tutsağınım

İbrahim Baltalı
Rodop Rüzgârı,
26 Mart 2006.

Dönmek istiyorum

[...] Dönmek istiyorum
Köyüme dönmek.
Komşunun kızına mektup yazıp
Dedelere tütün sardığım
Sazıma sımsıkı sarılıp
Aşk şarkıları bestelediğim
O günlere geri dönmek istiyorum (...)

Benim köyümse bambaşka
Yolları tozlu, gölleri tuzlu
Paranın değeri yok köyümde
İnsanları dostun dostu.

Bilir misin beyim!
Benim köyümde komşuya güvenir
Kilit vurmazlar evlere
Bir parça lokmayı
Bölüşürler birlikte
Kendileri yatmayıp
Döşek verirler misafire
Benim köyüm başkadır, bilir misin?

Benim köyümde bir koca çınar vardır
Bir de dev ayna
On sekizlik kızlarımız önce aynaya bakar
Sonra mendil asarlar çınara dilek tutup da [...]

Mustafa Çolak

Selam!

Günlerimi mi soruyorsunuz?
Günlerim geçiyor işte...
Ben İstanbul'un içinde,
Batı Trakya benim içimde
Özlemlerle yaşıyorum
Sarmaş dolaş bir biçimde...

Salahaddin Galip

Toprak

Toprak
anam olurdu
cırcır böceklerinde ağustosun.
Toprak
sevgilim olurdu yakamozlarda
denizin
Toprak
hasretim olurdu
Şapçı pazarında
köylü kadınların bakışında

Şükran Raif
Şafak dergisi, Sayı 28

Sorular ve Alıştırmalar

4. Dört şairimizin, İbrahim Baltalı, Mustafa Çolak, Salahaddin Galip ve Şükran Raif'in memleket sevgisini dile getiren şiirlerini okuduk. Hepsinde 'özlem' seziliyor, hatta kimi durumlarda da açıkça dile getiriliyor. Bir şiirde 'özlem' daha eski bir kelime ile ifade ediliyor. Bulabildiniz mi?
5. Ozanlarımız memleketlerine (yani yaşadıkları bölgelere) çok bağlılar. Biri 'senin tutsağınım', öbürleri 'köyüme dönmek istiyorum', 'Batı Trakya benim içimde, özlemlerle yaşıyorum' ve 'Toprak hasretim olurdu' diyorlar. Bu ifadeleri şiirlerin içinde bulun. Sizce bu bağlılık, bu özlem, ve sevgi gençlerde de bulunur mu? Siz eski günlerinizi özlediniz mi?
6. 'Dönmek istiyorum' başlıklı şiirde şair köyü için 'benim köyüm başkadır' deyip köyündeki alışkanlıkları övmekte ve göklere çıkarmaktadır. Kuşkusuz her köyün kendine özgü özellikleri vardır. Ama şair bu şiirde aslında köyünü mü övüyor yoksa memleket özleminin kendisinde doğurduğu aşırı sevgiyi mi dile getiriyor? Bu sevgi, şairin köyünün hep iyi ve hoş yanlarını görmesine neden oluyor olmasın? Siz ne dersiniz? Hani, çocuklarını çok seven anneler de kendi çocuklarını dünyanın en güzel, en akıllı çocuğu diye görürler ya, onun gibi bir durum olmasın?

Dilimiz, Dilbilgimiz

Deyimler ve bir küçük araştırma

Bu derste iki deyim gördük: a) 'gözümde tütüyor' ve b) 'göklere çıkarmak'. Deyimler ilk bakışta dile getirdiklerinden çok farklı bir anlam taşırlar. Gözde 'tüten' bir şey yok aslında; demek istenen 'özlüyorum' fiilidir. 'Göklere çıkarmak' da uçurtma uçurtmak ya da füze ile bir şey fırlatmak demek değildir: 'övmek' demektir. Türkçe'de – bütün dillerde olduğu gibi – binlerce deyim vardır. Dilin bu zenginliğini bilmeyenler söylenenleri çok yanlış anlayabilirler. Örneğin, 'Meydan okuyorum' diyen birinin

okuma yazması olmamasını siz nasıl açıklarsınız?

Bu konuda size bir araştırma öneriyoruz. H. Millas'ın hazırladığı ve Papazisis yayınlarından çıkan Κατάλογος Κοινών Ελληνικών και Τουρκικών Λέξεων, Εκφράσεων και Παροιμιών (Ortak Türkçe ve Yunanca Kelimeler, Deyimler ve Atasözleri Listesi) adlı çalışmaya erişmeye çalışın. Ortak yüzlerce deyime bakın. Söş konusu bu çalışmanın önsözünü okuyun ve bu ortak deyimlerin nedenini bulmaya çalışın. Sınıfta bulduklarınızı tartışın.

*Miri (Makri) Hamamı,
Aleksandrupoli*

Beşinci Ders

Memleket Sevgisi - Yurttaş Sevgisi

Memleket sevgisi yalnız özlemlerle yaşanmaz. Sevgimiz bazen çevremizin insanlarına da yönelir ve onlar için yararlı olmaya çalışırız. Ülkemize, çevremize, köyümüze yararlı olmak için çok çalışmamız ve başarılı olmamız da gerekebilir. Fedakârlıklarda bulunmamız gereklidir ama yeterli değildir. Yani iyi niyet yetmiyor, yetenekli olmamız da gerekiyor. Her alanda başarısız olan bir kimse memleketine ve sevdiği insanlara pek yararlı da olamıyor, maalesef. Tam tersine, çevresine yük de olabiliyor. Çevremizde başarılı insanların bulunması ise herkes için iyidir. Bunun için bir yurttaşımız bir alanda başarılı olunca sevinmemiz gerekir. Onun başarısı hepimizin başarısıdır.

Bu derste önce bir gazeteden bir haber okuyacağız. Sevindirici bir haber! Bir soydaşımızın başarısıyla ilgili. Sonra çevresindeki insanlara yardımcı olmak isteyen, bir şeyler vermek isteyen insanların şiiirlerini okuyup, bunları tartışacak ve yorumlayacağız.

Yasemin Başarıdan Başarıya Koşuyor

Gümölcine’de yer alan Celal Bayar Azınlık Lisesi’ni birincilikle, 19,75 gibi rekor bir puanla birinci olarak bitiren Yasemin Eminoğlu (Hemetli Nahiye Başkanı Dr. Mehmet Eminoğlu’nun kızı) başarı basamaklarını tırmanmaya devam ediyor. Yasemin son olarak Yunanistan’da girdiği üniversite sınavlarında da şimdiye kadar erişilemeyen yükseklikte bir puan alarak bir rekora daha imza attı. Yasemin Yu-

nanistan genelinde yapılan sınavlarda 20 üzerinden 17,4 olarak erişilmesi güç bir rakama ulaştı.

Hatırlanacağı gibi bu yıl Yunanistan'da toplam 97.000 aday üniversite sınavlarına katıldı. Sınava katılan öğrencilerin %41,2'si 10 taban puanın altında kaldı ve üniversiteye giremediler. Ayrıca 12.500 öğrenci de 7'den aşağı puan aldı.

Yasemin Eminoğlu başarısını dersi derste öğrenmeye bağlıyor, ödevlerini zamanında yapmaya özen gösterdiğini ve sınav öncesi bilmediklerini öğretmenleriyle paylaştığını belirtiyor. Katıldığı kursların, özverili çalışmalarının büyük faydasını gördüğünü belirten Yasemin öğretmen ve öğrenci arkadaşlarını çok özleyeceğini de eklemekten edemiyor. Yasemin boş zamanlarında sinemaya gitmeyi, kitap okumayı, arkadaşlarıyla birlikte olmayı çok sevdiğini vurguluyor. Lise son sınıfta olan öğrencilere ise, derslere çok iyi çalışmalarını, sınavlarda stres yaşamamalarını, istedikleri bölümleri seçmelerini ve kararsız olmamalarını tavsiye ediyor. Yasemin, üniversite sınavında başarılı olmanın çok güzel bir duygu olduğunu ve bunu bütün arkadaşlarının yaşamaması gerektiğini belirtiyor.

Yasemin Eminoğlu son olarak da, Selânik veya Dedeâğaç'ta tıp eğitimi almak istediğini belirtti. Yasemin Eminoğlu'na bizler de daha nice başarılar diliyoruz. Ayrıca Celal Bayar Lisesi öğretmenlerini de kutluyoruz. Yasemin'in bu başarısı ve azmi Celal Bayar Lisesi'nden de başarılı öğrenciler çıkabileceğini ispatlamıştır.

Rodop Rüzgârı,
2 Temmuz 2006

Okul

Üşenmeden bu çağda
İyi işlet kafanı
Işık varsa yolunda
Değerlendir zamanı
İlim irfan kaynağı
Çok sevimli bir yerdir
Dostuna yol gösteren
Değerli bir fenerdir.
O götürür insanı
Adım adım ileri
Hep orada yetişir
İnsanlığın lideri
Olgunlaşır okulda

Bilgilerin her türü
İlerleme istersen
Ona doğru hep yürü
O yapıda atılır
Her bilginin temeli
Ona koşan kişinin
Yükselmektir emeli
Çok sevelim okulu
Dertlerine koşalım
Hiç yılmadan çalışıp
Karanlığı aşalım.

Hüseyin Salihoğlu

Sorular ve Alıştırılmalar

1. Gazete haberi bir başarıdan söz ediyor. Batı Trakya okuyucusu için, özellikle genç insanlar ve öğrenciler için böyle bir haberin nasıl etkisi olabilir? Sizce şu dört şıktan hangileri geçerli:
a) kıskanırlar,
b) hiç ilgi duymazlar,
c) moral ve umut verir,
d) örnek davranış sayılır.
2. Başarılı öğrencinin tavsiyelerini bir liste haline getiriniz.
3. 'Okul' başlıklı şiir de gençlere okulu ve okulda çalışmayı öneriyor. Bu şiire göre okul neler sağlıyor?
4. Bu şiir bize 'iyiyi', 'doğruyu', 'yararlı olanı' gösteriyor. Bu tür şiirlere (ve yazılara) 'didaktik' şiir denir. Bu kelimeyi sözlükte ve ansiklopedilerde araştırın ve didaktik şiir konusunda bilgi edinmeye çalışın.

Niçin Ağlamalı

Niçin ağlamalı ölümüne insanların?
Gönülden yaşamışlarsa insanca,
Seven gözlerle bakmışlarsa bu evrende,
An gibi dolaşmışlarsa gonca gonca ...

Niçin ağlamalı ölümüne insanların?
Çöl üstüne ağaç dikmişlerse,
Yorgun düşen bunca yanık yolcuya,
Bir parçacık gölge vermişlerse ...

Niçin ağlamalı ölümüne insanların?
Güzel işler başarmışlarsa, yaşadıkça,
Değer katmışlarsa buldukları değerlere,
Geri olanları yıkmışlarsa ...

Niçin ağlamalı ölümüne insanların?
Bilim yollarından geçmişlerse,
Karanlıklar ortasında parlayan,
Sanat pınarından içmişlerse...

Niçin ağlamalı ölümüne insanların?
Özgürlüğe yeni bir can vermişlerse,
Şu yıldızlı gök kubbenin altında,
İyi işler görüp ölmüşlerse...

İmam Kasım
Feyyaz Sağlam, Batı Trakya/Yunanistan'da Çağdaş
Türk Edebiyatı

Yağmur olsaydım eğer...

İmrenirdim yağmurlara
Yeryüzüne can verirler
Köylüyü güldürür
kentliyi ağlatırlar
Yağmur olsaydım eğer
Bir anda her yere düşer
Ekmeğin nereden geldiğini
gösterirdim emeksizlere.

Refika Nâzım

Sorular ve Alıştırmalar

5. 'Niçin ağlamalı?' sorusu iki anlama geliyor: 'Neden ağlamamız gerekiyor?' ve 'Neden ağlayacakmışız? Ağlamak gerekmiyor!'. Sizce ozan hangi anlamda kullanıyor soruyu?
6. 'İyi işler görmekten' söz ediyor ozan. Ozana göre hangileridir bu iyi işler? Siz bu görüşe katılıyor musunuz? Başka iyi işler geliyor mu aklınıza?
7. Refika Nâzım'ın şiiri bir bakıma anlaşılması daha zor. Sanki insanlara bir şeyler vermek istemiyor, daha çok onlara 'bilgi' vermek istiyor. Bir Çın atasözü de, 'yoksula balık verme, balık tutmasını öğret' der. Bu konuyu sınıfta tartışınız.

Dilimiz, Dilbilgimiz

Konuşma ve yazıda farklılaşmalar

Konuşurken çok doğal olarak ve bazı eğilimlere uyarak bazı kelimeleri yeni bir biçimde söyleriz. Ama bu kelimelerin yazılışı eski hallerini korur. Bunu bilmekte yarar vardır. Ama iyisi mi, örnekler verelim. Önce ne dediğimizi, sonra da yazılışın nasıl olduğunu (nasıl olması gerektiğini) gösteriyoruz.

y'nin sönmesi: söylemek – söylemek, öle – öyle, böle – böyle

iki sesli arasında y'nin erimesi: büyük – büyük, ii – iyi, peki – pek iyi

daha geniş büzülmeler: abi – ağabey, abicim – ağabeyciğim, almicam – almayacağım, yazmım – yazmayayım,

Senli benli konuşmalarda: Ge buraya – gel buraya

h'nin düşmesi: hastane – hastahane, postane – postahane, eczane – eczahane, bu daa paalı – bu daha pahalı

Yazı yazarken dikkatli olmalıyız. Her zaman konuştuğumuz gibi yazmayız, yazmamalıyız. 'Keat' diye yazmamalıyız, doğrusu 'kâğıt'tır. 'Gelmicem' yazmak doğru değildir, doğrusu 'gelmeyeceğim'dir. Bir kelimenin doğru yazılışını imla kılavuzlarında, yazım kılavuzlarında bulabiliriz. Türkçe'yi doğru kullanmak ve hele yazmak isteyenler yanlarında böyle bir kılavuz bulundurmalıdır. Bu kılavuzlar konusu Dokuzuncu Ders'te de ele alınmaktadır.

*Menetrler Köyü
İlkokulu, Rodopi*

Saat Kulesi, Ksanti

Sorunlar -Eğitim

İlk derslerimiz iyimser bir dünyayı yansıttı. Yeni ve umut dolu bir başlangıçtan ve sevgiden söz ettik. Evdeki aile içi sevgiyi, okuldaki öğretene ile öğrenen arasında gelişen sevgiyi ve memleket sevgisini işledik. Özlemi ve insan sevgisini gördük. Ama maalesef dünyamız ve çevremizde her şey öyle toz pembe değil, sorunlar ve sıkıntılar da var. Yaşamın hoş olmayan yanlarını edebiyatımız, gazete ve dergilerimiz dile getirir. Derslerimizde bunları da göreceğiz, okuyacağız. Hem yaşamın pek hoş olmayan ama gerçek olan bir yanını da öğrenmek, hem de sorunlarımızı öğrenip onları halletmeye yönelmemiz için...

Bu ve bunu izleyen iki derste, Batı Trakya Azınlığı'nın sorunlarından söz eden metinlere ve şiirlere yer veriliyor. 'Eğitim' sorunlardan bir tanesi. Önce bir gazete yazısını okuyacağız. Sonra bir şiirde azınlığın ozan tarafından nasıl anlaşıldığını okuyacağız.

Gençlerin Penceresinden Batı Trakya'ya Bakış

İşte gençler, işte görüşleri... Genç Akademisyenler Topluluğu'nun (G.A.T.) Başkanı Erdal Hüseyin: Batı Trakya Azınlığı Yüksek Tahsilliler Derneği çatısı altında faaliyet gösteren G.A.T.'nin başkanı Erdal Hüseyin söze şöyle başlıyor: 'Sorunlar deyince sayılabilecek o kadar çok konu var ki, bunların hepsini anlatmaya zaman yetmez. Fakat bütün bu sorunların temeli bana göre eğitim.' Gençlerin çoğunun yetersiz eğitim sonucu okuldan uzaklaştığını söyleyen Erdal Hüseyin, bunun genelde ilkokuldan ortaokula geçiş döneminde olduğunu anlatıyor. G.A.T Başkanı'nın azınlık eğitimi konusun-

daki önerileri ise gerçekten kayda değer. Erdal Hüseyin, 'Yeterli seviyede temel eğitimi alamamış bir ilkokul öğrencisi, orta öğretime geldiğinde derslerindeki başarısızlık ve ailelerin duyarsızlığı sonucu okuldan uzaklaşıyor. Bunun başlıca sebepleri ilkokullardaki eğitimin çok düşük olması ve azınlık anaokullarının olmaması diye düşünüyorum.' [...] Erdal Hüseyin kütüphane eksikliğine de değiniyor. [...] Kütüphanelerin yetersiz olduğuna değinen G.A.T Başkanı, 'Her bölgeye kütüphaneler açılması ve gençliğin okumaya yönlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum.' diye ekliyor. [...]

Genç avukat Emre Ahmet: Emre Ahmet öğrencilik hayatına çok yakında veda etmiş ve meslek hayatına geçtiğimiz aylarda başlamış olan genç avukatlarımızdan. Emre Ahmet, 'Şu sorun en önemli sorundur demek aslında pek kolay değil. En önemli sorunlar belki sıralanabilir.' diyerek söze başlıyor. Azınlık eğitimdeki sorunun toplum için önemine vurgu yapan Emre Ahmet sözlerine 'Türkçe'yi de, Yunanca'yı da iyi öğrenemediğimiz bir gerçek. Her şeyden önce Türkçe çok önemli. Türkçe'yi çok iyi konuşmalı ve bilmeliyiz. Özellikle de bizim gibi toplumlar. İnsan rüyalarını bile ana dilinde görür. Kendi diliyle düşünür. Eğer Türkçe düşünemiyorsan, o zaman kimlik olgusunda sorunlar olur. Kimliğin oturması açısından, öz kültürün korunması açısından Türkçe çok önemli. Ama öte yandan Yunanca da çok önemli. Eğer yaşadığın ülkenin dilini bilmiyorsan o zaman hiçbir derdini yeterince anlatamazsın. Öz kültürümüzü kaybetmeden, Türkçe'mizi en iyi şekilde öğrenerek aynı zamanda Yunanca'yı da en güzel şekilde öğrenebileceğimiz bir eğitim sistemi yaratmamız gerekiyor.' Emre Ahmet, Türk azınlığın kendini Yunan kamuoyuna anlatabilmesi için de iyi Yunanca bilmesinin şart olduğuna dikkat çekiyor.

Ozan Ahmetoğlu
Gündem Gazetesi, 13 Nisan 2007

Azınlık

Azınlık
Hudutta bir yolcu
Asmalık'ta istimlâk edilen bir tarla
Yeni Cami'ye giren bir cemaattir
Azınlık
Yasak dağ bölgesinde
Yürekleri salt coşkuyla dolu
Keder dolu gözlerdir
Azınlık
Yarısı kopmuş bir minare
Almanya'da bir işçi
İzmir'de Ege'ye bakan bir gelin
Ve Rumeli türküleri dinleyen ninemdir
Azınlık
Her şeyden habersiz gülümseyen Neslihan
Ve geleceğine ağlayan Emine'dir
Azınlık
Rodoplara başını dayamış bir sevgili
Şehirden kopup gelen sımsıcak bir Türkçe'dir
Azınlık
Tütün tarlalarında yıpranan
Anlamsız bir tohum değil
Kendisiyle büyüyen bir düşüncedir

Rahmi Ali

Sorular ve Alıştırmalar

1. Yukarıdaki gazete metninde eğitim sorunu vurgulanıyor. İki temel noktaya ve soruna değiniliyor. Kendi kelimelerinizle kısa bir-iki paragraf yazarak bu iki sorunu özetleyiniz.

2. Tanıdıklarınızdan okulu terk edenler var mı? Bu çocuklar okulu neden terk et-

tiklerini size söylediler mi? Sizce okulu terk eden bir öğrenci bunu neden yapar?

3. Siz kendi Yunanca'nızdan memnun musunuz? Daha iyi Türkçe ve Yunanca öğrenmek için sizce ne yapılmalı?

4. Rahmi Ali şiirinde azınlığı tanımlar (tarif eder) gibidir. Bir liste

yapınız ve bu şiirde sözü edilen ve 'sorun' sayılan durumları yazınız. Bu listeye başka sorunlar da katabiliyor musunuz?

5. Şiirde okuduğunuz 'Azınlık ...kendisiyle büyüyen bir düşüncedir' sözü ne anlama geliyor?Bunu öğretmeninizle sınıfta tartışınız.

6. Yukarıda bir karikatür görüyorsunuz. Düşünen adam heykelini kim yapmıştır? Bu konuyu araştırınız ve bu heykeltıraş konusunda bilgi edinmeye çalışınız. Öğretmeniniz size bir ansiklopediyi nasıl kullanacağınızı da bu vesile ile öğretecektir.

Sen de benim düşündüğümü düşünüyorsun, amca. Değil mi? Eğitim sorunumuzu.

Hakan Mümin'in yorumu (Azınlıkça Dergisi, Haziran 2007)

Dilimiz, Dilbilgimiz

Metin (ve yazı) türlerinin çeşitliliği

Metin ve yazı türleri pek çoktur. Metinler, en geniş anlamlarıyla ele alındığında yazılı metinler, görsel metinler ve işitilen metinler olarak üçe ayrılırlar. Bu kitapta yazılı metinlere ağırlık verilmektedir.

Yazılı metinler de büyük çeşitlilik sergiler: Örneğin, edebiyat metinleri (roman, şiir vb. gibi), bilimsel metinler (fizik, tarih vb. gibi), iletişim alanındaki metinler (gazete, dergi yazıları, yani makaleler, röportajlar, haberler, reklam yazıları, ilanlar vb. gibi). Bu kitabımızda edebiyat yazılarıyla gazete ve dergi yazılarına ağırlık verilmiştir. Edebiyat da çok büyük bir çeşitlilik sergiler. Şiir, roman, kısa hikaye (öykü), piyes, eleştiri yazısı, masal gibi

türlerini hepimiz duymuş ve tanımış olmalısınız. Edebiyat metinlerini, düz yazı (nesir) ve şiir diye iki büyük gruba da ayırabiliriz.

Ama her bir tür de yeniden başka türlere ayrılabilir. Örneğin romanı ele alalım. Romanların yanı sıra çocuk romanlarını da unutmamalıyız. Büyükler için yazılan romanlar da, macera romanları, polisiye romanlar, tarihi romanlar gibi türlere de ayrılabilirler.

Bu derste bir düzyazı (nesir) ve bir şiir görüyoruz. Bu kitabın çeşitli derslerinde farklı düzyazılar göreceğiz. Yukarıdaki şiir ve düzyazı benzer konuları işlemektedirler. Sizce şiirlerle düzyazı hangi açıdan farklılıklar sergilemektedirler? Arkadaşlarınızla (ve sınıfta) bunu tartışın.

*Evrenos Bey
İmaretî,
Komotini*

Yedinci Ders

Tütün

Tütün Batı Trakya'da önemlidir. Halkın önemli bir bölümü geçimini tütün üretiminden sağlamaktadır. Tütünü işlemek zordur. Ama pazarlaması, yani satılması ve elden çıkarılması da hiç kolay değildir. Bu konuda aşağıda bir yazı okuyacaksınız. Tütüncülerden söz eden iki de şiir var bu dersimizde.

Tütüncü Çıkmazda

Batı Trakya çapında yaptığımız görüşmelerde çiftçilerimizin endişeli olduğu gözlendi. Tütüncülerimiz durumdan hiç de memnun değil. Tütünlerinin yine düşük fiyattan alındığını ifade eden soydaşlarımız, emeklerinin bu yıl da boşa gittiğini ve tütüncülüğün Batı Trakya'da artık bitmek üzere olduğunu altını çiziyorlar.*

Soydaş tütün üreticileri, gençlerin tütün veya tarımla artık uğraşmadıklarını ve iş bulmak için ya ülke dışına ya da büyük şehirlere göç ettiklerini, Batı Trakya dışında yaşamak zorunda kalmaya zorlandıklarını belirtiyorlar. [...]

* Bu yazıyı okumadan aşağıdaki açıklamayı okumakta yarar vardır.

Bu yazıda belki anlamadığınız üç kavram var: a) Tütünün düşük fiyatı, b) AB ve c) sübvansiyon. Bunları açıklayalım.

- Devlet tütünü belli bir fiyattan satın alıyor. Bu fiyat yüksekse çiftçi memnundur, düşükse tütünle uğraşanlar zordadır demektir.
- Ama devlet, verdiği parayı AB'ye (yani üyesi olduğu Avrupa Birliği'ne) danışarak kararlaştırmaktadır. AB'nin politikasına göre tütün fiyatı (ve birçok başka ürünün fiyatı) arz ve talebe göre, başka türlü söylersek 'piyasa fiyatına' göre olmalıdır. Yani bir ürüne piyasa değerinden fazla fiyat biçilmemelidir. (Arz ve talebi ve piyasa fiyatını öğretmeniniz açıklayacaktır.)
- Eğer fiyatlar piyasa değerinin üzerinden satın alınırsa buna 'sübvansiyon' denir. Yani 'fazla' para veriliyor demektir. AB politikasına göre – yazıda da bu söylenmekte – 2009-2013 yılları arasında sübvansiyon azalacak ve sonunda hiç olmayacak.

Diğer taraftan, AB'nin tütüne verdiği sübvansiyonlar gelecekte azaltmayı planlıyor olması, tütüncülükle uğraşıp başka geçim kaynağı olmayanlara ciddi bir sorun oluşturuyor. AB'nin 2004 reformu ile uygulamaya koyduğu tütün politikası çerçevesinde duyurulan yeni uygulamaya göre, tütün üreticileri 2009 yılına kadar AB sübvansiyonlarından tam olarak istifade edebilecek. 2009-2013 yılları arasında ise eskiden ödenen sübvansiyonların sadece yüzde 50'si alınabilecektir. AB'nin bu yöndeki desteğinin 2013'ten sonra durdurulması hedefleniyor.

Millet gazetesi, 10 Mayıs 2007

Sorular ve Alıştırmalar

1. Bu yazıyı anladınız mı? Anlamadınızsa öğretmeniniz ile tartışınız ve sözü edilen sorunları anlamaya çalışınız. AB, neden sübvansiyonu azaltıyor? Bu politikası Avrupa Birliği halkları tarafından neden yararlı sayılıyor? Bu sorunun yanıtını AB politikalarını destekleyen birilerine sorunuz. AB ilk bakışta zararlı gibi görünen bir politikayı neden – hangi anlayışla – savunuyor?
2. Bu yazıda gençlerin artık tütün ve başka tarım işleriyle uğraşmadıklarını ve büyük şehirlere ya da yurt dışına gittiklerini okuyoruz. Bu gelişme ile yukarıda sözü edilen 'sübvansiyon' politikası arasındaki ilişkiyi sınıfta konuşunuz. Bu gelişme, yani tarımda çalışmadan başka çalışma alanlarına geçiş, yalnız Batı Trakya'da mı yaşanıyor? Başka ülkelerde durum nasıldır?
3. Batı Trakya'da gözlenen değişiklikler, Yunanistan'ın AB üyesi olmasıyla ilişkilidir. Yapılanlar yalnız devlet politikası değil, AB politikasıdır. Bu politikaların iyi ya da kötü (yararlı ya da zararlı) olduklarını anlamamız için 'kısa süreli' ve 'uzun süreli' düşünmemiz gerekiyor. Bu iki terimi de sınıfta öğretmenimize sorunuz ve anlamaya çalışınız. Şimdilik yaşamınızdan yola çıkarak 'kısa ve uzun süreli' çıkara (menfaate) bir örnek verelim. Kısa sürede 'mutluluk' okula gitmemek ve arkadaşlarımızla oynamaktır. Ama uzun sürede bu bizi cahil ve sonunda mutsuz kılabilir. Bunun için şimdilik bir 'fedakârlık' yapıp okulda çalışıyoruz ve yarınlar için (yani, uzun sürede) daha güzel günlere hazırlanıyoruz.

Azınlık Tütüncüsü Selim

Tütün kokusu var bulgur aşında
Azınlık Tütüncüsü Selim
Gündüz, gece iş başında
Azınlık Tütüncüsü Selim [...]

Ayşe büyüdü, yarın evlenecek
Dana kesilecek, bıçaklar bilenecek
Durma çalış, çok masraf edilecek
Azınlık Tütüncüsü Selim

Mehmet de askere gidecek
Fidan boyuna yeşil elbise giyecek
Tam bir yıl hazır yiyecek
Azınlık Tütüncüsü Selim [...]

Hüseyin Mazlum
Cumhuriyet Gazetesi, 12 Nisan 2007

Kavak Dallarına Asılı Umutlar

[...] Bir kıpırtıdır geleceğe
Gözbebeklerinde yanan
Gecenin sıcaklığında
Tarlasının ortasında
Terini siler
Oldum olası bu Trakyalı

Araştır durur kiraz dallarında
Tütün yapraklarında harman
yerinde
Geçen ne ki eline
Ekşimiş katran
Ağız dolusu toz
Bir avuç umut
İnanır durur buna
Oldum olası bu Trakyalı [...]

Bu bir tas ki içinde
İçilmiş çorba
İçilmiş umut
İçilmiş kan
İçilmiş yaşam
Ne araştırır durur
Kaşağıyla bilmem ki
Oldum olası bu Trakyalı

Hüseyin Mahmutoğlu

*Feyyaz Sağlam, Batı Trakya/Yunanistan'da
Çağdaş Türk Edebiyatı Antolojisi, 1990*

Sorular ve Alıştırmalar

4. Tütünden, tütün işçisinden, Trakyalıdan söz eden iki şiir okudunuz. Bu şiirlerde, yaşanan sorunlar dile getiriliyor. Birinci şiirde Trakyalının sıkıntılı yaşamı ve umudu da dile getiriliyor. İkinci şiirde yeniden sıkıntılar ve yaşanması kaçınılmaz olan durumlar (evlilik, askerlik gibi). Bu şiirlerde ozanların soydaşlarına karşı duydukları yakınlığı, ilgiyi, sevgiyi görüyoruz.

Bu şiirlerle yukarıdaki gazete yazısını kıyaslayın. Şiir demek istediğini somut resimler ve görüntüler çizerek vermektedir. Örneğin, 'terini siler' diyor. Adam çok yoruluyor demiyor! Biz ise bu 'resimden' kendi sonuçlarımızı çıkarmaktayız. Bu şiirlerde bu tür anlamlı 'resimleri' bulmaya çalışın.

Dilimiz, Dilbilgimiz

Doğru ve güzel yazmak – paragraf

Yazarken doğru ve anlaşılır yazmak yalnız daha iyi iletişim kurmak için gerekli değildir, biraz da görgü ve saygı meselesidir. Birilerinin okuyacağı cümleyi ya da bir paragrafı el yazısı ile yazarken, birilerinin de bunu okuyacağını hep aklımızda tutmalıyız. Okunanın anlaşılır olması için en başta harflerimizin okunuyor olması şarttır. Yalnız bizim okuyacağımız ya da birilerinin ter dökerek okuyabileceği metinler oluşturmak ne yararlı bir yaklaşımdır ne de saygı gösteren bir yaklaşım. Birilerini yazımızı okuması için sıkıntıya sokmaya pek hakkımız yoktur.

El yazımızın çok da güzel olması şart değildir. Bu güzel yazıya 'kaligrafi' de denir; ama bu sanatsal yazı aslında bir sanattır ve herkeste bu yetenek yoktur. Buna karşılık el yazımızın okunabiliyor olması bambaşka bir konudur: bu hem olanaklıdır hem de zor değildir. Dikkatli ve ağır ağır yazmakla bu sağlanabilir. Yeter ki böyle bir yazının gereğine kendimiz inanalım.

Bunun dışında yazacaklarımızın anlamlı olması için başka şeylere de dikkat etmemiz gerekiyor. Uzun bir yazı yazacağımız zaman paragraflar kullanmalıyız örneğin. Paragraflar ile düşüncelerimizi ve iletmek istediklerimizi düzene sokarız, belli bir sırayla yazıya geçirip, iletmek istediğimizi daha anlaşılır kılarız. Her paragraf temel bir görüşü dile getirir ve her cümle o paragrafın içinde o temel görüşü açıklar. Örneğin şimdi okuduğunuz yazı genel olarak 'doğru yazı' ile ilgilidir ama bu okuduğunuz paragraf 'paragraf' konusundadır. Yukarıdaki birinci paragraf ise genel olarak doğru ve güzel yazıya, ikinci paragraf ise okunabilir yazının olanaklı olduğu konusundadır. Bu üç konunun üç ayrı paragrafa ayrılması düşüncelerimizi daha sistematik şekilde sokmakta ve okumada kolaylık sağlamaktadır.

Genellikle paragrafın başında, ilk cümlelerle temel düşünce dile getirilir. Sonra temel düşünce açıklanır, geçerliliği kanıtlanır ya da daha etraflıca anlatılır, sona doğru da temel düşünce daha etraflı bir biçimde yazılır. Herkesin bildiği gibi her paragraf öteki paragraflardan hemen görüleceği gibi ayrılır. İlk cümle 'satır başı' olarak yazılır; yani öteki satırlara göre daha 'içeride' yazılır. Eğer bilgisayarda yazıyorsak paragrafları birbirinden bir boşluk bırakarak da ayırabiliriz.

Bir paragraftan bir sonrasına geçişler de belli bir biçimde yapılır. İkinci paragraf bir öncesinin devamı olduğunu belli eden bir cümle ile başlamasından yarar vardır. Örneğin, yukarıdaki son iki paragrafa baktığımızda biri 'sistematik' yazıdan söz etmekle son bulmakta, bir sonraki ise 'temel düşüncenin' nasıl kullanıldığını göstererek paragraflar arasında anlaşılır bir geçiş sağlamaktadır. Bazen yeni bir paragrafta 'Bundan dolayı', 'Yani', 'Aynı şekilde', 'Ama', 'Bunun dışında', 'Örneğin', 'Doğal olarak', 'Gerçekten', 'Başka türlü söylersek', 'Sonuç olarak' gibi sözlerle başlayabiliriz.

Bazen de belli bir konuyu dile getiren paragrafları başka bir konuyu ele alan paragraftan ya da paragraflar grubundan satır atlanarak ayırmak alışıl gelmiştir. Örneğin, yukarıda, genel olarak yazıdan söz eden ilk iki paragraf, genel olarak paragraftan söz eden son dört paragraftan satır atlanarak ayrılmıştır. Yani dersimizde vurgulamak istediğimiz, yazı yazdığımızda, dikkatli, sistemli, bilgilerle donanımlı olarak yazmamızın yararlı olacağıdır: hem söylemek istediğimiz daha iyi anlaşılır olacak, hem de okuyucu sıkıntıya girmeyecektir. Bunun için paragraflarımıza dikkat etmemizin ötesinde İkinci Ders'te gösterdiğimiz imla işaretlerinde dikkat edilmelidir.

Domruköy (Dokos) İlkokulu, Rodopi

Uzağımızdaki Sorunlar - ya da Ötekilerin Sıkıntıları

Biz insanlar sık sık kendi dertlerimizle uğraşır, başka yerlerde, başka insanların da benzer sıkıntılar içinde olduklarına dikkat etmeyiz. Hatta bazen bu başka insanlar bizden çok daha kötü durumda olabilir. Ama birçok kimse de bizim yanı başımızda olup da dikkat etmediğimiz, ya da çok uzağımızda olup da varlığından bile haberdar olmadığımız insanları unutmazlar. Onlara yardımcı olmaya çalışırlar. Bu davranış, dar çevremizi de aşan bir sevgi gösterisidir. Aşağıda çok daha genel ekonomik (daha doğrusu yoksullukla ilgili) sorunları ele alan bir anı ve iki şiir okuyacaksınız. Bizim uzağımızda bulunan bu 'öteki' yoksul ve sıkıntıda olan insanlardan söz eden metinleri hele bir okuyun, sonra da konuşalım bu metinleri.

Çıplak Dilenci Çocuklar

Kar, buralarda sürpriz yapmayı çok sever. Herkes sıcacık yatağında uyurken o, gece boyu yağar. Sabah bir de bakmışsınız ki her taraf bembeyaz. Hele bir de erken uyanıp dışarıya bakarsanız, o bembeyaz pamuk yığınının üzerinde kedilerin küçük ayaklarından başka iz bulamazsınız. [...]

Bir yıl önce, yine böyle bir sabahıtı. Karın iz düşmemiş halini görmek için biraz geç kalmıştım ama, kelebek gibi uçuşan, rüzgârda balerinler gibi dans eden o kar tanelerini seyretmek içimi kıpır kıpır etmişti. Sokakta bir sürü çocuk vardı. Bereleri, atkıları, eldivenleri ile ne kadar da şirindiler. O rengârenk

yünler içinde birer yumağı andırıyorlardı. [...] Manzara gerçekten çok hoştu.

İçimden bir ses beni ikna etmeye çalışıyor, 'Haydi, ne duruyorsun? Dışarıya çık. O çocuklar gibi koş, karların üzerine atla, burnunu hissedemeyinceye kadar kartopu oyna!' diye haykırıyordu. Aslında haykırmasına da gerek yoktu. Ben zaten bunun için can atıyordum. Sanki o küçücük çocukları kıskanmışçasına ben de beremi, eldivenlerimi, atkımı alıp kendimi sokağa attım. Dış kapıyı açtığımda, aslında soğuk zannettiğim apartmanın ne kadarda sıcak olduğunu anladım. Kapıyı açar açmaz, rüzgâr yüzüme bir tokat indirmişti.

Sahilde yürümeye karar verdim. [...] Etraftaki insanlar kardan adama benziyorlardı. Ben de! Atkımın arkasına sakladığım dudaklarımı hem bu halimize gülüyor, hem de çılgınca esen rüzgârdan, deli soğuktan kendimi korumaya çalışıyordum. [...] Sahilde oldukça uzun bir yürüyüşten sonra, burnumdaki soğuğun yavaş yavaş vücuduma da yayıldığını hissettim. Ve arka sokaklardan eve dönmeye karar verdim. Kar da biraz yavaşlamıştı zaten. Kalabalık caddeyi bir an önce aşmak için adımlarımı daha da hızlandırdım. Ama birden donakaldım. Kaldırımın kenarında biri dokuz-on yaşlarında, diğeri ise en çok altı yaşında iki çocuk oturuyordu. O anda etraftaki tüm kalabalık gözümünden silindi. Sadece o iki çocuğa bakıyordum.

İkisi de erkekti ve saçları kısacık kesilmişti. Uzun kollu birer kazak ve altına şort (!) giymişlerdi. İkisinde de iç çamaşırı yoktu. Ayaklarında ne çorap, ne de ayakkabı... Küçük çocuğun o minicik omuzu, kazağın yakasını kavrayamamıştı. Omuzunun biri açıktı. Eline sıkıştırılmış bir yudum ekmeği, titreyen çenesi kopartamıyordu. Yanındaki ağabeyi (!) ise elini açmış, para bekliyordu. Ama ağzını açıp kendisine öğretilenleri söyleyemiyordu. Titriyordu çünkü.[...]

İkisine de birer paket bisküvi aldım. Gözleri parladı. Yanlarına çömeliş paketin birini açtım. Başlarını hafifçe okşadım. Ama yanlarında daha fazla kalamadım. İçim parçalanmıştı. Eve dönerken içimde bir sürü duyguyla savaşıyordum. Acıma, nefret, kin, şaşkınlık...

Sema Salihoğlu
Bir anı - Şafak Dergisi, Mayıs-Haziran 1994

Rodop Günlüğü

Doğar mavi bir gün şafak sonrası Rodoplar'da
Yeşil tütün yapraklarının fısıltısıyla
Dans eder yoksulluğun çıplaklığı
Sabahtan akşama kadar durmaksızın
Ana-babanın katran ellerinde

Akşam olur estirirsin o saf yelini
Kara bulutlar ardından gönlünce
Eteklerinde hissedilir o hoş kokun
En güzel bahar havasında
Serinler ana-babanın yorgunluğu

Gelince gecenin ortasına
Hüzünlenir Karlık'ta buzlu yosunlar
Cehennemi alevler içinde
Gündüzler piç kurusudur rüyaların
Ana-baba bunun farkında olmasa bile

Hakan Mümin

Hür Çocuk

Hür doğdu çocuğum
Bilmeden dünyanın çocuklarını
Öğrenince şaşı olana
Sarısı, beyazı, siyahı
İrk, dil, din, mezhep derken,
Yedi onları politika çıkmazı

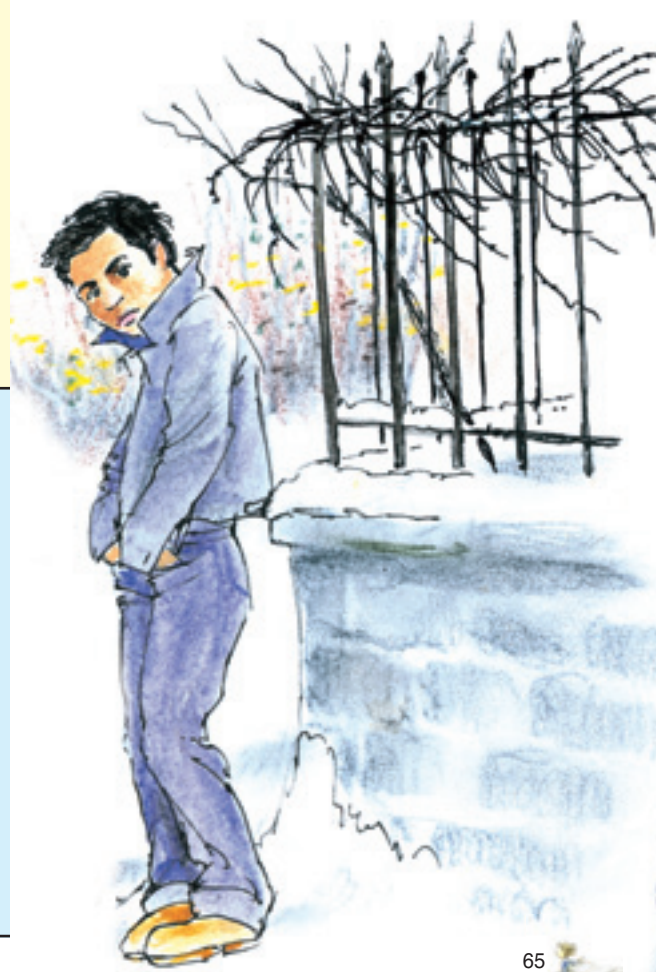
Hüseyin Alibabaoğlu

Sorular ve Alıştırmalar

1. Dilenci çocukları anlatan anı yazısında yazar, sonunda, bu çocuklara ne kadar yardım edebildi? Onlara bisküvi almış olmasđ kuşkusuz yararlı ve güzel bir hareket. Ama onların sorunlarını – ‘uzun süredeki’ sorunlarını - çözebildi mi?

2. Bu tür sorunlar – yani dilenen çocuklar sorunu – büyük ekonomik sıkıntılar, adaletsizlikler ve toplumsal dengesizlikler sorunudur. ‘Toplumsal sorun’ nedir? Kişisel sorunlardan farkı nedir? Bunu sınıfta tartışmaya çalışın. Burada kısaca, kişisel sorunların çevremizden oldukça bağımsız olduklarını, oysa toplumsal sorunların ‘bizden’ değil çevremizin durumdan kaynaklandığını söyleyelim.

3. ‘Rodop Günlüğü’ adlı şiirde ‘Rodoplar’da tütün yapraklarının fısıltısıyla dans eder yoksulluktan’ söz ediliyor. ‘Hür Çocuk’ adlı şiirde ise ‘Hür doğdu çocuğum bilmeden dünyanın çocuklarını’ deniliyor. Her iki durumda da bizden değil, ‘öteki’ insanlar var bu şiirlerde. Özellikle ikinci şiirde, sarı, beyaz, siyah olan ve ırk, dil, din farkı olan çocuklar var. İnsanları ten rengine ya da diline ve dinine göre ayıran ve kötü davranan kimselere ‘ırkçı’ denir. Çevrenizde ırkçı sayılacak kimseler gördünüz mü? İrkçılığı sınıfta konuşunuz.

Dilimiz, Dilbilgimiz

Kelimeler ve İşleyişleri

Kelimeler, işleyişleri, yani söz içinde üstlendikleri roller açısından sekiz farklı biçimde çıkar karşımıza.

1. İsim, ad: Gerçek ya da hayali bir varlığın adıdır. Örnek: Ahmet, istek, ağaç.
2. Sıfat: Bir varlığı (ismi) açıklayan, belirten kelimedir. Örnek: güzel, üç.
3. Zamir: Bir ismin yerini tutan kelimedir. Örnek: ben, bu.
4. Zarf: Durum ve hal bildirir. Örnek: dışarıya, pek, şimdi.
5. Takı: İsimlerle birlikte kullanılan bir ilişkiyi gösterirler. Örnek: ...için, ...dolayı.
6. Bağlaç: Kelime ve cümleleri birbirine bağlar. Örnek: ancak, ile, oysa, da.
7. Ünlem: Hayret, seslenme kelimeleridir. Örnek: Oh!, Hey!, Yazık!
8. Fiil: Bir oluşu ya da hareketi bildiren kelimedir. Örnek: geliyorum, oluyor.

Aşağıdaki derslerde bunların bir kısmı, ve özellikle karışıklık ve zorluklar içerenler ele alınacaktır. Burada sığata kısaca değinilecektir.

Sıfatlar iki türlü olabilir. Kimileri bir nesnenin (varlığın, ismin) ne tür olduğunu anlatır. Yukarıdaki derste 'çıplak' çocuklardan söz edilmektedir. 'Çıplak' kelimesi bir sıfattır (vasıflama yada niteleme sıfatı). İlk paragrafta gördüğümüz 'sıcacık', 'bembeyaz', 'küçük' kelimeler de öyle. Bunlar 'yatağın', 'her tarafın' ve 'ayakların' nasıl olduğunu gösteren kelimelerdir.

Bir ismin (adın) bir yanını, bir yönünü belirten sıfatlar da vardır. Örneğin ikinci paragrafta 'bir yıl' derken, 'bir' bir sıfattır (belirtme sıfatı). Bunun gibi, 'biraz' bu tür bir sıfattır.

Sıfatları renklere benzetebiliriz. Siyah-beyaz bir resme renkler nasıl bir canlılık veriyorsa, sıfatlar da öyle, bir nesneye renk veriyor, onun bazı özelliklerini vurguluyor. Örneğin, yukarıdaki yazının başlığına bir daha bakın. 'Dilenci çocuklar' ve 'Çıplak Dilenci Çocuklar' başlıklarını karşılaştırın. İkincisi daha 'renkli', daha 'canlı', daha 'çarpıcı' değil mi?

Yukarıdaki derste kaç tane sıfat bulunmaktadır? Önce her öğrenci kendi başına sıfatları bulmaya çalışsın. Sonra sınıf olarak sıfatları bulmaya çalışsın.

*Sünne Camii,
Ksanti*

Geleneklerimiz

Gelenek, birlikte yaşayan ve ortak bir kimlik paylaşan insanlarda görülür. Kuşaktan kuşağa geçen gelenekler (ananeler) günümüzde de izlenir, tekrarlanır ve hep yeniden yaşanır. Genellikle gelenek olarak yapılanların neden yapıldığı pek sorgulanmaz. Bir inanç olarak benimsenir ve uygulanır. Bu ortak alışkanlıklar insanlar arasında bir yakınlık ve dayanışma duygusu yaratır. Aşağıda Hıdrellez ile ilgili bir geleneğin nasıl yaşandığını okuyacağız.

Batı Trakya'da Hıdrellez Geleneği

Eskiden Batı Trakya'da Hıdrellez'e ilgi çok fazlaydı. Bir hafta önceden akrabalar davet edilerek Hıdrellez hazırlıkları başlardı. Bu özel günde mesire yerlerine gidilir, Hıdrellez eğlenceleri sabahtan akşama geç vakitlere kadar sürerdi. Son yıllarda da eskisi kadar coşkulu olmasa da Hıdrellez geleneği yaşatılmaktadır.

Hıdrellez gününden birkaç gün önce her gün genç kızlar, köyün ya da mahallenin meydanlığında veya uygun bir yerde toplanır ve Hıdrellez gününe kadar gelecek olan o özel günü karşılamak için bol bol eğlenirler, çeşitli oyunlar oynayarak kurulmuş olan salıncıklarda sallanırlar.

Hıdrellez gününden bir önceki gece, köy veya mahallenin bütün genç kızları toplanıp bir toprak çömlek bulurlar. Her genç kız bu toprak çömleğin içine kendisine ait, yüzük, kolye, küpe gibi bir eşyasını atar. Çömleğin içi su doldurulup ağzı kapatılır ve bir gül ağacının altına konur. Gece boyunca çömlek orada kalır.

Diğer yandan o gece her evde sonraki gün yapılacak eğlence için çeşitli hazırlıklar yapılır. Hidrellez günü için kuzu veya oğlak kesilir, köyün erkekleri eğlence yerini hazırlarken, kadınlar ve genç kızlar da yemek hazırlıklarıyla uğraşırlar. Önceden belirlenmiş bir kişi de her aileyi gezerek her evden birer tabak mısır toplar. Toplanan mısır akşamdan ıslatılır.

Hidrellez sabahı halk erkenden belli bir yerde toplanır ve topluca eğlencenin yapılacağı yere gidilir. Eğlence yerine gelince hep birlikte kahveler içilir, kadınlar ateş yakıp akşamdan ıslattıkları ve 'gölle' dedikleri mısırı kaynatırlar, erkekler de akşamdan hazırladıkları kuzuları pişirirler.

Ve sıra heyecanla beklenen ana gelir. Erkekler öğlen yemeği için hazırlık yaparlarken, kadınlar ve genç kızlar da ayrı bir yerde toplanıp akşamdan gül ağacının dibine bıraktıkları küpü alırlar. Çömlek ortaya konur, başına kırmızı bir çember örtülmüş olan küçük bir kız da çömleğin yanına oturtulur. Genç kızlar, kadınlar ve mani okuyacak olan kişi de çömleğin yanına oturur ve;

***Ateşleri yakalım
Yumurta haşlayalım
Bugün Hidrellez günü
Maniye başlayalım***

der.

Başı kırmızı çemberle örtülü olan küçük kız elini çömleğe sokar, mânici kadın veya genç kız bir mâni söyler. Mâni bitince çocuk çömleğin içinden bir eşya çıkarır. Söylenen mâni o eşyanın sahibi olan genç kızın niyetine çıkmış olur. Çömlekten kimin eşyası çıkarsa (herkes eşyasını bilir) okunan mâni onun falıdır. Küpün içindeki bütün eşyalar bitine dek bu olay tekrarlanır. Küpte kalan su ile bütün kadınlar ve genç kızlar yüzlerini yıkarlar. Bu suyun ciltlerini kırıştırmaktan koruyacağına inanırlar. 'Niyet çekme' denilen bu olayın ardından genç kızlar çeşitli oyunlar oynayarak eğlenirler.

Öğlen olunca sıra yemeklerin yenmesine gelir. Yemekten sonra, genç kızlar akşamdan hazırlanmış salıncaklarda sallanarak türküler söylerler. Onların karşısında da köyün genç erkekleri davul zurna eşliğinde oyun oynayıp salıncaklarda sallanan kızları seyrederek.

Akşam üzeri herkes toplanıp evine gider. Gece, köy ve kasabalarda Hıdrellez gecesi düzenlenir. Bu gecede de gençler sabaha kadar oynayıp eğlenirler

Hıdrellez günü yaygın adetlerden biri; kuzu eti, yahut kuzu etiyle pişmiş yemek yemektir. Çünkü Hıdrellez günü Hızır'ın gezeği, ayağını bastığı yerlerde dolaşan kuzuların etinin, insanlara şifa, sağlık ve canlılık vereceği düşünülür.

Taze yaprak dolması, taze bakla yemeği ve her evden bir miktar mısır toplanarak kazanda kaynatılan 'gölle' de Batı Trakya'da başlıca Hıdrellez yemeklerindedir.

Hıdrellez'de yakılan ateş üzerinden sağlık, sıhhat dileyerek üç defa atlayan kişinin yıl boyunca sağlıklı olacağına inanılır.

Hıdrellez gecesi Hızır'ın yeryüzünde gezeği ve dokunduğu yerlere bereket saçacağına dair olan halk inancı sonucu birtakım gelenekler oluşmuştur. Mesela; yiyecek ve içecek kapları ile erzak dolaplarının kapakları gece boyunca açık bırakılır, cüzdanların ağızları kapatılmaz. Hıdrellez günü, güneş doğmadan kalkılır. Geç kalkanların, şafak vakti evleri dolaşan Hızır'dan nasiplenemeyeceğine inanılır.

Batı Trakya'da Hıdrellez, uzun yıllardan beri yaşatılan bir geleneğimizdir. Bu geleneğimiz, bireyler arasındaki sevgi ve saygıyı pekiştirirken, yeni dostlukların kurulmasına, paylaşımın, dostluğun, kardeşliğin ve yardımlaşmanın yaşanmasına vesile olmakta, bütün bunların yanında da halkın eğlence ihtiyacını karşılamaktadır.

Öğretmenin Sesi, Mayıs 2007.

Ali Yakıcı, 'Hıdrellez Geleneği'nin Türk Halk Şiiri'ne Yansıması', Milli Folklor 2, 1991.

Kaynakça: Halil İlknur, Özel Arşivinden, (Dedeoğaç doğumlu Sayime Halil, Gümölcine – Kozlukebir köyü doğumlu Fatma İsmail, İskeçe doğumlu Fatma Rıza'dan derleme).

Ahmet Yaşar Ocak, İslam – Türk İnançlarında Hızır Yahut Hızır – İlyas Kültü, Ankara 1985, s. 136

Ahmet Yaşar Ocak, s.136; Ahmet S. İğciler, 'Hıdrellez', Çevren, Sayı: 41 (Priştine, Mart 1984), s. 66;

Sorular ve Alıştırılmalar

1. Sizin çevrenizde Hidrellez kutlanıyor mu? Sizin bu kutlamalardan anılarınız var mı? Anlatınız.
2. Yazının başında eskiden Hidrellez'e ilginin daha çok olduğunu okuyoruz. Bu görüşe katılıyor musunuz? Sizin bu konuda görüşünüz nedir? Bu konuda bir görüşünüz yoksa büyüklerinize sorarak bilgi edinmeye çalışın.
3. Ateşin üzerinden atlamak geleneği başka topluluklarda da var mı? Soruşturun. Ateş kutlamaları konusunda bilgi edinmeye çalışın ve sınıfta bu tür kutlamaların (yiycek ve içecek kaplarının ve erzak dolaplarının kapaklarının gece boyunca açık bırakılması, cüzdan ağızlarının kapatılmaması gibi) kökenini tartışın. Öğretmeniniz bu konuda size yardımcı olacaktır.
4. Yukarıdaki yazının sonunda 'Kaynakça' verilmektedir. Kaynakça konusu yeniden On Dokuzuncu Ders'te ele alınmaktadır. Yukarıdaki kaynakçada, kullanılan metnin nereden alındığı gösterilmektedir. Buna 'alıntı' ya da 'iktibas' denir. Alıntının gösterilmesi, emek harcayarak bilgi toplayan ve bu yönde yayın yapan insanların değerli işini tanımak demektir. Kaynakça ayrıca bilgilerin de nereden kaynaklandığını ve ayrıntıların nerede bulunacağını gösterir. Kaynakça veren bilim adamları, 'bu bilgileri biz değil başkaları buldu' diyerek dürüst de davranmaktadırlar. Kaynakça kullanmadan, bilgilerin ve yazılanların kendisininmiş gibi gösteren kimseleri nasıl değerlendirirsiniz? Kaynakçanın ne olduğunu sınıfta tartışınız.

Dilimiz, Dilbilgimiz

Bir nesnenin, yani bir ismin yerini tutan kelimelere zamir denir. Yani 'Ahmet geldi' ya da 'Ahmet'te var' demek yerine 'O geldi' ya da 'Onda var' derken zamirler kullanırız. Zamirler çeşitlidir:

Kişi zamirleri: ben, o, seni, ona, bende, senden, onun vb.

Gösterme (işaret) zamirleri: bu, şu, bunda, şundan, onların vb.

İyelik zamirleri: (ev)im, (ev)imiz, (ev)ini, (ev)lerine, (ev)imden, (ev)lerinin, vb.

Dönüşlü zamirleri: kendim, kendinizi, kendilerinde, kendimizin, vb.

Soru zamirleri: kimi, neye, kime, kimde, nece vb.

Belirsiz zamirler: biri, başkası, hepsi, bazı, bazısı vb.

İlinti zamirleri: ki.

Yukarıda verilen zamirlerin bir kısmı açıklamaya pek gerek duymayacak kadar açıktır. İyelik ve ilinti zamirleri daha karmaşık olduklarından bir açıklamaya gerek vardır.

İyelik zamirleri Türkçe'de ekler olarak ortaya çıkar. Ev-im, ev-iniz, ev-i, ev-leri kelimelerinde olduğu gibi, zamir görevini gören 'söz' takılardır: im, imi, ime, imde, imden, imin, imiz, imizi, imize, imizde, imizden, imizin, vb., durumlarda olduğu gibi. Yani bu zamirler ayrı kelime olarak görülmezler, bir kelimenin eki olarak işlev görürler.

İlinti zamirleri hem zamir hem de bağlam işini gören kelimelerdir. Örnekler bu alanda yardımcı olacaktır. Şu cümlelere dikkat ediniz:

Bilin **ki** (ben) bunu anlamıyorum.

Öyle bir rüzgâr esiyordu **ki** anlatamam.

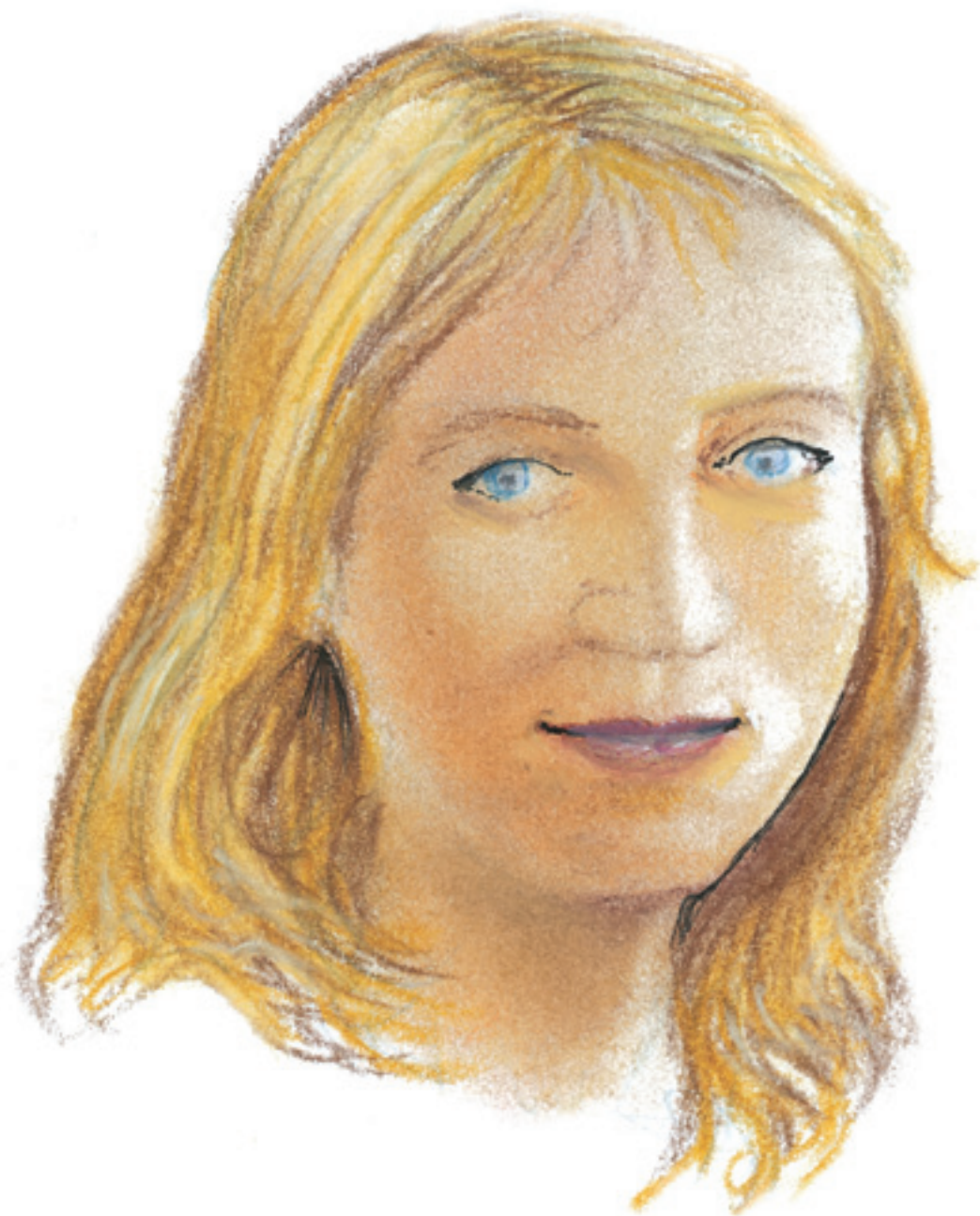
Sınav öylesine zordu **ki** kimse yazamadı.

Bir hesap geldi **ki**, çok sıkıldım.

Zamirleri daha iyi tanımak için bu derslerde verilen metinlerin içinde onları arayabilir, bulabilir ve onları arkadaşlarınızla sınıf olarak tartışabilirsiniz.

*Celal Bayar Ortaokul ve Lisesi,
Komotini*

Mahallelerimiz, Âdetlerimiz

Bu derste Rahmi Ali'nin 'Eski Mahallemiz' adlı hikayesinden bir bölüm okuyacağız. Hikayede yazar, çocukluk yıllarındaki mahallesini tasvir ediyor. Ayrıca yöre insanıyla ilgili bir şiir ve bir mani ile Mehmet Arif'in yine 'geleneklerden' söz eden romanından bir kısa bölüm de okuyacağız. Bütün bu metinler mahalle çevresiyle ilgilidir. Etrafımızdaki insanlar ve bu birlikte yaşamının yarattığı sıcak ama kimi zaman sınırlayıcı da olabilen hava bu dersimizin konusudur.

Eski Mahallemiz

Mahallemizin unutamadığım kişilerinden biri, hiç kuşkusuz, Çoban Hüseyin'in karısı Makbule Teyze'ydi... Yanakları pembe, gözlerinin içi durmadan gülen tombulca bir kadın... Yolun camiye doğru kıvrıldığı genişçe bir alanda eski kiremitli, tek kat bir evleri vardı.

Oldukça genişçe bir de bahçeleri... Bahçede türlü türlü çiçekler... Ayrıca eski kovalar içine ekilmiş sardunyalar, karanfiller de vardı. Biz çocuklar, o geniş alanda top koştururken Makbule Teyze, karşıki kuyudan durmadan su çeker, çok sevdiği çiçeklerini sulardı...

Hatırlıyorum; kimi kez elinde boş bir yağ, ya da gaz şişesi olduğu halde kapıya çıkar, o kadar çocuk arasından bana seslenirdi. 'Mehmet, al şu yumurtaları da git, şişeye biraz yağ koysun bakkal Nuri Ağa' derdi. Oyunun en tatlı anları olmasına karşın, Makbule Teyze'yi bir türlü kıramazdım... O kadar çocuk arasından beni yeğlemesi hoşuma giderdi... Kimi kez, oyununun öyle tatlı bir anında seslenirdi ki... Aceleyle yanına koşar, kendisine, biraz sonra gidebileceğimi söyledim... O saçlarımı okşar, yu-

muşak bir sesle, 'Oldu' derdi. 'Ama sakın unutma... Sonra Makbule Teyze'n olmam bak...' Kimi kez beni elimdeki yağ şişesiyle gören ablam kızar, 'Seni gidi hınzır seni' derdi. 'Biz bir yere göndersek ka-tiyen gitmezsin...'

Orada bulunan ablamın kız arkadaşları ablamın bu sözlerine kıkır kıkır gülerlerdi.

Makbule Teyze'yi hep şık, hep gülen bir kadın olarak hatırlarım. Öyle kalmış belleğimde... Gerek bizim evde, gerekse ailece misafirlige gittiğimiz komşu evlerde olsun, Makbule Teyze'den sık sık söz edilirdi... Öyle, net bir şey anlamazdım söylenenlerden... Ama, onu kötölemek istediklerini anlar gibi oluyordum... Gene de bir hıdrellez gününde gölle pişirmek için onu çağırmaları, gelin kınalarken ge-lin ağlatma türküsünü ona söyletmeleri beni oldukça şaşırtırdı. Hıdrellez günlerinde Makbule Teyze, o tertemiz feracesi, siyah damgalı beziyle gelir, ilk önce kazanı yerleştirecek bir ocaklık kurardı. Ken-

disine yardım ederken onun sessizce şarkılar mırıldandığını duyardım. Gölle pişince ortaya konulan bir masanın etrafına oturur, kaşık dolusu gölle yedik. Salıncak kurulurdu cevizin en sağlam bir dalına. Kızlar, ken-dilerini hep Makbule Teyze'ye sallatırlardı. Çünkü, sallama işi ayrı bir be-ceri isterdi. Kızları sallarken Makbule Teyze'nin feracesinin önü açılır, bembeyaz boynu, altta da gül desenli entarisi görünürdü. Ama o, hemen kapatırdı feracenin önünü, yüzünde utansak bir gülümseme dolaşırdı... Kimi kez beni çağırır, 'Gel bakalım, seni de sallayayım. Hep kızlar sal-lanacak değiller ya; erkekler de sallansın biraz...' derdi. Aslında salıncakta sallanmaktan korkuyordum; ama bu çağrıya bir türlü de hayır, di-yemiyordum... Gidip oturuyordum salıncağa. Korkularım dağılıp gidiyordu. Makbule Teyze o an gözlerimde büyür giderdi...

Rahmi Ali

Batı Trakya Dilberi

Rumeli dilberi sanki bir peri;
Kudretten sürmeli siyah gözleri...
Şekerden, baldan da tatlı, sözleri,
Melek kadar temiz yüzü hep güler...

Milli giysisiyle sihri artar;
Çiçekli, yaşmağı ne de hoş örter...
Alnında fazilet-iffet nûru var!
Melek kadar temiz yüzü hep güler...

Mercan, elmas, yakut kalbimdedir, der;
İman cevheriyle göğsünü süsler!
Güzel gözünde nur aşırken seher!
Melek kadar temiz yüzü hep güler...

Dudağı, gül gibi; şebnemle nemli,
Yüzü güler... Olsa bile elemli!
Nur taçlı -hotozlu- yasemin tenli,
Melek kadar temiz yüzü hep güler...

Ali Rıza Saraçoğlu
Şafak Dergisi , 1993 Ocak-Şubat

(Bir mani)

İskeçe'nin odunu
Yakan bilir tadını
İskeçe'den kız alan
Hanım koysun adını

Sorular ve Alıştırmalar

1. Yandaki hikayede, şiirde ve manide yöre insanların geleneksel giyimlerinden söz edilmektedir. Sınıf olarak birlikte çalışarak (ve tahtaya yazarak) bir liste hazırlayın. Bu listeye bu giyimlerin özelliklerini yazınız.
2. İnsanlar eskiden nasıl giyinirdi, günümüzde nasıl giyinmiyorlar? Farkları tartışınız. Siz hangi giyime daha yakınsınız? Geleneksel olana mı, daha çağdaş olana mı? Siz hangi giysiyi beğeniyorsunuz? Beğendiğiniz giysiyi mi kullanıyorsunuz yoksa size çevreniz farklı giyinmeye zorluyor mu?

Üzeyir Ağa adlı romandan

(Olaylar, Trablus Garp Savaşı ve İttihatçılar döneminde geçmektedir.)

Fatma söze karıştı:

- Babacığım, annem anlatamadı. (...) Burada âdet varmış, kız annelerinin bazıları, kızlarından ayrılacaklarını düşünerek böyle avutucu sözler söylerlermiş. Hani bizim köyde de bu âdet vardır. Yalnız kız annelerini teselli edecek yerde biraz üzerler. Hatta ağıt ta söylerler.

Akbakırlar susuz kaldı,
Evlerimiz kızsız kaldı.
Ağlasın gelinin anası,
Vurun gelinin kınası.

- Komotini'de ise böyle bir şey yok. Ancak kızların el için olduğunu, asıl gittiği yerde rahat etmesinin esası üzerinde durulabileceğini söylüyorlar, anaların babaların bu suretle rahat olabileceklerini, sık sık tekrarlıyorlar. Mesele bundan ibarettir babacığım. Aklına başka şeyler gelmesin. Öyle değil mi anne?

- Evet kızım. Ben anlatmayı başaramadım. Sen düzeltiverdin bu yanlış anlayışı. Allah senden razı olsun.

- Evet Behiye, kızımın zekâ ve kabiliyetine güvenim olmasaydı, onu tahsili yüksek Zeki Bey'le nişanlamazdım. Diğer kızlarım da zeki ve kabiliyetlidirler. Bunları iftihar ederek her yerde söyleyebilirim.

- Aferin Fatma, meseleyi bana çok iyi anlattın. Yoksa bu gece zor uyurdum.

Bu konuşmaları dikkatle dinleyen Ayşe ile küçük kız Zekiye bir ağızdan:

- Baba bizi çok fazla methettin, bu çok hoşumuza giden sözlerin ile bizi şımartmış olmayasın?

-Benim kızlarım akıl ve iz'an dışı her şeyi sezerler ve anlarlar. Sizinle iftihar ettiğimi tekrar ediyorum.

- Sağol baba, biz de sana layık kozlar olarak durumumuzu muhafaza edeceğiz.

- Siz de sağ olun yavrularım.

Saat ilerlemişti. Kızlar odalarına çekildiler. Üzeyir Ağa zaten yorgundu, hemen yattı, derin bir uykuya daldı.

Üzeyir Ağa erken kalkıp namazını kıldı, aile halkının her birine getirdiği hediyeleri, bir kere daha gözden geçirdi. Üç kızı ile gelinine, o zamanın modası olan, altın zincirli yine altından yapılmış birer saat getirmişti. Bu saatler o zamanlar boyna asılırdı. Oğlu Recep'e gümüş ve köstekli bir 'Serkisof' saat, eşi Behiye'ye de bir yüzük getirmişti.

En pahalı ve büyük hediyeyi damadı Zeki Bey'e getirmişti. Bu altın bir tütün tabakasıydı. Eski paşalardan birine ait iken, miras yoluyla yeğenine intikal eden bu tabaka mezatta satılmış ve Üzeyir Ağa tarafından satın alınmıştı. (...)

Mehmet Arif

Sorular ve Alıştırmalar

3. Yukarıdaki bölümde 'Trablus Garp Savaşı'ndan ve 'İttihatçılar döneminden' söz edilmektedir. Bu dönem 1912 yıllarıdır. İttihatçılar ise Osmanlı Devleti döneminde 'İttihat ve Terakki' cemiyetini kuran ve sonra devleti yöneten guruptu. Bu dönemi size öğretmeniniz kısaca anlatacaktır.
4. O dönemde kızlar evlenip evden ayrılırken anneler üzülmüş. Ancak konuşmalardan bu geleneğin Komotini'de var olmadığını anlıyoruz. Komotini'de geçerli olan nedir?
5. Siz hangi geleneği tercih ediyorsunuz? Anneyi de 'biraz üzen' adeti mi yoksa esas olarak kızın 'rahat etmesini' öne çıkararak anlayışı mı?
6. Bu yazılanlardan şu sonucu çıkarabilir miyiz?: bazı adetler bize sevinç ve yarar sağlar ama bazıları da gereksiz üzüntü ve rahatsızlık. Bu konuda siz ne düşünöyorsunuz? Bu konuyu sınıfta tartışınız.

Dilimiz, Dilbilgimiz

Şiir dili ve şiir

Şiirin tam olarak ne olduğunu söylemek kolay değil. Kolay değil, çünkü şiir insan duygularına seslenir daha çok. Duygu dünyamız da zaten hep biraz 'karanlıkta' kalır. İşte, bu 'karanlıkta kalır' sözü de biraz 'şiirsel' sözdür, çünkü bir benzetme ile bir duyguyu dile getiriyor. Duygu dünyamız tırnaklarımız, gözümüz gibi bir organ, evimiz ya da yaptığımız hesaplar gibi bir şey olsaydı, tanımlaması ve anlatılması için şiirsel söze de gerek duyulmazdı.

Yani, şiirsel dil ve şiir ile de bir 'biçim' meselesi değildir. Bildiğiniz gibi, şiir deyince aklımıza bir 'biçim' gelir: ses uyumu ile (kafiyelerle) biten dizeler, hecelerle ya da aruzla (yani belli kalıplarla) yazılan dizeler... Benzetmeler, simgeler... Ama şiir dili ve şiir bunun ötesinde bir şeydir.

Örneğin artık günümüzde şiirler ne ses uyumunu izlerler (izleyenleri de vardır kuşkusuz) ne de dizeler hece vezni ya da aruzdur. 'Serbest' dizeler kullanılır. Şiir düz yazının içinde de olabilir. Bu tür metinlere 'mensur' şiir derler.

Şiirin tanımını yapmak kolay değildir, ama sezmek, hissetmek daha kolaydır. Aynen güzel bir melodiyi hemen fark ettiğimiz, güzel bir manzaranın önünde heyecanlandığımız gibi. Bu duygularımızın nedenini tam olarak bilmesek de güzeli sezeriz. Şiir de öyledir. Şiirin iyisi bize hayatın, düz yazı ile pek anlatılamayan başka bir yanını gösterir. Şiir dili genellikle kısalığına kıyasla çok şey verir okuyucuya. Özdür ama derinliği vardır.

Bir sonraki dersimizi şiire ve Yunus Emre'ye ayırdık.

*Süleyman Paşa Türbesi,
Dimetoka / Didimotiho,
Evros*

Yunus'u ve Şiiri Sevmek

Bu dersi Yunus Emre'ye ve şiire ayırdık. Yunus hakkında bir yazıyı aşağıda okuyacaksınız. Aynı zamanda bütün dünya halklarında gördüğümüz ilginç bir eğilimi de ele alacağız: insanlar şiiri sever, kendilerini şiirle ifade etmek isterler. Yunus sevgisini şiirle dışa vurmuştur. Ama aşağıda derlenmiş (yani araştırılıp toplanmış) olan manilerde de göreceğimiz gibi askerken dertli hisseden de şiire başvurmuş. Anneler de bebeklerini ninnilerle uyuturlar. Bütün bunlar (maniler ve ninniler) şiir türleridir. Hatta bu dersin son şiirinde de dikkat edeceğimiz gibi, 'ben şair değilim' diyen bile sonunda kendini şiirle ifade etmiş.

Yunus Emre (1238 - 1328)

Türk halk şairlerinin tartışmasız öncüsü olan ve [Anadolu Türklerinin] İslam'a bakışını Türk dilinin tüm sâdelik ve güzelliğiyle ortaya koyan Yunus Emre, sevgiyi felsefe haline getirmiş örnek bir insandır. Yaklaşık 700 yıldır [...] dilden dile aktarılmış türkü ve ilahilere söz olmuş, yer yer atasözü misali dilden dile dolaşmış mısralarıyla, Yunus, Türk kültür ve medeniyetinin oluşumuna büyük katkılar sağlamış bir gönül adamıdır. (...)

Gerçekten de halktan biri olan Yunus Emre, halkın değer, duygu ve düşüncelerini dile getirişi itibarıyla [Anadolu tarihinin] en halkla barışık aydınlarından biri olma özelliğine sahiptir. Türk tasavvufunun dilde ve şiirde kurucusu olan Yunus Emre'nin şiirlerinde ahlak, hikmet, din, aşk gibi konuların hemen hepsi tasavvuftan çıkar ve tasavvuf görüşü çerçevesinde bir yere oturtulur. Mısralarında didaktik

ahlak telkinlerinde bulunan Yunus Emre, 'gönül kırmamak' konusuna ayrı bir önem verir ve 'üstün bir değer' olarak şiirlerinde bu konuyu özenle işler. Bu arada Yunus Emre'yi öne çıkaran bir başka önemli özelliği de, şiirlerinde işlediği konuları ve telkinleri bizzat kendi hayatında uygulamasıdır. 'Din tamam olunca doğar muhabbet' diyen Yunus, İslam'ın sabır, kanaat, hoşgörü, cömertlik, iyilik, fazilet değerlerini benimsemeyi telkin eder. Yunus Emre'nin tasavvuf anlayışında dervişlik olgunluktur, aşktır; Allah katında kabul görmektir; nefsini yenmek, iradeyi eritmektir; kavgaya, nifaka, gösterişe, hamlığa, riyaya, düşmanlığa, şekilciliğe karşı çıkmaktır.

Yunus Emre aynı zamanda bütün insanlığa hitap eden büyük şairlerdendir. Bu anlamda Mevlânâ'nın bir benzeridir.(...) Yunus Emre'ye göre insanlar, din, mezhep, ırk, millet, renk, mevki, sınıf farkı gözetilmeksizin sevmeyi hak etmektedirler.

Nota Kültür Bülteni, Ocak-Şubat 2007

Sorular ve Alıştırmalar

1. Yunus Emre'yi tarih içinde insanlar çok sevmiş, bize miras bıraktıkları şiirlerini hep söylemiş ve dinlemeyi sevmiştir. Sınıfta Yunus'un şiirlerinden bir ikisini okuyun. Bu şiirleri kendi evlerinde bulunduranlar bunları sınıfa getirebilir. En çok beğendiğiniz bir şiiri defterinize geçirin (kopya ediniz). Bu sizin ilk şiir derlemeniz sayılır.
2. Tasavvuf konusunda öğretmeninizle konuşunuz. Tasavvuf sevgiye dayanır, sevgiye büyük önem verir. Yukarıdaki yazının sonunda 'Yunus Emre'ye göre insanlar, din, mezhep, ırk, millet, renk, mevki, sınıf farkı gözetilmeksizin sevmeyi hak etmektedirler' denmektedir. Bu anlayışın tam aksine (yani karşıtına, tersine) 'ayrımcılık' denir. Yani bazı insanlar kendi milletinden, dininden vb. olmayan insanlara iyi gözle bakmazlar. Bu olumsuz tutumun örneklerini sınıfta tartışınız.

Askerlik Manileri'nden Seçmeler (1976-79)

Asker var askercik var
Memetler askercikiz
Nöbetten angaryaya
Angaryadan nöbete

Yüreğimde kor yakıldı
İki gözüm çay akıldı
Seni benden ırak kıldı
Olmayası bu askerlik

Zaman durmuş günler geçmez bir türlü
Yirmi dört ay sayıp durdum pek zorlu
Çıkmış dendi otuz aya askerlik
Habere bak çıldırtmaya yeterli

İbram Onsunoglu
Şafak, Mart 1996

Ninni

Hu hu hu kuşlar
Derelerde su kuşlar
Yedi yavru yapmışlar
Çalılıkta yuvası
Lokum getir babası
Şeker getir anası
Hu hu hu hu

Batı Trakya'da söylenen manilerden bir örnek

Bayram bayram derdiniz
İşte murada erdiniz
A benim canım sultanım
Nedir davulcuya verginiz

Sorular ve Alıştırmalar

3. Çevrenizdeki büyüklerinize sorarak başka ninniler ve maniler bulmaya çalışınız. Siz de kendi derlemenizi yapın, yapmaya başlayın, böyle bir işi öğrenmeye girişin. Özellikle büyük anneler ninni bilirler. Kendi büyük annenize ya da komşunuz olan büyük annelere danışın. Onlar da eskiden söyledikleri ninnileri hatırlamaktan büyük zevk duyacaklardır.

Yazı

Kaç defa söyledim sana,
Şair değilim
 Ne de şiir bu yazdıklarım;
Yüreğimi ateşe veriyorum
Yanıyor dize dize
Kıvılcımlar saçılıyor etrafa
 Ve aydınlanıyor yüzün;
Bir kuş özgürlüğüne kavuşuyor
Ve bir inanç amacına ulaşıyor sadece...
Anlamış değilsin hâlâ beni.
Umutla,
Ateşime su dökme diyorum, yine de...

Halil Mustafa
Şafak, Şubat 1999

Sorular ve Alıştırmalar

4. Ben şair değilim diyip şiir yazmak bir tür çelişkidir. Şair bunu bilerek ve kasten (mahsus) yapmaktadır. Bu tür çelişkili ifadelere 'paradoks' da derler. 'Yüreğimi ateşe veriyorum / Yanıyor dize dize' diyor şair. Yani 'ben yanıyorum ve bu şiire dönüşüyor' demek istiyor. Yaşamının bir anı şiir oluyor, şiire dönüşüyor. 'Ateşime su dökme' diyor sonra. Acaba ne demek istiyor? Siz bu dizeyi kendi sözlerinizle açıklamaya çalışın. Sınıfta bu dizeleri konuşun.
5. Şiir benzetmelerle ve imajlarla da bir şeyler söyley. Bu şiirdeki benzetmeleri bulmaya çalışınız.

Dilimiz, Dilbilgimiz

Yunus'un değişen ama hep taze kalan dili

Yunus Emre'nin Türkçe yazdığı şiirleri günümüzde anlamak kolay değildir çünkü Türkçe yüzyıllar içinde değişmiştir. Bugün okuduğumuz Yunus Emre şiirleri sadeleştirilmiş ve bugünkü Türkçe ile söylenen şiirleridir. Bakın, aşağıdaki dizeleri anlayacak mısınız?

Bir kere gönül yıktın ise
Bu kıldığın namaz değil
Yetmiş iki millet dahi
Elin yüzün yumaz değil

Burada 'yumaz değil' derken 'yıkamaz, temizlenemez' demek isteniyor. Şaka dolu, ama daha da zor olanı da var. Ne dediğini sınıfça konuşun, anlamaya çalışın:

Çıktım erik dalına anda yidüm üzümü
Bostan ıssı kakıyup dir ne yirsin kozumı

Kerpiç koydum kazana poyrazıla kaynattım
Nedür diyü sorana bandum virdüm özini

Daha da zor olanı olabilir:

Şükür gördüm didârını aşdum visâlün yârını
Bu benlik senlik şarını terkini uram yüriyem

*Tarihi Pınar,
Beşikli Köyü (Kerasia),
Rodopi*

On İkinci Ders

Değişmekte Olan Çevremiz

Bundan önceki derslerimizde geleneklerimizden, âdetlerimizden, eski mahallelerimizden, bunlara duyulan özlemden söz ettik. Yalnız bu derslerle kalırsak çevremiz, dünyamız ve hayatımız konusunda belki yanlış bir izlenim edinebiliriz. Hayat yalnız eski ve geçmiş demek değildir; hayat şimdiki durum ve gelecekle de ilgilidir, doğal olarak. Hatta şimdiki durum ve yarınımız geçmişe göre çok daha önemli de olabilir. Geçmiş geçmiştir ve o konuda elimizden de bir şey gelmez. Oysa gelecek biraz da bizim elimizde. Geleceğe dönük olmamız ve ileriye bakmamız yararımızdır. Sevdiklerimizin mutluluğu da gelecekle ilgilidir.

Geçmişe gereğinden fazla önem vermek insanları tutuculuğa sürükleyebilir. Geçmişe bağlı kalmak insanı gerçeklerden da uzak tutabilir. Şu an yaşananlara bakmak yerine kafasında büyüttüğü bir geçmişe takılıp kalmak insanı yanıltıcı sonuçlara itebilir. Aşağıdaki kısa öyküde eski olanın değil 'yeni' olanın iyi, hoş ve yararlı yanını göreceğiz. Yeni teknik ve yeni makineler insan hayatını daha hoş kılmakta olduğunu okuyacağız. Günlük alışkanlıklarımızın değişmesi insanlara daha rahat koşullar sağlamaktadır.

İki şiir de var dersimizde. Gelecekte nasıl umutlu olduğumuzu söylüyor biri. Öteki de eski bir caddenin yeni işlevini hatırlatıyor.

Traktör

Kırmızı bir traktör ardında koyu bir toz bulutu bırakarak ovaya doğru ilerliyordu.(...) Hasan gaz pedalına biraz daha bastı. Vites değiştirdi. Traktör daha da hızlandı. Sağ eliyle dümene vurdu. elini dudaklarına götürdü. 'Gözünü seveyim senin! . . ' dedi. 'İşimi nasıl da kolaylaştırdın. . . Aslanım benim!'

Bir hayli yüksek sesle söylüyordu bunları. Birileri duymasın diye çevresine bakındı.

Yolun solunda kiraz bahçeleri vardı. At arabaları. kamyonetler yolun kıyısına,gölgelere bırakılmıştı.

Kadınlar kiraz topluyor. Kimi erkekler kiraz dolu kovaları kasalara boşaltıyorlardı. Daha aşağılarda haşlamalıklar vardı. Orada da sürüyle insan haşlama yoluyordu. Tüm köy ovaya inmişti sanki. Kim ne derse desin, rençperlik kolay iş değildi. Ama eskisine göre çok kolaylaşmıştı işleri. Eskiden her iş bilek gücüne dayanıyordu... Hem kendisi yoruluyordu, hem de çifte koşulan hayvanlar. . .

Birden soğuk, iri su damlaları çarptı yüzüne. Baktı,Topal Hacı'nın Veli karagazlıyı kurmuş, yonca-
nın ikinci elini suluyordu. 'Karagazlı gibisi var mı?' diye geçirdi içinden. Kornaya bastı, Traktörü dur-
durdu. Veli temel boyunca geldi, Hasan'a bir sigara uzattı. Koca bek nerdeyse bilek kalınlığındaki suyu
ta uzaklara atıyor, suyun serinliği yüzlerine değiyordu. Hasan: 'Bu ne yav' dedi. 'Nerdeyse bir değir-
men taşı döndürecek bu su. . . Ne var böyle suçuluk yapmaya. . '

'Öyle' dedi Veli. 'Bu motora verdiğim para helal olsun. İnsan suçuluk yaptığını anlamıyor'. Sonra trak-
törün tekerine eliyle vurdu. 'Nasıl' dedi 'katırla çift sürmeye benziyor mu?'

'Bırak' dedi Hasan. 'İnsan bilmeden, kullanmadan bir şeyin kıymetini anlamıyor. Ne aptalmışım.' (...)

Birden tarlanın içinde buldu kendini. Tarla biraz otlanmaya başlamıştı. İndi, boydan boya dolaştı tar-
layı. Eski yılları anımsadı. Babasıyla birlikte gelirlerdi tarlayı sürmeye. İneklerden biri zayıftı. Boyun-
duruğa asılmıyordu. Babası: 'Hadi kızım, az kaldı, biraz daha gayret et!...' diye neredeyse yalvarıyordu
hayvana. Biraz sonra ot biçiyorlardı karşıdaki çayırdan. Hayvanlar yeşil otları büyük bir iştahla yiyor-
lardı.

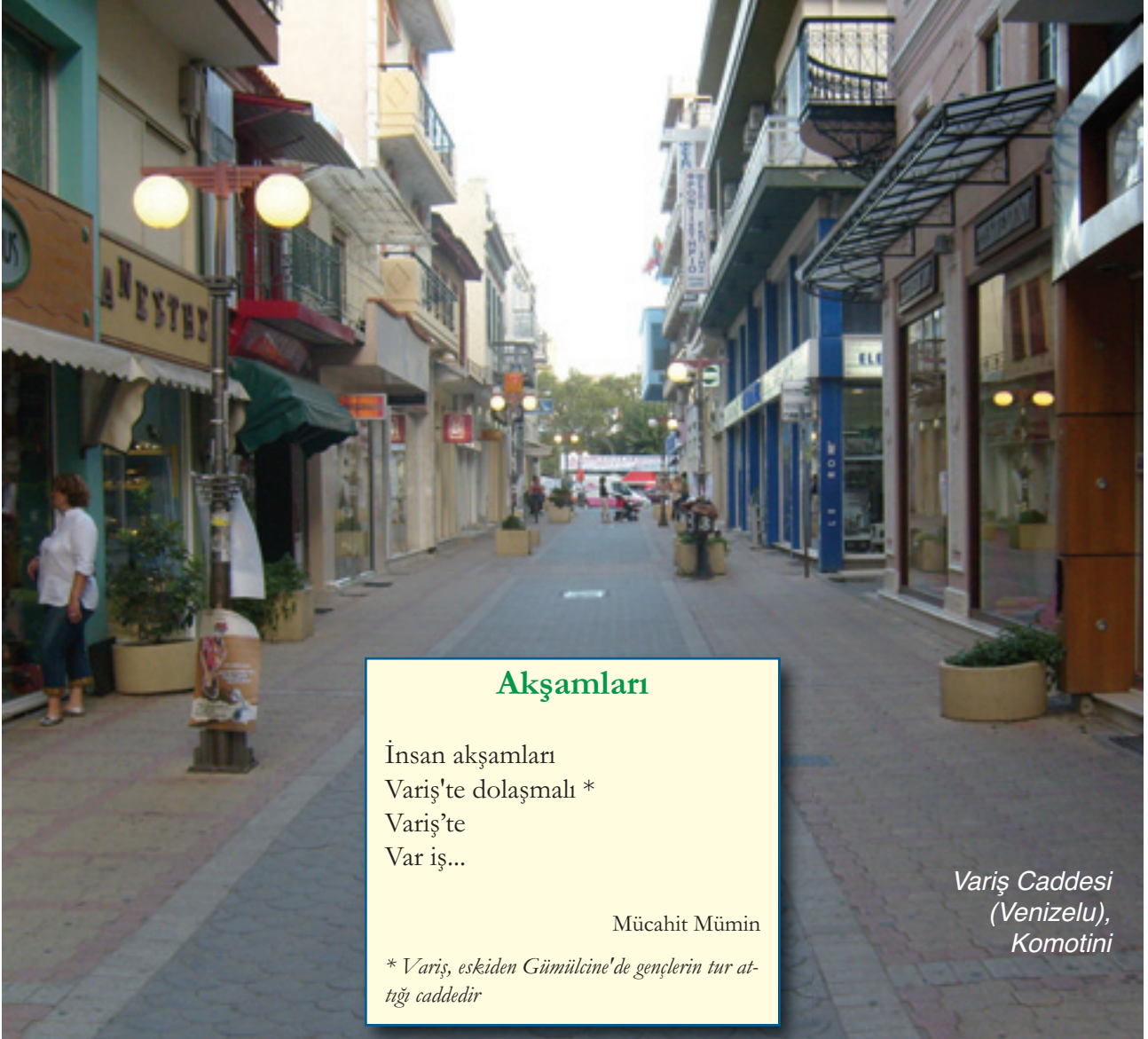
Ardından abisi, önde bağboğanlar yüklü bir eşekle görünüyordu... ahlatın altında. Sonra anası, iki
ağabeyi, kız kardeşleri onu izlerlerdi.

Geldi traktöre bindi. Tütün ekme makinesi nerdeyse gelirdi. İndi. Çapaları yeniden gözden geçirdikten
sonra traktörü gazladı. Ardına baktı; toprak tarhana gibi dağılıyordu Tav da yerinde. Bir saate varmadan
tarlayı çapaladı. Tam ahlatın gölgesine gidip bir sigara yakmıştı ki, tütün ekme makinesi karşıdan gö-
züktü. Hasan'ın içine bir sevinç doldu. 'Güzel' dedi. ' İş böyle olur işte. Eskiden hayvanı da çile çe-
kerdi, insanı da!..' '

Yazarı : A.

Şafak Dergisi, Mayıs-Haziran 1994

Akşamları

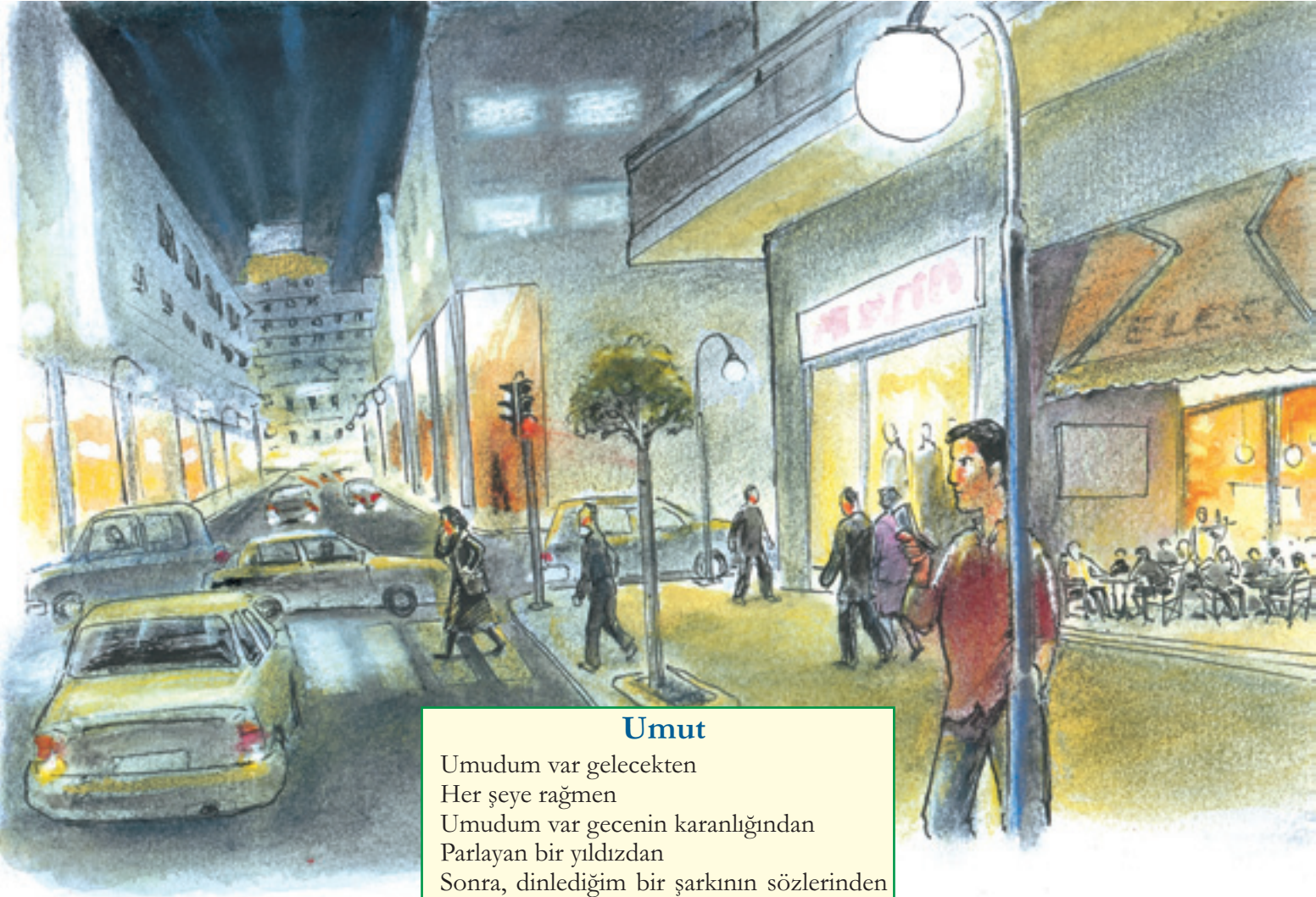
İnsan akşamları
Variş'te dolaşmalı *
Variş'te
Var iş...

Mücahit Mümin

* *Variş, eskiden Gümülcine'de gençlerin tur at-
tığı caddedir*

*Variş Caddesi
(Venizelu),
Komotini*

Umut

Umudum var gelecekten
Her şeye rağmen
Umudum var gecenin karanlığından
Parlayan bir yıldızdan
Sonra, dinlediğim bir şarkının sözlerinden
Yazdığım bir şiirden
Umudum var
Her doğan güneşten
Her şeye rağmen
Yaşamın sevincinden umudum var

Şefaat Ahmet
17 Ocak 1999

Sorular ve Alıştırmalar

1. Kısa öykünün yazarı 'A' diye imzalamış yazısını. Kuşkusuz bu takma addır. Sizce insanlar neden takma ad kullanırlar? Başka takma ad kullanan kimseler tanıyor musunuz? Sınıfta bu konuyu konuşun.
2. Traktör insanın işini ve dolayısıyla hayatını da daha kolay kılıyor. Bu öyküde başka makineler de insana yardımcı oluyor mu? Bunlar hangileri?
3. Bu öykü ne demek istiyor?
4. 'Umudum var gelecekten' diye başlayan şiiri dikkatle okuyun. Bu umudu ozan her şey yolunda olduğu için mi hissediyor yoksa sıkıntılara ve sorunlara rağmen mi umutlu?
5. Variş adlı şiir bir caddeden söz ediyor. Siz bu caddeyi biliyor musunuz? Eğer Komotini'denseniz caddeyi topluca gezin ve caddenin eski halini hayal etmeye çalışın. Bu ziyaret olanağı yoksa, yine de eski cadde ile yeniyi kafanızda canlandırmaya çalışın. Sizce hangisi daha hoş? İnsanlar neden hep yeni şekle sokmaya çalışırlar caddeleri?

Dilimiz, Dilbilgimiz

Dilin Tanımı ve Önemi

Dil, insanların en önemli ifade ve iletişim aracıdır. Kendi duygularımızı, düşünce ve isteklerimizi ifade etmek ve başka insanlarla anlaşmak, bu duygu ve düşünceleri onlara da aktarmak için, en sık kullandığımız ve en kolay araç konuşmak ve yazmaktır. Bir atasözümüzün de dediği gibi “hayvanlar koklaşa koklasa, insanlar konuşa konuşa anlaşılır”. Yani dil, insanı insan yapan, insanı diğer hayvanlardan farklı kılan şeylerden biridir.

Resimlerle, fotoğraflarla veya bir müzik aleti çalarak da insanlar kendilerini ifade edebilir ama bu araçlardan hiçbiri dil kadar dolaysız değildir ve dil kadar yaygın kullanılmaz.

Konuşma ve yazmanın dışında, hareketlerle de kendimizi ifade edip başka insanlara ne düşündüğümüzü ve ne hissettiğimizi bildirebiliriz. Zaten konuşurken, bedenimiz, özellikle de ellerimiz hareket eder; söylediklerimize ellerimizin

ve bedenimizin hareketleriyle ayrı bir vurgu ya da bazen ek bir anlam veririz. Bu tür el ve beden hareketlerine “beden dili” denir. Farklı kültürlerden, farklı uluslardan insanların dilleri nasıl farklıysa, beden dilleri de farklıdır. Bazı hareket ve işaretlerin anlamları kültürden kültüre farklı olabilir. Veya bizim için çok doğal, çok basit ve çok kolay anlaşılır olan bir beden hareketi başka bir kültürde anlamsız, garip bir hareket olarak görülebilir.

El işaretleri, işitme özürü insanlar için çok daha önemlidir. Hatta onlar için el işaretlerinden oluşan, en az konuşma dilleri kadar ayrıntılı, kurallı ve karmaşık diller geliştirilmiştir. Bu dillere de “işaret dilleri” denir. Kulakları duyamayan insanlar sağır olabilirler, ama “dilsiz” değildirler. Onların da kendilerini kolayca ifade edebilecekleri bir dil vardır – yeter ki o dili öğrenebilme imkanına sahip olsunlar.

*Saat Kulesi ve
Yeni Cami,
Komotini*

Tarih, yada 'Eskiden Çok Farklıydı'

Dünyamız, çevremiz, değerlerimiz, dilimiz ve tabii bizler sürekli, her yüzyıl, her yıl, her gün ve her an değişmekte, değişmekteyiz. Ananeler ve âdetler bir yandan bazı eski alışkanlıkları sürdürmekteyse de hayat sürekli farklılıklar yaratmaktadır. Bunu bize tarih göstermektedir. Eski dönem çok, ama çok farklıydı. Eski yıllarda yapılmış olanlar, yaşanmış olanlar bizim için bazen hiç anlaşılmayacak kadar yabancı kalmaktadır.

Bu derste bir kısa öykü (ya da eski kelimesiyle söylersek, bir hikâye) okuyacaksınız.

Mehmet Hilmi bu hikâyesinde, daha çocukken ana yurdundan alınıp köle olarak Mısır'a getirilen bir kadının hayatını anlatıyor. Gündüz Nene bu hikâyenin kahramanıdır. Neredeyse yüz yaşına varmış olan ihtiyar kadın yaşadığı kentte herkesin sevgilisidir, bütün çocukların dadısıdır. Ama bu kadın bir zamanlar bir köle idi. Eskiden insanlar köle olarak alınıp satılırdı ve eskiden bu çok doğal (tabii, normal) sayılırdı.

Bu öyküdeki eski ve yeni kelimelere de dikkat edeceğiz. Dilimiz de nasıl değişiyor!

Ayrıca bir kısa şiir de bize değişmekte olan dünyamızı yeniden hatırlatıyor. Sparta-küs de Roma döneminde bir köle idi. Aynı zamanda arenada dövüşen (aslında dövüştürülen) bir gladyatör idi. Gladyatörler halkı 'eğlendirmek için' ölümlü sonuçlanan dövüşlere katılanlardı. Spartaküs kölelerin başına geçmiş ve bu düzene başkaldırmıştı. Ancak bu köle isyanı bastırılmış ve kendisi ve yoldaşları idam edilmişti. Hiçbirimiz bu 'eski' dünyamıza dönmeyi istemez. Toplum ve insan ilişkileri gerçekten 'eskiden çok farklıydı'. Tarihin en başta öğrettiği de budur.

Gündüz Nene

Gündüz Nene, memleketin kölelerinden idi. Kölelerin çocuklarından değil... Binâenaleyh, ihtiyar olduğu anlaşılıyordu. Memleketin bütün ihtiyar ve genç beyleri, hatta bunların babaları ve dedeleri, hep Gündüz Nene'nin kolları arasında büyümüşler, hep bu parlak siyah bir renge mâlik olan zenci kadının himmeti ve gayreti ile meydana gelmişlerdi. O kadar ihtiyar olmasına rağmen bu hususta hiç bir emareye mâlik değildi. Yaşadığı senelerin adedini, hesabını şaşırın bu ihtiyar kadının çehresinde hiç bir buruşukluk görünmüyordu...

Ağzında zaman zaman dökülen ince fakat süt gibi beyaz ve muntazaman dişler, bu siyah çehrenin arasında inci taneleri gibi arzu endam ediyor, asırlardan kalmış bir kalenin mermerden bina olunmuş fakat yıpranmamış duvarlarını andırıyordu....

Bu ağır vücudun pek eski bir tarih taşıdığı yalnız ayaklarından anlaşılırdı. Uzun, bitmek tükenmek bilmeyen senelerin her gün birer ikişer yığıldıktan sıklette gittikçe zayıflayan bacaklar, artık hareket edemeyecek bir hâle gelmişlerdi. Gündüz Nene, en ziyâde onlardan şikâyet ederdi. Bunların bu zafiyetini hiç beğenmiyor, ağır vücudunun altında sürüklenen bu iki ayağı, âdeta hiddet ediyordu. Fakat, bunun tek sebebi daha ziyâde, ihtiyarlığına birer canlı şahit olmalarındandı. Zira, Gündüz Nene, katiyen ihtiyarlamak istemiyor. Hayatın önüne serdiği sefalet levhalarından kendine mahsus bir lezzet bularak, derin ve aşılmaz bir ümidin, hoş cazip bir emelin saadetlerle mâli neticesini görmek, ondan sonra bu beyazları sararmış gözlerini kâinata kapamak istiyordu.

Gündüz Nene, beyaz insanların fildişi bulmak için gittikleri o uzak memleketlerin evlâtlarındandı. Afrika'nın fildişi sahillerinde, o muazzam ormanların kenarlarındaki zenci köyleri bir zamanlar Avrupalı köle tacirlerinin en ziyâde saldırdıkları yerlerdi. Ormanlardaki hayvanlarından, topraklarındaki madenlerinde velhasıl, her türlü tabii mahsulâtından istifâde ettikleri bir memleketin insanlarını da, cebren alır, başka memleketlere de bir hayvan gibi satar, para kazanırlardı. Gündüz Nene, güneşin insan kafasına kızgın taşlar geçirdiği bir memlekette henüz pek küçük iken çalınmıştı...

Mehmet Hilmi

Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi 9, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1997.

BU ÖYKÜDE (HİKAYEDE) ESKİ VE YENİ (SÖZCÜKLER) KELİMELER

memleket - ülke
binâenaleyh - bundan dolayı
ihtiyar - yaşlı
malik olmak - sahip olmak
himmet - yardım
gayret - uğraş
rağmen - karşın
husus - konu
emare - belirti
sene - yıl
adet - sayı
çehre - yüz
arzu endam etmek - belirlemek
ziyâde - fazla, artı
zafiyet - dermansızlık
vücut - beden
âdeta - hemen hemen
hiddet - öfke
sebep - neden
ziyâde - daha fazla

zira - çünkü
katiyen - hiçbir şekilde
hayat - yaşam
sefalet - yoksulluk
kendine mahsus - kendine özel
lezzet - tat
ümit - umut
cazip bir emel - çekici bir istek
saadet - mutluluk
mâli - dolu, fazla
netice - sonuç
kâinat - evren
evlât - çocuk (kendi kız ve erkek çocuğu)
tacir - tüccar
velhasıl - yani, kısaca
tabii - doğal olarak
mahsulât - ürün
istifâde - yararlanma
cebren – zorla

Spartaküs

Madem ki bizimle,
Madem ki başkaldırılmışlar
Karanlıklara,
Madem ki bizimle,
Şehittirler
Gladyatörler bile.

Ferruh Mehmet Pazvantoğlu
Şafak, 17, Ağustos 1991

Sorular ve Alıştırmalar

1. Yukarıdaki öyküde kullanılan 'eski' ve 'yeni' kelimeleri inceleyin. Siz bunların kaçını kullanıyorsunuz? Eski, yeni ve her ikisi de diye üç liste yapın. Bu listeleri kıyaslayın. En çok eski kelimeleri mi, yenileri mi yoksa her ikisini de mi kullanıyorsunuz?
2. Çevrenizde yaşayan yaşlı ve genç insanların konuşmalarına dikkat edin. Yaşlıların ve gençlerin kullandığı kelimeler arasında fark seziyor musunuz? Bu farkı hemen görmeyebilirsiniz, ama zamanla ve dikkat ettikçe bir fark göreceksiniz. Dilimiz de sürekli değişmekte. Bu çok doğaldır (tabiidir), ancak yaşlı ve tutucu insanlar bundan rahatsız olmaktadır. Bir dili zorla değiştirmeye çalışmak kadar, doğal olarak değişmesine karşı çıkmak da gereksizdir. Değişim yaşamın (hayatın) bir kuralıdır.
3. Özellikle yaşlı insanlar 'eski yılların' hep daha güzel olduklarını söylerler. Bunu yaptıklarında 'kölelikten' söz edin ve şimdi köleliğin bulunmadığını hatırlattın. Bu eski-yeni konusunu sınıfta da tartışın.
4. Şiirde adı geçen Spartaküs'ü bir ansiklopedide bulmaya çalışın. Hangi yıllarda yaşamıştı? O yıllarda sizin yörenizde siyasi durum nasıldı?

Dilimiz, Dilbilgimiz

Tarih İçinde Yazı

Bir dilin belli bir alfabe ile yazıya dökülmesine 'yazılış' ya da 'yazı' diyoruz. Türkçe, tarih içinde bir çok farklı yazı ile yazılmıştır. Örneğin Türkçe'nin bir kolu olan Uygurca zaman zaman Çin, Süryani ve Tibet yazısıyla da yazılmıştır. En eski Türkçe yazı örneği Orhun Anıtları'nda görülen yazıdır. Sekizinci yüzyıldan kalma bu Orhun taş kitabelerdeki yazı Köktürk (Göktürk) yazısıdır.

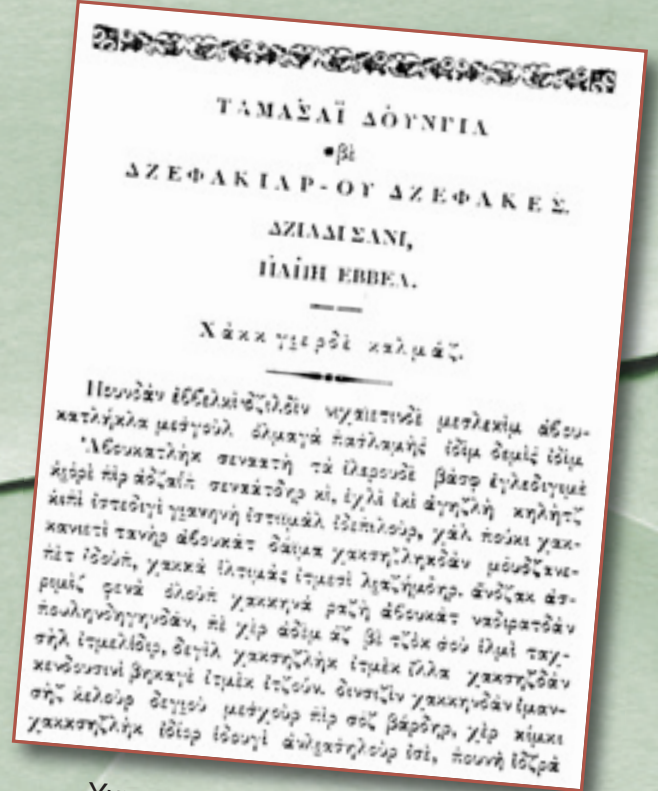
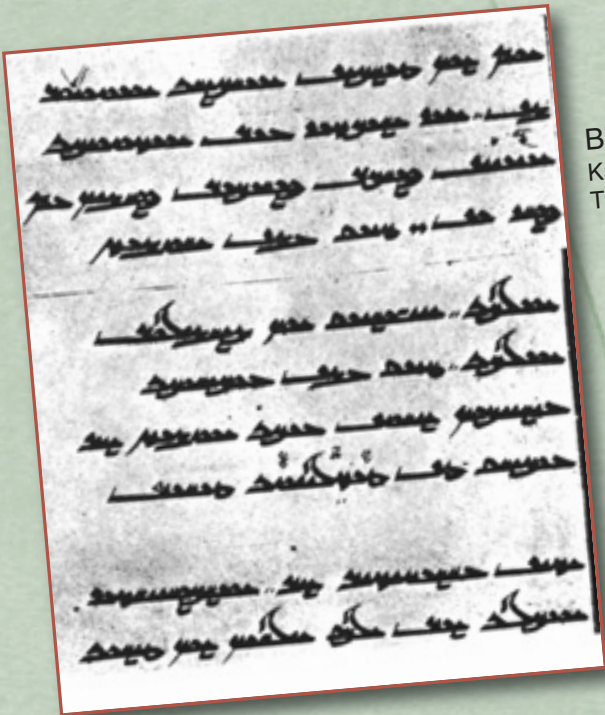
Son yüzyıllara kadar Anadolu'da ve Balkanlar'da kullanılan Türkçe genellikle Arap harfleriyle yazılmıştır. İlginç olan, Anadolu'da yaşayan, Ortodoks Hıristiyan olan ve 'Karamanlı' olarak bilinen cemaatler Türkçe'yi Yunan alfabesiyle yazmışlardır. Günümüzde 'Batı Türkçesi' (temelde Oğuzların dili), Türkiye Cumhuriyeti'nin Harf Devriminden sonra (1928) Latin alfabesiyle yazılmaktadır. Bu yeni yazılışı öğrenmek eski uygulamalara kıyasla çok daha kolaydır.

Orhon Kitabeleri 'Run' yazısı diye bilinen yazı ile yazılmışlardır. Yanda bu yazının bir örneğini görüyorsunuz.

Kaynak: A. Von Gabain, *Eski Türkçe'nin Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1988, s. 7

Bir Uygur yazısı örneği görüyorsunuz.
Kaynak: A. Von Gabain, *Eski Türkçe'nin Grameri*,
Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1988, s. 16.

HALK HİKÂYESLERİ

Dilde ve üslûpta destanî ya da dinî-destanî hikâye geleneğini sürdüren halk hikâyelerinin ne zaman yazıya geçirildiğini kesin olarak bilmiyoruz. Bu hikâyelerin XVII. yüzyıldan sonra çoğalan yazmaları çok okunan bütün halk kitaplarında olduğu gibi, birbirinden epy farklıdır. XIX. yüzyılda bunlar taş basması ile yayınlanmaya başlamıştır. Taş basması metinler de çokluk birbirine uymaz. Bu bölümde, sayıları pek çok olan halk hikâyelerinin en tanınmışlarından *Âşık Garip*, *Tâhir ile Zühre* ve *Âşık Kerem*'den örnekler aldık.

1 — *Âşık Garip* (عاشق غريب)

(Taşbasması, İstanbul 1303, s. 8 — 14)

بر کون الفت انسانده رسول ایندی : بورده چالنه هوسکار کسار وارمیدور : دنیجه «اون قیانتده بزم دلی محمود قهوه سته» راز شاعرار امتحان اولورده «بارین کیده لم» ددی . صباح اولقدده برابر قهوه و ادوب شاعراری نوجوانده ساز کوردنجه «زولیسک ؟» ددیله . «تیرزایم» دنیجه شاعرار «تیریزی ساز ایله مدح ایله» ددیله رسول ساز یوب ادوب دوی عشقه کلوب قالم ددی :

دکدیک اقلار تریف ایلمیم
دوگونده بیرانده اطلس کیرتیم
ایچیلور بهارده کللی تیرزک
بوزلر بشیل آلی تیرزک

Yunan alfabesiyle Türkçe örneği
(okuyabiliyor musunuz?)

Arap Harfleriyle Türkçe örneği.

Kaynak: Yılmaz Kurt, *Osmanlıca Dersleri*, Ecdad yayınevi, Ankara, 1994, s. 75.

Eski Bir Fotoğraf

1949 yılında Gümölcine Medrese-i Hayriyesi'nin açılış töreni görölmektedir. Gümölcine Medrese-i Hayriyesi, 1949 yılında on bir talebeyle eğitime başlamış daha sonraları bu sayı yüzleri aşmıştı. Okul altmış yıldır hala ortaokul ve lise düzeyinde faaliyetini sürdürmektedir. İsmi, Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın Kavaladaki 'Medrese-i Hayriyye' adlı yaptırmış olduğu medreseden almaktadır. Gümölcine Medresesine bu ismin verilmesi, dönemin Gümölcine Müftüsü Hüseyin Mustafa Efendi tarafından uygun görölmüştür. Fotoğrafta dönemin azınlık ileri gelenleri, dönemin Gümölcine Müftüsü, azınlık okulları müfettişi, medrese hocaları ve öğrenciler görölmektedir.

Sağdan sola oturanlar:

1. Eşekçili Hacı Hafız,
2. (Bilinmiyor),
3. Azınlık Okulları Müfettişi Minaidis,
4. Dönemin Gümölcine Müftüsü
Hüseyin Mustafa,
5. Hacı Sadık,
6. Hacı Hayrullah

*Sağdan sola ayakta olan son üç kişi
(Medrese-i Hayriye hocaları):*

1. Mehmed Efendi,
2. Hafız Ahmed,
3. Hafız Hasan (Koçancı)

Kalkan Camii

On Dördüncü Ders

Dilimiz

Bu derste dil ile lehçe (ağız) ilişkisine değineceğiz. İnsanların konuştuğu dil genellikle büyük bir dil ailesine ait olur. Ama o dil ailesi içinde herkes aynı biçimde konuşmaz. Bu farklara lehçe, ağız, şive farkları deriz. Bu farklardan dolayı kimi zaman bir kimsenin hangi bölgeden olduğu hemen anlaşılır. Ya da hemen anlaşılmasa da kimi zaman bir iki kelime ya da bir terim ile o kimsenin hangi bölgeden olduğu anlaşılır.

Eskiden, yani dilbiliminin henüz gelişemediği zamanlarda, özellikle okuma yazması olanlar, yöresel ağızla ve şive ile konuşan insanlara 'dil bilmiyor' muamelesi yaparlardı. Onlara göre 'doğru' ve 'yanlış' kullanılan diller vardı. İlle de herkes aynı biçimde konuşmalı ve yazmalıydı. Günümüzde dilbilimciler konuşulan her dilin, her lehçenin, her ağzın ve her şivenin yaşama hakkı olduğunu, saygıya layık olduğunu vurgularlar.

Türkçe'de 'İstanbul ağzının' egemen olması tarihi nedenlerden olmuştur. Başka koşullarda belki İskeçe ağzı 'resmi dil' olabilirdi. Çoğunluğun konuşmaya çalıştığı ağız ve şive ile konuşmakta bir sakınca olmamakla birlikte - hatta 'herkese benzeyerek' bir yarar da sağlansa - kimse konuştuğu lehçeden dolayı rahatsız olmamalı ve hele hiç rahatsız edilmemelidir. Bu yaklaşım bir insan hakları meselesidir ve hiç kimsenin insanları konuşmaları yüzünden eleştirmeye hakkı yoktur. Çünkü en başta bütün konuşulan lehçeler ve şiveler aynı değerdedir.

Aşağıda bu kitap için özel yazılmış iki mektup okuyacağız. Yerel ağızla yazılmış olan mektubu, yine yöresel ağzı konu edinen bir yazı izlemektedir. Dilbilimciler ve halk bilimciler bu yöresel dilin kaybolmaması için çaba göstermektedirler. Bu yöresel dilin azınlık kimliğinin bir kanıtı olarak da görülebilir. Bu dil farkı korunduğu oranda yöresel kimlik (ya da kimlikler) de korunmaktadır.

Yerel Ağızla Yazılan İki Mektup

Sevgili Hamdi.

İnşallah iyisindir. Ben bu yaz tatilini çok güzel geçirdim. Derslerimden iyi not aldım deye bana velespit aldılar. Velespidim takitalı olduğu için kolayca haydamayı öğrendim. Arkadaşlarla beraber dereye gidip çevirme yaptık. Bursadan Remziler geldi ve on-

larla beraber sefte olarak kasabanın denizine gittim. Denizden bissürü beyaz ve renkli taşlar topladım. Hepsini bi şişenin içine koydum. Öylece suyun içinde duruyolar. Geldinen sana da göstercem.

Bu yaz okulun bahçesinde akşamlayın çocuklar, kızlar hep beraber cami, milak ve saklambaç oynadık. Her Cuma günü gene komşu köyün kızanlarıyla ikindiden sonra top oynadık. Tatil çabucak geçti ve okulların açılmasına az kaldı. Hiç canım istemey ama ne yapayım. Okulun gene tatilden başka güzel tarafları var. Nihat'a çok selam süle. Kendine iyi bak.

Necati.

Aydın Bostancı

Herkül aga, kulay gelsin.

Sen de bizim gibi azınlık olduğun için, seni, bizim Batı Trakya'nın ana-dan-babadan kalan adetlerimizden bi tane-nesi olan Kurban Mahya'sına çağırıyorum. Biz borda adetlerimizi büle kormaya çalışıyoruz. Çalışıyoruz ama ne kadar başeriyiz ayrı mesele.

Küyelerimizde yaşlılarımız karar alıy ve 50'den 100'e kadar dana veya inek kesiliy. Kurbanlar kesilirken küyün hocası düa okuy ve sonra kesiliy. Ardından etler timar ediliy ve sonraki gün kazanlarda pişiriliy. Tabii bütün civar küylere haberler veriliy Mahya için. Çok kalabalık oluy bu mahyalarda. Mebuslar geliy, müftüler geliy, gasteciler geliy, komşular geliy ve mevlitler ile kuranlar okunuy.

Bu adetimizi bizle yaşaman için seni köycez davet ediyz. Mutlak gelmeni istiyz. Kal sağlıcakla
Küyüm adına

Abdülhalim Dede

Dil Duyarlılığı

- Ben 'gallop' demem.
- Peki, onun yerine de dersiniz?
- Özbeöz Türkçe olan 'yok-lama' sözcüğünü kullanırım...
- Neden 'gallop' demezsiniz?
- Ecdat, aşağılara indikçe ve de Fars ve Arap'la karşılaştıkça, kendi dilini unutur oldu. Daha sonra da Batı'ya açıldıkça. Güzel dilimizi türlü çeşitli [Batı] sözcükleriyle doldurdu. Onun için 'kaos' gibi, 'gallop' da demem.

İleri Gazetesi

31.12.2007

Sorular ve Alıştırmalar

1. Yukarıdaki mektuplarda 'resmi Türkçe'ye uymayan kelimeleri, sözleri ve söyleyişleri bulunuz. Bunların listesini yapınız. Siz de öyle mi konuşuyorsunuz? Yöresel lehçenin anlamadığınız bölümü var mı? Bunları sınıfta konuşunuz.
2. 'Velespidim takitalı olduğu için kolayca haydamayı öğrendim' cümlesini İstanbullular nasıl söyler?

Batı Trakya Manilerinde Yöresel İzler

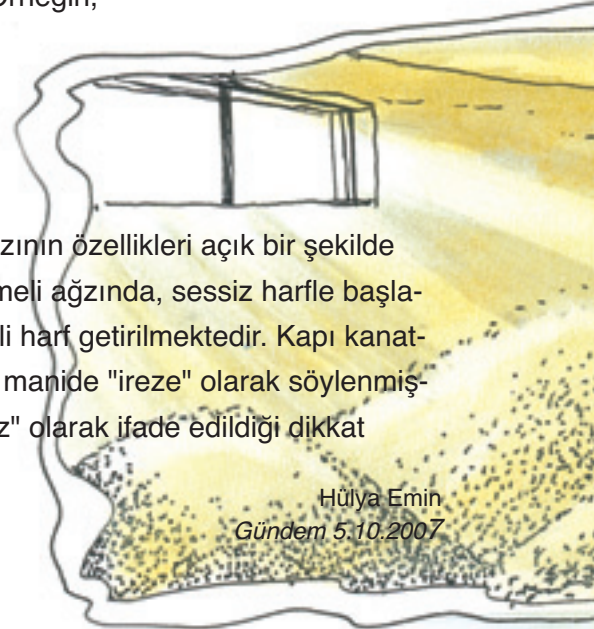
Halk edebiyatı ve halk müziğinin esas ürünleri olan maniler, Batı Trakya'da genellikle bayramlarda, düğünlerde, eğlencelerde, mecilerde ustaca yakılır. Genellikle aşk konusu işlense de, niyet manileri, atışma manileri, ramazan manileri, iş manileri (meci-imece) ve satıcı manileri Batı Trakya sözlü edebiyatında önemli bir yer tutar. Söylenen manilerde o toplumun yerel ağzına ait özellikler, inançlar, beğeni düzeyleri, kılık-kıyafetler, yaşadıkları çevrenin coğrafi özellikleri, toplumsal değerler kendini açıkça gösterir.

Batı Trakya'da yazı dili Türkiye Türkçe'si olmasına rağmen, sözlü anlatımda daha çok yerel ağız özelliklerinin ağır bastığı görülür. Sözlü halk edebiyatının önemli bir parçası olan manilerde de bunu görmek mümkündür. Örneğin,

İreze, ireze,
Bindim kara kireze,
Bekirli'nin kızları gitti,
Yarım okka kireze

Yukarıdaki manide Rumeli ağzının özellikleri açık bir şekilde görülmektedir. Bilindiği gibi Rumeli ağzında, sessiz harfle başlayan bazı kelimelerin önüne sesli harf getirilmektedir. Kapı kanatlarının demir çengeli "reze", bu manide "ireze" olarak söylenmiştir. "Kiraz" sözcüğünün de "kirez" olarak ifade edildiği dikkat çekmektedir.

Hülya Emin
Gündem 5.10.2007

Batı Trakya'da kullanılan ata sözleri

Hırsla kalkan belâla oturur.

Aç tavuk kendini darı ambarında görür.

Bir pire için yorgan yakılmaz.

Demir sıcakken dövülür.

Gülme komşuna gelir başına.

Kişinin aynası iştir.

Komşunun tavuğu, komşuya kaz gelir.

Çok bilen çok aldanır.

Korkma korkmazdan, kork utanmazdan.

Zengin arabasını dağdan aşırır, fakir düz yolda şaşırır.

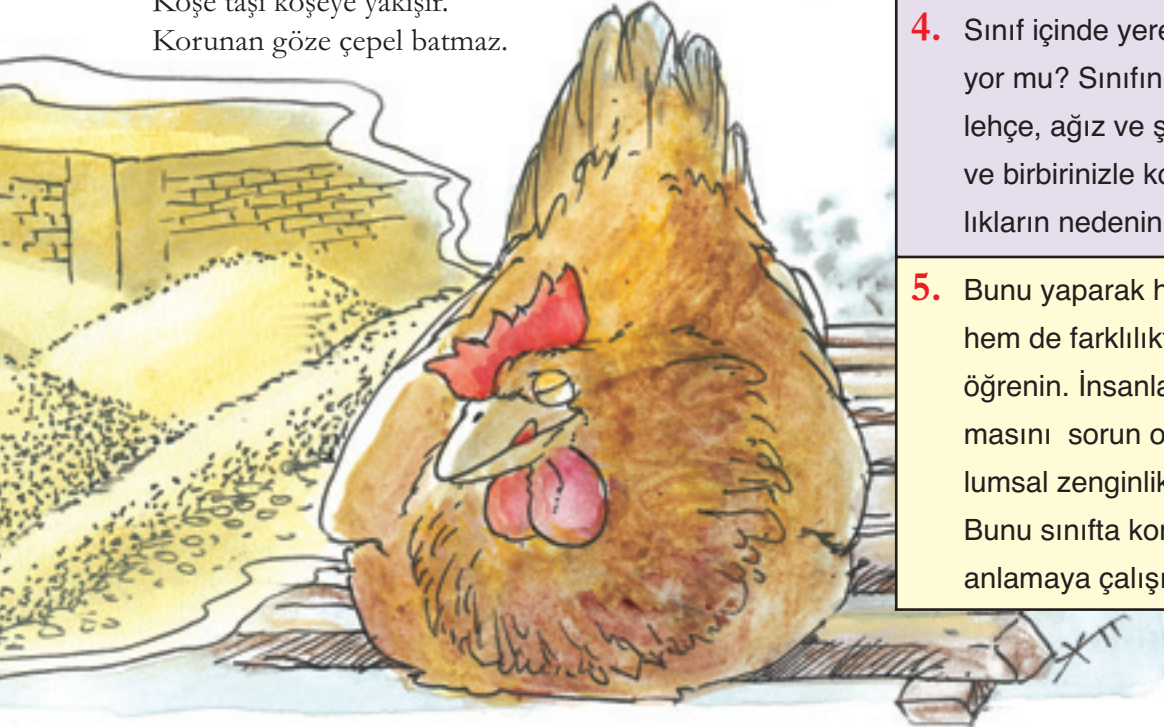
Lafla peynir gemisi yürümez.

Utanmayana ayıp denmez.

Tarlaya saban, koyuna çoban.

Köşe taşı köşeye yakıştır.

Korunan göze çepel batmaz.

Sorular ve Alıştırmalar

3. Ailenize ve büyüklerinize danışarak eskive özellikle yerel ağızla söylenen maniler bulmaya çalışın. Bunu bir ev ödevi olarak hazırlayın. Derlediklerinizi sınıfa getirin. Bulduklarınızı sınıfça bir araya getirerek bir 'maniler derlemesi' yapın. Bu çalışmanız yöresel dilin korunması, yaşatılması ve hatırlanması yönünde bir çalışma haline getirin.
4. Sınıf içinde yerel ağız herkes anlıyor mu? Sınıfınızın içindeki farklı lehçe, ağız ve şive farklarını bulun ve birbirinizle konuşarak bu farklılıkların nedenini bulmaya çalışın.
5. Bunu yaparak hem farkları bulun hem de farklılıktan korkmamayı öğrenin. İnsanların biraz farklı olmasını sorun olarak değil bir toplumsal zenginlik olarak görün. Bunu sınıfta konuşun. Birbirinizi anlamaya çalışın.

Dilimiz, Dilbilgimiz

Lehçe, ağız

Lehçe bir dilin bir özellik taşıyan küçük bir koludur. Lehçeye 'diyalekt' de denir. Diyalekt sözü, Yunanca'daki 'διάλεκτος' kelimesinden üretilmiştir. Kimi zaman 'lehçe'ye 'ağız' da denir, kimi zaman ise dil uzmanları 'ağız' kelimesini, lehçeden de daha küçük farklılıkları belirtmek için kullanırlar. Genellikle lehçe bölgesel etkilerle oluşan yapı ve söz farklılıkları gösterir, ağız ise, daha sınırlı olarak, söyleyiş farklılıklarını.

Lehçe kendi kelime dağarcığı ve grameri olan sözlü bir iletişim sistemidir. Lehçenin mutlaka yazılı olması şart değildir. Bir lehçeyi konuşan kişilerin sayısı bölgenin büyüklüğüne göre değişir. Bir bölgede pek çok lehçe olabileceği gibi o lehçelerin konuşulduğu daha küçük bölgelerde de başka lehçeler (ağızlar) olabilir.

Bir dilin çeşitleri sadece gramer ve kelime hazineleri ile birbirinden ayrılmaz, ritim ve ahenk de dahil olmak üzere telaffuz ile de farklılık gösterebilir. Eğer farklılıklar telaffuz ve seslendirmeden ibaretse 'lehçe' değil 'şive' terimi ile belirlenir.

Yüzyıllarca dar bir bölgede konuşulan bir lehçenin ya da bir ağızın, mensup olduğu yazı

dilinden ayrılıklar göstermesi olağandır. Lehçelerin mensubu bulunduğu dille ayrıldığı noktaları takip etmek, yazılı yerel metinler varsa mümkün olur. Ağızdaki gelişme ve değişme, hep sözde kalması sebebiyle yazı diline nispetle daha hızlıdır. Bu yüzden bazen bir lehçe/ağız ile mensubu bulunduğu yazı dili arasında büyük ayrılıklar ortaya çıkabilir.

Teknik, bölgenin ağızını da kaçınılmaz biçimde değiştirir. Özellikle radyo ve televizyonun girdiği yerlerde, konuşma değişikliğe uğrar. Böylece ağız, mensubu bulunduğu yazı diline katılmış olur. Bölgenin dışarıyla temas eden insanlarıyla, dar coğrafyada hayat süren insanları arasında da ağız yönünden farklar görülür. Dışarı gidenler bölge ağızına yabancı dil unsurları getirirler. Aynı durum, okuma yazma bilen ve bilmeyen insanlar için de söz konusudur. Okuma yazması olan insanların ağızlarında yazı dilinin etkisi daha fazladır. Okuma yazma bilmeyen kişiler ise ağızlarını muhafaza ederler.

Kaynak:

http://tr.wikipedia.org/wiki/Leh%C3%A7e_%28dil_bilimi%29

*Çelebi Mehmet Camii,
Didimotiho, Evros*

On Beşinci Ders

Toplumsal Konular - Kadın ve Çocuk Günleri

Eskilere kıyasla dünyamız daha iyi olmakla birlikte hala bir çok sorunla karşı karşıyadır. Bunlardan bir ikisine burada değineceğiz. Örneğin bir çok ülkede kadınlara ayrımcılık yapılmaktadır. Çocuklara da gerekli değer verilmemekte. Bu derste bu 'toplumsal' konularla ilgili üç yazı okuyacağız. Son yıllarda toplumu ilgilendiren bu tür konularda insanların daha dikkatli ve daha bilinçli olmaları için özel 'günler' oluşturulmuştur. 'Kadınlar günü' ve 'çocuklar günü' bu tür günlerdir. Bazen de bir yılı bir konuya, bir soruna, bir kişiye ayırarak bu konuda insanları uyarmaya çalışılmaktadır.

Bizim Kadınlarımız ve Dünya Kadınlar Günü

Birleşmiş Milletler tarafından 1977 yılında ilan edilen 8 Mart Dünya Kadınlar Günü, her yıl değişik ülkelerde çeşitli etkinliklerle kutlanmaktadır.

Kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olmak yolunda verdikleri savaşın temsili başlangıcı 8 Mart, 1857 yılında ABD'nin New York kentinde başladı. Konfeksiyon ve tekstil fabrikalarında çalışan 40.000 işçinin çalışma koşullarına ve düşük ücrete karşı başlattığı grev, polisin saldırısıyla bitti. Saldırı sırasında çıkan yangında da çoğu kadın olmak üzere 129 işçi can verdi.

Bu olaylardan 52 yıl sonra (1909) Danimarka'nın Kopenhag şehrinde düzenlenen Kadın Sosyalist

Enternasyonal toplantısında, 8 Mart 1857'de New York'ta başlayan, kadınların haklarının kazanılması mücadelesinin her yıl Kadınlar Günü olarak kutlanması kararlaştırıldı.

Kadın hakları mücadelesinde 1975 yılı büyük özellik taşımaktadır. Bu yıl, Uluslararası Kadınlar Yılı olarak kutlandı ve Birleşmiş Milletler 8 Mart gününü Dünya Kadın Günü olarak kutlamaya başladı. Bunun amacı dünya barışının korunması, sosyal gelişim için ve temel insan haklarının kullanılması için kadınların da eşitlik içinde kendilerini geliştirmelerine olanak sağlamaktır.

Böylece 8 Mart, dünyada kadınların yürüttüğü özgürleşme mücadelesinin kutlandığı, kadınların güncel taleplerinin dile getirildiği, sorunlarının tartışıldığı bir gün haline geldi.

Dünya Kadınlar Günü kadınlar açısından çok daha farklı bir gün günümüzde. Kadın haklarının kazanılmasında nerelerden başladığını ve bugünlere nasıl geldiğinin hatırlanması için de özel bir gün. Bir çok gelişmiş ülkede kadın hakları çok ilerlemeler göstermiş olsa da, gelişmekte olan ülkelerde kadın hakları ne yazık ki istenen seviyelerden oldukça uzakta...

Sevil Şerifoğlu
Öğretmenin Sesi, Mart 2007

'Kadına Karşı Şiddete Son' Kampanyası

Bir çok ülkede, kadına karşı uygulanan şiddet, toplumsal bir sorun olduğu için, buna son verilmesi adına uygulanacak çözümlerin de, toplumsal olması gerekir diye düşünüyorum...

İnsan, şiddetin her çeşidine karşı olmalı ve onu bu olumsuz sonuca götüren, egemen baskıcı zihniyete dur deme cesaretini gösterebilmelidir. 21'inci yüzyılda yaşıyoruz, ama hâlâ kadına uygulanan şiddetten bahsediyoruz. Bu kabul edilir bir durum değildir...

Avrupa Konseyi, İspanya'nın Madrid şehrinde düzenlediği bir konferansla, 2008 yılına kadar devam edecek olan 'Kadına karşı şiddete son' kampanyasını başlattı. Konferansta, Avrupa Konseyi üyesi bütün ülkelerde kadına karşı şiddetin ciddi bir sorun haline geldiği dile getirilerek, her beş kadından ikisinin, yaşamlarında fiziksel şiddete maruz kaldıkları belirtildi...

Aile içi şiddet, bir insan hakları ihlâlidir ve bu duruma maruz kalan kadına ciddi bir zarar vermesinin ya-

nında, gelecek nesiller için de, toplumda bir önyargı yaratmaktadır. [...]

Sonuç olarak toparlarsak, kadınların başarıya ulaşabilmeleri için, kendi ayakları üzerinde durmayı öğrenmeleri, eğitilmiş ve bilinçli olmaları gerekir. Bilinçli kadın, bilinçli aileyi, bilinçli aile ise, bilinçli toplumu meydana getirir. Çünkü bilgi güçtür. Başta şiddet olmak üzere, bilginin de yenemeyeceği bir güç yoktur.

Folklor ekipleri

Cafer Hasan
Cumhuriyet gazetesi, 22 Aralık 2006

Ayşe Ayşelerden

Adım Ayşe benim yaşıım on, 'çocuk' derler bana büyükler, büyüklerim, benden büyükler...

1979'u çocuk yılı ilan etmiş büyükler. Evet çocuk derler büyükler bana. Neden mi? Bir şey sorsam, derslerimin dışında bir şeyleri öğrenmeye kalksam, 'Senin aklın ermez, büyüyünce öğrenirsin, büyü de gör bak dünyayı falan...' derler.

Çocukluk işte. Neden çocuk yılı bu yıl? Bilmiyorum, soramıyorum da ('büüyünce öğrenirsin' derler diye), onun için kendi kendime soruyorum, soruyorum işte. Çocukluk işte. Oysa geçen yıl da çocuktum ben. Derslerime çalışmazsam sınıfta kalacağım. Büyüklerimin sözünü dinlemezsem kötü çocuk olacağım... Anneme yaramazlık yaparsam babam cezalandıracak(...)

Babam geçen yılki gibi işe gider gelir. Kahveye gider. Annem de teyzelerle gezmeye gider. Beni de alır bazen. Hep çocukların yaramazlığından şikayet ederler.(...)

Okulda sıra arkadaşımın abisi büyük okulda okuyor. Evlerimiz de yakın. Bir gün evcilik oynuyorduk arkadaşımınla, onlarda.(...) Abisi bizim oyunumuza katıldı. Evcilik oyunumuza hem de. Sonra yemek de yedik hep beraber. Hiç böyle abiye kızılır mı? Ne de çok kitabı var. Kitapların içinde, hani ödevlerimizin yanlış yerlerini öğretmenimiz çizer ya, abinin kitaplarında da bazı satırların altlarında çizgiler vardı. Hem bazı sayfaların içinde de ayrıca küçük kağıtlarda yazılı bir şeyler. Öyle işte abiyi sevdim çok, ama bir şey sordum. Öyle güzel oynadık ki sevinçli, üzüntülü hikayeler anlattı hep. Anlatırken de yalan değil gerçek bunlar deyip örnekler de verdi. Anladım ama anlatamıyorum işte. Hele büyüyeyim, ben de anlatırım.

Çocukluk işte; öğretmenimiz anneler gününde annemize hediye almamızı hatırlatır, anneliğin önemini anlatır da her yıl, bu yıl n'olacak, büyüklerimiz mi bize hediye alacak, değiş tokuş mu yani? Hem

fakir anne babalar, gerekli olanın dışında çocuklarına hediye diye fazlalık bir şey alabilecek mi? Çocukluk işte benden de. (...) Kimbilir ne kadar çocuk vardır benim gibi merak eden. O savaş olan yerlerde çocuklar da merak eder elbet.(...) Oynamak istiyorum savaşlı yerlerin çocuklarıyla belki kendi kendilerine oynayamıyorlardır da. Adım Ayşe benim, yaşım on 'çocuk' derler bana büyükler, büyüklerim, benden büyükler.

Bence, akılcığım erdiğince her yıl çocuk yılı. Çocuklar hep vardır di mi?

Refika Nazım

Sorular ve Alıştırmalar

1. Kadınlar konusunda duyarlılık hangi ülkelerde başladı? Bu duyarlılığın bütün dünyada duyulması için kaç yılın geçmesi gerekti?
2. Kadınların karşılaştığı sorunları sınıfta konuşunuz. Sizin çevrenizde gördüğünüz ve kadınlara haksızlık sayılacak durumlar anımsıyor musunuz? Sınıfta bu tür durumların ve tutumların listesini yapınız.
3. İkinci yazıda şiddetten ve insan haklarından söz ediliyor. Siz mahallenizde ve çevrenizde şiddet olayları gördünüz mü? Genellikle bu tür olaylar ayıp sayıldığından insanlar bu konuları 'ört baş' ederler ve açığa çıkarmazlar. Böyle yapınca da şiddet olayları son bulmaz ve tekrarlanır. Sizce insanların şikayet etme konusunda daha cesur olmaları için ne yapılmalı? Okullarda da bazı öğretmenler öğrencilerine karşı şiddet kullanırlar (tokat atarlar, kulak çekerler örneğın). Bu insan hakları ihlallerini sınıfta konuşunuz.
4. Son yazıda yazar çocuk ağzıyla bir çocuğın bazı şikayetleri dile getiriyor. Nedir bu şikayetler?
5. İki yazı gazete yazılarıdır. Bu Batı Trakya gazetelerini izliyor ve okuyor musunuz? Batı Trakya'da kaç azınlık gazete ve dergisi çıkıyor? Sınıfta bunları liste haline getirmeye çalışın.

Dilimiz, Dilbilgimiz

'de' de dert dilde!

Yukarıdaki başlıkta iki farklı 'de' görüyoruz. Bunlar Türkçe konuşurken sorun olmuyorlar, ama yazarken çok sık karışıyor ve yanlış yazılıyor. Bazen 'de' bir kelimeye yapışık yazılması gerekiyor, bazen de ayrı. Çünkü 'de' farklı anlamlar taşıyor ve farklı işlevlere sahip. Bu farklara bakalım.

İsimlerin cümledeki görevlerine, yani cümle içinde yaptıkları işe göre bazen ek almazlar bazen de ekler alırlar. Bu durumlara 'isim halleri' derler. İsim halleri şöyledir:

Yalın hal: ev, at, ot, kedi, araba, köy, kuyu, iş

- i hali: evi, atı, otu, kediyi, arabayı, köyü, kuyuyu, işi

-e hali: eve, ata, ota, kediyeye, arabaya, köye, kuyuya, işe

-de hali: evde, atta, otta, kedide, arabada, köyde, kuyuda, işte

-den hali: evden, attan, ottan, kediden, arabadan, köyden, kuyudan, işten

Bu derste yalnız '-de hali'ne dikkat edeceğiz. Bu durumlarda 'de' kelimeye birleştirilerek yazılır: ev**de**, köy**de**. 'de' bu durumlarda 'orada' anlamı taşır. Doğal olarak 'de' ünlü uyumuna uyarak 'da' biçiminde yazıldığını görüyoruz: arabada**da**, kuyuda**da**.

Annem şu anda ev**de** (dir)

Cep telefonun arabada**da** kaldı.

Bu durumlarda 'de' (ve 'da') **nerede/kimde** sorusuna yanıt verir gibidir. Annem şu anda **nerede**? Cep telefonun **nerede/kimde** kaldı?

Herhalde gözden kaçmamıştır: 'de' ve 'da' bazen 'te' ve 'ta' olarak da yazılır.

At**ta** bir yorgunluk görüyorum.

İ**şte** zorluklarla karşılaştın mı?

'd' harfinin 't' olması bir kuraldan dolayıdır: ç, f, h, k, p, s, ş, ve t ünsüzleriyle (sessizlerle) biten kelimelere d (ve c, g) ile başlayan bir takı geldiğinden, bunlar t (ve ç, k) ünsüzlerine dönüşürler. Bütün bu durumlarda 'de' (ve da, te, ta) kelime ile birlikte, birleşik yazılır.

Ama bazen, 'de' (ve 'da') ayrı da yazılır. Dikkat edin, bir önceki cümlede öyle bir durum vardır: 'ayrı da yazılır' derken 'da' ayrı yazılmıştır, çünkü artık bu 'da' **orada** anlamında değildir. Nerede/kimde sorusuna yanıt vermemektedir, bambaşka bir anlamı vardır. Kısacası bir takı değildir, bir kelimedir: bir bağlamdır (Bağlamlara kısaca Sekizinci Derste de değinmiştik). Bağlamlar 'ancak, ile, oysa, da' gibi kelimelerdir ve iki kelimeyi, iki cümle unsurunu, iki yargıyı bağlamaya yarar.

Yukarıda 'Sekizinci Derste de değinmiştik' derken her iki 'de' yan yana kullanılmaktadır: 'ders-te de'. Birinci 'de' (te) isim halini gösteren takıdır ve birleşik yazılmaktadır (orada, 'ders içinde' anlamındadır). İkinci 'de' 'üsteleme bağlamıdır' ve bir karşılaştırma anlatımı anlamı içerir. Bu tür bağlamlar şunlardır: de, hatta, bile, zaten, kaldı ki, hem de. Bunlar ayrı yazılır. Şu örnekler açıklayıcıdır:

Bahçede de masa var

Çocuklar odada da oynayabilir

Koridor da da, ama sınıfta da pencere var.

Artık yukarıda kullanılan 'Dilbilgisi' başlığını da daha iyi anlamış olmalısınız - **'de' de dert dilde!** Bu 'de'leri sınıfta tartışınız, ayırt ediniz... ve artık yanlış kullanmayınız!

*Azınlık Birinci İlkokulu (İdadiye),
Komotini*

Günlük Hayatımız - Tatlı Anlarımız

Hayatımıza tat veren bazen önemsiz görünen küçük olaylar olabiliyor. Yıllar geçince o sıradan anların anlamı da bir başka oluyor. Bunca günlük olay arasında bir ikisi aklımızda kalıyor ve bunlar geçmişimizin tuzu biberi oluyor.

Burada dört yazı bu tür 'küçük' sayılabilecek olayla ilgili. Ancak dikkatle okuyunca hayatımızın belki en anlamlı olaylarından bunlar. Birinci yazı çocuk yaşta yaşanan bir sevgi olayıdır. İki genç arasında yaşanan bu olay, ne denli alışılmış görünse de bu deneyimden geçenler tarafından hep hatırlanacak bir tatlı olaydır.

Şiir de bir bekleyişi dile getiriyor. Suyu susamış toprak gibi bekleyen bir insanın şiiri...O an ozan için öylesine anlamlı olmuş ki sonunda bu şiir doğmuş.

Bir resim sergisi belki dünyayı sarsan bir olay değildir, ama insanların sanatla ilgilenmeleri, bu sanat olayının toplum içindeki birleştirici işlevi, gazetede haber olması ... işte bütün bunlar günlük yaşamımızı oluşturan küçük ama varlığımıza anlam veren olaylardır.

Bir gezi de büyük olay değildir. Ama bazen unutulmaz bir deneyimdir. Yazar neden gezi anılarını yazma gereğini duymuştur? Herhalde her anından farklı ve önemli bir mutluluk duymuş olduğu için. İşte, bir ilk aşk, elimizde çiçeklerle bir bekleyiş, heyecanla katıldığımız bir resim sergisi, bir gezi, bütün bunlar oluşturuyor günlük yaşamımızı. Bütün bunlar kalıyor sonunda aklımızda, belleğimizde; küçük ama hatırladıkça yüreğimizin hızlı hızlı atmasına neden olan günlük olaylar.

Mustafa'ların, Emine'lerin Hikayesi

Yakalı Mustafa'yı motosikleti üstünde gördüğümde, onu sevebileceğimi anlamıştım. Onun bakışları da, hiç mi hiç ilgisiz değildi. Yaşım yaklaşık on yedi. Mustafa'ysa on sekiz.

Akşam üzerleri kapı önüne sırf onu görebilmek umuduyla çıkar olmuştum. Bu hiç aksamazdı.

Köydeki kızlar her akşam kapı önüne çıkmamı dalgaya alır oldular. 'Sen de yaktın abayı' türünden şakalardı bunlar.

Annem işkillenmekte hiç de gecikmedi. Akşam saatleri bendeki heyecan gözle görülür hale gelmişti. Kendimi gizleyemiyordum.

Babamın en kızdığı şeylerden biriydi kapı önünde sokak başında kızlarla toplanmam. Korkusu, benim saygınlığımı, kendisinin de şerefini kaybetmesiydi. Annem pek aldırmazdı. Bazı geceler ikisinin tartıştığını duyardım.

- Ne yapsın kız, köylük yerdeyiz. Arkadaşları çıkarken o nasıl evde oturur, derdi annem. Babam çaresiz susar kalırdı.

Babam akşam namazında çıkıp eve gelene dek ben, kapı önünde olurdum. Artık öyle iyi ayarlar olmuştum ki, babamın

Sorular ve Alıştırmalar

1. İki gencin arasındaki bu sempati ve sevgi ilişkisi çevrelerinde hem anlayış hem de çekingenlikle karşılanıyor. Bu ilişki hem normal hem de dikkat edilmesi gereken bir olay olarak anlatılıyor. Bu durumu gösteren cümleleri bulunuz ve sınıfta bu çelişkili durumu konuşunuz.

uzaktan duyulan ayak sesleriyle, Mustafa'nın yüzüne kapının kapanması bir olurdu. O da motosikletinin anahtarını çevirip gözden kaybolurdu. Babam farkına varır, ancak belli etmezdi. Beni kırmaktan çekinirdi. Bursa'ya gelin giden ablamdan sonra umudu beni memlekette kalacak bir gençle evlendirmek, torunlarını hiç değilse haftada bir kez görebilmektir (...)

Şükran Raif
Şafak, 26, Haziran 1992

Davet

Elimde çiçekler,
Bekliyorum.
Acele et.
Çatlamış bir toprağım,
Yağmura hasret.

Ferruh Mehmet Pazvantoğlu
Şafak, Kasım 1990

Sorular ve Alıştırmalar

2. Şiirde, bekleyen insan toprağa benzetilmiş. Ama susuzluktan çatlamış bir topraktır bu. Bu benzetmeyi siz sürdürün (devam ettirin). Toprak suya kavuşunca ne olacak? Toprağa su verilince ne olur? İşte şiir denen yazı türünün gücü de burada: şiir ilk elde söylediğinden çok daha fazlasını dile getirir aslında. Şiiri ve gücünü sınıfta tartışınız

Eski Şehir'de
tarihi evler
(Palaia Poli)
Ksanti

Fusun Suka ve Öğrencilerinden Resim Sergisi

Ressam Fusun Suka ve öğrencilerinin resim sergisi 25 Nisan Çarşamba günü Papanikolau Kültür Merkezi'nde açıldı. Sergide Batı Trakya Azınlığı Yüksek Tahsilliler Derneği Resim Kolu sorumlusu Fusun Suka ve öğrencilerinin eserleri sergilendi. Papanikolau kültür merkezindeki sergide 15'i Yunanlı olmak üzere 47 öğrencinin 250 eseri yer aldı.

Serginin açılışında konuşan Batı Trakya Azınlığı Yüksek Tahsilliler Derneği Başkanı Cemil Kabza sergide dil, din ve ırk ayrımı gözetmeksizin azınlık ve çoğunluk çocuklarının eserlerini bir arada görme fırsatının olduğunu belirterek 'Bu sergide Andreas'ların, Sema'ların, Katerina'ların, Nazmi'lerin dostluk ve kardeşlik için birlikte fırça salladığı eserleri bulacaksınız.' dedi. Kabza, Gümölcine Belediye Başkanı Koçakis'den derneğin resim çalışmalarının rahatlıkla sergileneceği bir yeri tahsis etmeleri talebinde de bulundu.

Derneğin Resim Kolu sorumlusu Fusun Suka sergiye katılan herkese teşekkür ederek, her yıl olduğu gibi bu yıl da öğrencileriyle birlikte resim aracılığıyla sanatın güzelliğini ve birleştiriciliğini yaşamının mutluluğu içinde olduklarını söyledi.

Ozan Ahmetoğlu

Gündem Gazetesi, 4 Mayıs 2007

Sorular ve Alıştırmalar

3. Burada bir gazete haberi okuyorsunuz. Günlük hayatımızda bu tür haberlere belki fazla önem vermeyiz. Oysa bu kısa haberde öylesine çok anlam verilebilir ki! Bir çok gencin katıldığı resim sergisi onlar için çok önemli, belki hayatlarının en önemli olayıdır: sanat eserlerini topluma sunuyorlar! Bu anı heyecanla beklemişlerdir aylarca. Sonunda sevinmişler ya da hayal kırıklığına uğramışlardır. Bu olaya Gmlcine'nin Belediye başkanından dernek başkanlarına bir çok kimse katılmıştır. Sizce bu olayın başka bir önemi daha var mı? Azınlık ve çoğunluk denen toplum kesimleri açısından bu soruyu cevaplandırmaya çalışınız.

Keşana Doğru

Keşan, önce Haldun Taner'in 'Keşanlı Ali Destanı'nı, sonra da Ksanthi (İskeçe) - Portolagos yolu üzerindeki Nea Kesani köyünü çağırıştırıyordu bana. Yeni Keşan. Türkiye'deki Keşanla bir ilgisi olsa gerek. Belki Türk-Yunan mübadelesinde Keşan'dan gelen Rum muhacirler tarafından kurulmuş bir köy olabilir. Belki de hiç ilgisi yok.

Ağustos'un on sekizi. Sabahın erken saatlerinde yoldayız. İlk kez taksi ile yolculuk yapıyorum Türkiye'ye. Yıllar boyu gümrük kapılarında saatlerce beklemekten usanmışım. Sapçı Dedeagaç (Aleksandrupolis). Hep bildiğimiz yollar. Yıllarca git-gel, git-gel; her yanını, her dönemecini bellemişim. Radyodan Yunanca haberleri dinliyoruz. Haberlerin ağırlık noktasını Irak'ın Kuveyt'i işgali üzerine gelişen olaylar oluşturuyorlar. Şoför arada soruyor: 'Bu Saddam Hüseyin ne yapmak istiyor?...' 'Bilmem' diyorum, 'işler o kadar karmakarışık ki, doğru bir yanıt vermek zor. Tehlike büyümesin de!' ...

Dedeagaç'a (Aleksandrupolis) varırken güneş doğuyor. Yuvarlak, kıpkızıl bir kor parçası. Her taraf dingin. Sabah mahmurluğunu dağıtan kadınlar pencerelerden bakıyorlar caddeye. Cadde-lerde insan az. Biraz önce yolun sağında şarap festivalinin yapıldığı yerden geçtik. Tam yirmi yıl olmuş. Kimlerle gitmiştik? Bir-iki kişinin dışındakileri hatırlamıyorum. Ama yine de bir şeyler kalmış bende. Rengarenk ışıklar, mutlu olduklarını sandığım insanlar, her yandan gelen şarkılar... Bende daha çok kalan ne? Kızıma getirdiğim küçük bir cam bardak. Nasıl sevinmiş, ne kadar mutlu olmuştu! Ya ben? Ben az mı mutlu olmuşum onun sevindiğini görünce?

Sorular ve Alıştırmalar

4. Siz hiç geziye çıktınız mı? Örneğin siz de Kipi-İpsala üzerinden hiç Türkiye'ye gittiniz mi? Bir ev ödevi olarak bir gezinizi yazınız. Bu gezide sizi etkilemiş olan deneyimlerinizi anlatınız. Eğer henüz hiçbir geziye çıkmamışsanız, hayali olarak böyle bir geziyi anlatınız.

Kuraklık her yerde. Rençper hep aynı. Su olan her yerde bir yeşillik, bir canlılık. Gittikçe hududa doğru yaklaşıyoruz. Büyük beklerin yağdırdığı su, mısır tarlalarını orman gibi yapmış. Yemyeşil, boy atmış mısır tarlaları uzayıp gidiyor.

Arabada bizden başka daha iki kişi var. Bir öğrenci, diğeri komşu köylerden bir kadın. Yolda ısınıyoruz birbirimize. İstikamet bir, dertler bir. Derken Kipi Gümrük Kapısı'na gelmişiz bile. Şoför aldı pasaportları, polise götürdü, birazdan döndü. 'Tamam.' Arabadan inmenize gerek yok. Biraz ilerde gümrük kontrolü. 'Kaç çanta, kaç valiz var?' Cevap veriyoruz. 'Döviz?' 'Bu kadar Alman Markı.' 'Endaksi.' Ne kadar kolay. Gidip, gümrük satış mağazasından bir şeyler alıyoruz. Hediyelek. Köprü beş on metre ötemizde. Kipi-İpsala gümrük kapılarını birbirine bağlayan; onları birbirinden ayıran. Köprüden ağır ağır geçiyoruz. Susuz Meriç altımızda. Yunan ve Türk bayrakları karşılıklı dalgalanıyor, birbirlerini saygıyla selâmlıyorlar sanki.

Rahmi Ali
Gezi Notları, Şafak, 9, Ekim 1990

Dilimiz, Dilbilgimiz

Ünlülerin (seslilerin) uyumu

Ana dili Türkçe olanlar farkında olmadan dillerini 'doğru' kullanırlar. Dilin kurallarını yerinde kullanırlar, kuralların varlığından farkında bile olmadan. Hiç okula gitmemiş bir insan bile 'çoğulu' kullanırken bir kelimeye 'ler' mi yoksa 'lar' mı ekleyeceğini bilir ve seçimini doğru yapar: okullar der örneğin, okuller demez.

Biz burada genellikle bildiğiniz ve doğru kullandığınızı, ama bu alanda kuralların var olduğunu belki bilmediğiniz bir konuya değineceğiz: Sesli (ünlü) hecelerin uyumunu.

Sesli harfler iki gruba ayrılırlar

İnce/ön sesliler: **e, i, ö, ü**

Kalın/arka sesliler: **a, ı, o, u**

Türkçe'de bir kelime ince sesli ile başlıyorsa öteki sesliler de ince olur; kalın ile başlıyorsa ötekiler de kalın olur. Örneğin: güzel, iyi, erkek, kuzu, tomurcuk gibi. Bu kelimelere ekler geldiğinde de ses uyumu uygulanır, ekler son heceye uyar: erkekler, kuzular, güzeller, kuzucuk gibi.

Ancak seslilerin uyumuna aykırı durumlar da vardır. Bazı Türkçe kelimeler zamanla çeşitli nedenlerden değişiklere uğramışlardır: elma, kardeş, şişman gibi. Yabancı kelime olup Türkçe'ye

giren kelimelerde de seslilerin uyumu görülme-yebilir. Metro, tiyatro, sinema, idare, kitap, rüya gibi. Birleşik kelimelerde ses uyumu görülmeye-bilir: kitapevi, yurtiçi, bilgisayar gibi.

Bunun dışında bazı 'ekler' de ses uyumundan bağımsız hareket ederler. Bunlar şunlardır: -ken, -ki, -daş, -imtırak, -leyin. Şöyle deriz örneğin: uyurken, akşamki, dindaş, yeşilimtırak, sabahle-yin gibi.

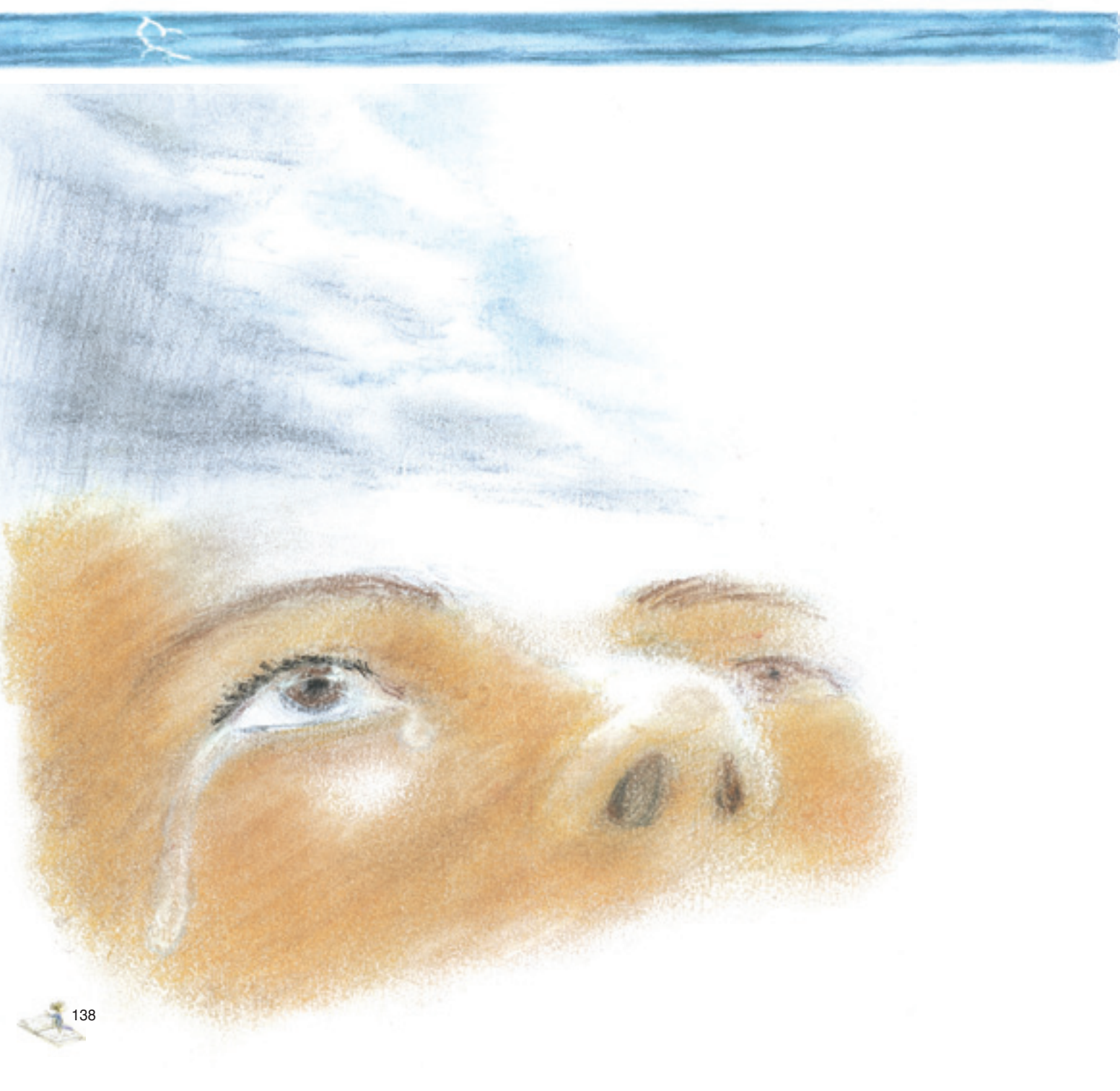
Sesliler uyumunun uygulanmadığı başka du-rumlar da vardır. Arapça'dan Türkçe'ye geçen ve son hecesinde ince bir 'a' harfinin bulunduğu kelimelerde, ekler ses uyumuna uymaz: saatin, harpler, harfler, idraksiz gibi. Bazı yabancı keli-melerin son harfi 'l' (ince 'l') olduğundan sesliler uyumu her zaman kullanılmaz. Bazen bu keli-meler iki türlü ek alırlar: mahsulun - mahsulün, petroldan – petrolden, skandallar – skandaller gibi. Ama kimi zaman da ses uyumu uygulan-maz: rolü, haller gibi.

Bütün bunlardan çıkarabileceğimiz bir sonuç, kurallara karşın, dilin kendi dinamizmi yüzünden uygulamaların çeşitlilik sergiledikleridir. Aslında dilimizi kurallara göre konuşmayacağız, konuş-tuktan sonra kuralları saptamaya çalışacağız.

*Eski Şehir'de tarihi evler
(Palaia Poli)
Ksanti*

Günlük Hayatımız - Tatsız Anlarımız

Günlük hayatımızda, maalesef, üzücü ve bizi mutsuz kılan olaylar da var. Hayatın bu zor yanına da hazırlıklı olmalıyız. Bazı tatsızlıklardan kaçınmamız kolay değildir. Hastalıklar, bazı başarısızlıklar, kazalar gibi olaylardır bunlar. Bazen, dikkatli olursak bu tatsızlıkların risklerini azaltabiliriz. 'Kaza geliyorum demez' diye bir laf vardır, örneğin. Oysa bazı kazalar 'geliyorum' diye bağırır ama biz duymazlıktan geliriz: bisikleti, motosikleti, otomobili riskli bir biçimde kullanırız. Sonra da 'Bak hele şu aksiliğe! Olacak şey mi! Kaza olmuş!' deriz.

Aşağıda hiç de hoş olmayan olayları dile getiren metinler var. 'Tazminat' yazısı trajik bir sonu, onarılamaz bir kaybı dile getiriyor. Gazete haberi ise, dikkatsizliğimizin sonuçlarını hatırlatıyor. Bunları izleyen üç şiir sıkıntılı anları, çeşitli nedenler yüzünden doğan üzüntümüzü dile getiriyor.

Tazminat

Gemilere çalışmaya gideceğim de gideceğim diye tutturmuştu. On altı yaşındaki oğlunun bu üstelemesi karşısında da çok dayanamadı, 'var-sın gitsin' dedi, dilinin ucuyla. Kendisinden başka sonra bir de anasını razı etmeyi üstüne aldı. Aradan beş ay geçti, üç mektubunu aldılar, dör-

Sorular ve Alistirmalar

1. Bu yazıda bir can kaybı ile para ilişkisi de gündeme geliyor. Ölen bir işçi için bir şirket 'tazminat' ödüyor. Baba ise en azından bir mezara sahip olmaya çalışıyor. Para bu baba için nasıl bir işlevi oluyor? Bunu sınıfta tartışınız. Siz bu parayı ne yapardınız? 'Evlat acısı' lafını hiç duymuş muydunuz? Bu söz ne demektir?

düncüsü kara haber oldu. Bir gün şirketten biri geldi. 'Oğlunuzun cesedi bulunamadı. Ortaklığımız bu durumlarda öngörülen yirmi bin drahmilik tazminat vermeyi kararlaştırdı size.' Çıkarıp zarf içinde bir deste para uzattı önüne.

Akşamüstü karısına bir şey söylemeden mezarlığa gitti, orada bir çukur kazdı, içinde para destesinin bulunduğu beyaz zarfı çukura gömdü, diz çöküp ağladı. Ve orasını artık oğlunun mezarı belledi: Yalnız kendisinin bildiği.

İbrahim Onsunoğlu
Öğretmen, Ocak 1976

Bu yıl 1 Mayıs 'hafif' atlatıldı.

Rodop ilinde bu yıl '1 Mayıs' kutlamaları havanın güzel olması nedeniyle on binlerce insanın kırlarda kutlamalara katılmasına neden oldu. On binlerce insan kırlarda eğlenirken neyse ki diğer yıllara oranla kutlamalar bu yıl trafik kazalarıyla kana bulanmadı. Deyim yerindeyse bu yıl ki '1 Mayıs Bahar Bayramı' kutlamaları Allah'tan 'hafif' atlatıldı.

Rodop ilinde 1 Mayıs Salı günü meydana gelen üç motosiklet kazasında, 3 kişi hafif yaralandı. İlk kaza öğle üzeri 13.45 te Maronya-Agios Haralambos (Hacılar köyü altı sahili) sahil yolunun 3üncü kilometresinde meydana geldi. 43 yaşındaki bir bayanın kullandığı otomobil 33 yaşında bir kişinin kullandığı motosikletle burun buruna çarpışması sonunda meydana geldi. Kazada motosiklet sürücüsü hafif şekilde yaralanırken tedavi için Gümülcine Devlet Hastanesine kaldırıldı.

Kazayla ilgili soruşturmayı Kuşanlı polis karakolu sürdürüyor.

İkinci kaza saat 20.30 sularında Gümülcine-Yanıköy karayolunun 4üncü kilometresinde meydana geldi. 51 yaşlarındaki bir kişinin kullandığı motosikletin kayarak yoldan çıkması nedeniyle motosiklette bulunan 25 yaşlarındaki ikinci kişi hafif şekilde yaralandı. Kazada yaralanan kişi Gümülcine Devlet Hastanesine kaldırıldı. Kazayla ilgili soruşturmayı Gümülcine Trafik Şubesi yürütüyor.

Günün son kaza haberi ise Yabacıklı-Payamdere karayolunun 6ncı kilometresinden geldi. Saat 22.00 da meydana gelen kazada bir kişi hafif yaralandı. Kaza, 24 yaşlarındaki bir gencin kullandığı motosikletin yoldan çıkıp devrilmesi sonunda meydana geldi. Yaralı motosiklet sürücüsü tedavi için Gümülcine Devlet Hastanesine kaldırıldı. Bu kazayla ilgili soruşturmayı ise Sirkeli Polis karakolu sürdürüyor.

Ahmet Davut
Olay gazetesi, 2 Mayıs 2007

Yazmak

Bir gün döner elbet,
Seni bırakıp gidenler.
Elbet bir gün biter,
Hasret çektiren gurbet.

Gün gelir unutursun,
Çektiğin bütün dertleri.
İşte o zaman bulursun,
Nehrin suyunda akıp gidenleri.

Bir vakit şiir yazarısın,
Sevdiklerinin anısına.
Belki de bir şarkı yaparsın,
O unutamadığın kadına (...)

Ahmet M. Ahmet
Şafak, Mart 2003

Sorular ve Alıştırmalar

2. Bu dersin giriş bölümünde 'risk' sözü geçiyor. 'Risk', ya da 'riziko', 'zarara uğrama tehlikesi' olarak tanımlanır. Aslında risk, ihtimaller ile (olasılık ile) ilişkilidir. Tehlikeyi artıran bir tutum izlerseniz zarara uğrama riski de (ihtimali de) artar. Bu mutlaka zarara uğrayacaksınız demek değildir ama 'risk' artıyor – yani ihtimaller artıyor. Toplum olarak riskleri artırıncı da o toplum mutlaka daha çok 'kaza' yapar. Bu kaçınılmazdır. Bu risk farkı yüzünden de, örneğın İngiltere'de Yunanistan'a kıyasla araba kazaları on kere daha azdır. Sınıfta kaza riskini artıran davranışlardan örnekler bulmaya çalışın.

Gözlerim

Benim gözlerim; anam!
Kimi dolmuş nemli
Dökmek ister hicranı...

Benim gözlerim; anam!
Kimi susuz kalmış, çorak,
İçmek ister hicranı...

Benim gözlerim,
Gözlerim anacığım!
Dört mevsim gibi...

Abdurrahim Dede

Kara Bulutlar

Güneşlerimi,
Kara bulutlar kapladı...
Yağmurlar altında
İslandım...
Sırılsıklam...

Ayşe Hakkı
Şafak, Ağustos 1995

Sorular ve Alıştırmalar

3. Yukarıdaki üç şiir elemenden, sıkıntıdan, üzüntüden söz ediyorlar. Bu mutsuzluğu ifade eden söz, cümle, benzetme ve imajları bulunuz ve sınıfta tartışınız. Hangileri daha başarılı?

Dilimiz, Dilbilgimiz

Ünsüzlerin (sessizlerin) uyumu

Önceki iki derste ünsüzlere ve ünlülere, ses uyumuna ve eklerle oluşan bazı değişikliklere değinmiştik. Konuyu biraz daha deşelim.

Ç, t, k, p ünsüzleriyle biten bir kelimeye ünlü ile başlayan bir ek getirildiğinde **ç, t, k, p** harfleri değışir ve c, d, ğ, b olur:

Haç – hacın, sütlaç – sütlacı, yurt – yurdu, kanat – kanadı, eşek – eşeğı, çiçek – çiçeğı, şurup – şurubu, kitap - kitabı

Ç, f, h, k, p, s, ş, t ünsüzleriyle biten kelimelere **d, c, g** ile başlayan bir takı geldiğinden, bunlar t, ç, k ünsüzlerine dönüşürler.

Haç/da – haçta, üç/gen – üçken, karargah/da – karargahta, tarak/cı – tarakçı, küp/cü – küpçü, konuş/gan – konuşkan, süt/cü – sütçü

Anadili Türkçe olan kimselerin bu kuralları bilmeleri şart değildir çünkü konuşurlarken bu değışiklikleri zaten otomatik olarak yaparlar. Ama yazı yazarken bazen tereddüt edebilirler ve (gerekli değışikliğı yapmayarak) yanlış yazabilirler. Bu kuralları bilmenin yararı daha çok yazı yazarken belli olur.

*Çınar Camii,
Ksanti*

Günlük Hayatımız - Okullarımızdan Sahneler

Öğrenciler için en yaygın 'günlük hayat' herhalde okul çevresindedir. Okulla ilgili, yaşamla ilgili bazı sahneleri aşağıda önce bir oyun (piyes) aracılığı ile veriyoruz. Böylece hem 'oyun' denen sanat türü ile tanışıyoruz hem de oyunun bu sahnesinde kullanılan yerel ağız da görüyoruz. İkinci metin Tefvik Hüseyinoğlu'nun Meslek Borcu adlı romanından bir bölüm. Roman, öğrenci, aile ve öğretmen arasında seyreden olaylar üzerine kurulu.

Kafe-Piyasa

(2 perdelik oyun) 3. Sahne: İngilizce Kursuna Gidenler

Fatma, Hatice, İbo, İrfan, Fevza, Neriman, Cavide

Şahneye 3 kız girer: Fevza, Neriman, Cavide. Ellerinde birer ikişer İngilizce kitabı, defter ve kalemliklerle, İngilizce kursuna giderler. Kursa giderken de yollarının üstünde olan piyasa yerinden geçerler. Giyimleri normal gündelik giyimdir: Kot pantolon, hafif ceket.

İrfan: Ooo! Kızlar, nereye böyle?

Hatice: Selam kızlar! Nereye büle yav?

Fevza: İngilizce kursuna gidiyoruz!

Hatice: Pek erkencisiniz be yav!

Neriman: Bugün bi imtihan yapacaklar da, ondan erken gidelim dedik. Hani bir yer tutarız diye.

Cavide: Sınav zamanı arka sıraları tutmak için erken gitmek lâzım be aretlim!

İrfan: Niye be Cavde? Kopya mı yapacânız da arkada oturmaya gidiysiniz?

Cavide: Hayır be İrfan; ama ne olur ne olmaz! Hani erken gidelim de en arka sıraya oturalım diye erken gidiyoruz.

Hatice: Niye arkada oturuysunuz canım? Sınavlarda arkada mı oturuluy? İnsan arkada oturunca daa mı iyi imtihan oluy?

Neriman: Hayır be Hatice'cim, ama, işte, arkada oturmak daa bir rahatlatıyor insanı.

İrfan: Valla ben de en arkada oturdum hep ilkokulda! Ama sonra sonra okuyamadım be Neriman! Sakın a siz de arkada otura otura İngilizce'de zorlanmayasınız?

Fevza: Hayır be İrfan! Olur mu öyle şey? Senle ben aynı şey miyiz! Ama, işte, insan biraz zorlanıyor işte...

İbo: Eee, ne kazacânız bu İngilizce davasıyla? Bi sürü insan gidiy ama ne işe yarıy ben pek anlamadım bi türlü?

Neriman: Yaramaz olur mu be İbo?

İbo: Ne ise yarıy kız Neriman? Faynk fink fonk! Bi şey anlaşılımy ki?

Neriman: Bi kere o dediğin faynk fink gibi şeyler yok İngilizce'de!

İbo: Neler var be Neriman?

Neriman: Nasıl anlatayım ki? Bak, meselâ, sen ve ben nasıl konuşuyorsak, birbirimizi anlıyorsak, İngilizce ile de İngilizler öyle anlaşıy.

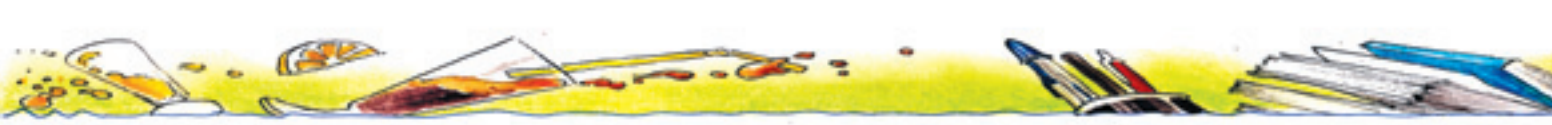
İbo: İngiliz mi olcan? İngiltere'ye mi gidecen?

Neriman: İngiliz olma niyetim yok be İbo! Ne biçim lâf o öyle? Ama belki ilerde İngiltere'ye okumaa giderim! Babam gönderirse tabii ki!

İbo: Vay be!

Neriman: Vay be ya! Ama, sorma, zor iş iste. Sabah okul! Akşam İngilizce! Bir de matematik kursu! Bazı günler de başka kurslar... Sorma, sorma...

İbo: Şaka bi tarafa da sizin öğrencilik de zor iş be...

- Neriman:** Zor iş valla! Bi o kurstan bi o kursa! Akşam eve gidene kadar çalış çabala!
- İrfan:** Kafayı yemeyin ama bu kadar çalışmakla!
- İbo:** İşiniz zor be güzelim! Kolay gelsin valla! (...)
- Cavide, Neriman, Fevza:** Eee, hadi bize müsâde, biz daha fazla kalmayalım!
- İbo:** Güle güle! İmtihanınızda başarılar!
- İrfan:** Kolay gelsin!
- Fatma:** Kolay gele kızlar!
- Hatice:** Kolay geleyin!

Kızlar sahneden çıkarlar.

Mehmet Dükkâncı
Şafak, Temmuz 2001

*İdadiye İlkokulu öğrencilerinin
resmi geçit töreni*

Sorular ve Alıştırmalar

1. Yukarıdaki metin, özellikle de oyun olduğu için diyaloglara dayanıyor. Konuşmaların ön plana çıktığı bu satırlarda yazar 'konuşmaya' ve hele yerel konuşmaya önem vermiş. Siz 'yazıldığı gibi' olmayan ifadeleri bulunuz ve bunların listesini yapınız. Örneğin yazının hemen başında Hatice'nin 'Selam kızlar! Nereye büle yav?' dediğini okuyoruz. Ne demek 'büle yav'? Yazar 'Nereye böyle yahu?' dediğimizi, ama aslında bazen hızlı konuşmada bunun 'büle yav' diye işitildiğini söylemek istiyor. Neriman'ın da 'bi imtihan' dediğinde 'bir imtihan' (bir sınav) demek istediğini anlıyoruz. Listeyi sınıfta hep beraber zenginleştirmeye ve tamamlamaya çalışın.
2. Metinde gençler sınıfta önde ya da arkada oturma olayını tartışıyorlar. Siz sınıfta önde mi yoksa arka sıralarda mı oturmayı yeğlersiniz? Neden? Bu söylenenlere ne derecede katılıyorsunuz?

Meslek Borcu

Haziran sıcağı sabahın erken saatlerinde etkisini göstermeye başlamıştı.

Okulun koridorunda ilerlerken eski tahta döşemenin üstüne demir başlı mantarlar gibi çıkmış olan çivilere takılmamak için dikkatli yürüdüğüm halde yine ayağım çivilere takıldı ve tökezledim. Ellerin-deki kitaplara son bir kez göz gerdirmekle sınav heyecanını yatıştırmaya çalışan öğrencilerin gülüşmeleri, daha dikkatli yürümeme bir uyarı niteliğindediydi.

Sınıfa girdim. Öğrencilerin koşuşturmalarından kalkan toz bulutu bütün sınıfı kapladı. Konuşmalar kesildi, birbirine karışan seslerin gürültüsü sessizliğe dönüştü.

Ön sırada oturan Engin, klâsik soruyu yöneltti:

'Sorular kolay mı Hocam?' Ben de klâsik yanıtı verdim:

'Evet, kolay,' dedim

Sorular, çalışan öğrencilere samimi bir dost, çalışmayanlara da gemiyi batıran hırçın dalgalar gibi gelmişti. Öğrencilerin yüzlerinde okunan buydu.

Açık pencereden okulun bahçesine baktım. Çocukların sınavdan çıkmasını bekleyen anneler, babalar, dedeler... bu insanlar fiziksel yorgunluktan duydukları mutsuzluğu çocuklarının başarılarını görmekle mutluluğa dönüştürmek isteyen, kırdı bayırdı yorulmuş, yıpranmış insanlardı çoğu.

İçine sığmayan, hayat sevinciyle dolup taşan öğrenciler sınavlardan çıkmaya başlamışlardı.

Ön sıralara doğru ilerledim. Engin'in yanında durdum. Engin neşeliydi, seri bir şekilde yazıyordu. Kâğıdına bir göz attım, yazdıkları doğruydular. Güven dolu bir gülümsemeyle bana baktı. Alnında ve yanaklarında ter damlacıkları belirmiş, yüzü kızarmıştı.

'Sorular zor değil Hocam, yirmi alırım,' dedi.

'Aferin,' dedim, başını okşadım.

Engin gayet rahat ve neşeye sınav kâğıdını masanın üstüne koyarken:

'Kâğıdıma yirmi vermenizi bekliyorum,' dedi ve yüzüme bakarken bir de göz kırptı.

'Not verilmez alınır, hak ettiysen alırsın,' dedim. Engin kapıdan çıktıktan sonra, futbol sahasında koşmuş gibi koridoru arşınladı, gitti...

Tevfik Hüseyinoğlu
(sayfa 109 ve 110)

İdadiye İlkokulu öğrencilerinin resmi geçit töreni

Sorular ve Alıştırmalar

3. Bu metinde de öğrencilerden söz ediliyor. Ama ne kadar farklı öğrenciler! Engin çok iyi bir öğrenci! Soruları kolay buluyor ve tam not alacağını söylüyor. Engin – dikkat ettiniz mi? - ön sırada oturuyor. İdealdir o, yani anne ve babamızın ve öğretmenlerimizin olmamızı istedikleri gibi bir öğrenci gibidir Engin. Size hangi öğrenci daha ‘gerçekçi’ geldi? Gerçekçilik ya da ‘realizm’ olayları ve insanları (karakterleri) ‘gerektiği gibi’ değil, ‘oldukları gibi’ göstermeye çalışan edebi yaklaşımdır. Çağdaş ve başarılı roman, öykü ve oyunlarda kahramanlar ‘iyi’ ve ‘kötü’ diye ayrılmazlar: hayatta olduğu gibi insanlar çok yanlı ve çetrefildirler. Yani hem olumlu yanları hem de olumsuz yanları oluyor. Aslında bütün insanlar da öyledir: iyi yada kötü değiliz. Siz kendi iyi ve pek de iyi sayılmayacak yanlarınızı biliyor musunuz? İnsanın bu yanlarını bilmesi bir olgunluk işaretidir. Kendini bilmesi büyük meziyettir. Kendinizi düşünün ve kendi iyi ve zayıf yanlarınızı tespit etmeye çalışın. Ama bu ‘alıştırmayı’ kendi başınıza yapın ve sonucu kendinize saklayın. Bu bilgi sizin özel hayatınızla ilgili olduğu için kimseyle paylaşmaya mecbur değilsiniz ve kimse sizi bu konuda zorlayamaz! Ama kendinizi bilmekte de büyük yarar vardır.

Dilimiz, Dilbilgimiz

Konuşma ... ve dinleme

Güzel, düzgün ve hele anlaşılır olan konuşma bir yetenek işi değil, eğitim meselesidir. Konuşma okullarda öğretilmelidir. Ancak bizim okullarda sınıflar çok kalabalık olduğundan öğrenciler okulda ve ders sırasında çok az konuşurlar. Sonuç olarak hayata atıldıklarında düzgün, anlaşılır, öz ve etkili konuşmasını pek öğrenmezler.

İyi konuşmanın şartları var. En başta konuşurken sesinizin işitildiğinden emin olmalısınız. Siz konuşurken dinleyenler size doğru eğiliyor ve yüzlerini buruşturuyorlarsa bir ihtimal sizi iyi duyamıyorlar demektir. Sesiniz gür çıksın, yüksek sesle konuşun. Bir guruba konuşurken iyi bir ilke, en uzağınızdaki insana konuştuğunuzu ve bu adamın da pek iyi işitmediğini varsaymanızdır. Oysa bazı kimseler bir guruba konuşurken en yakınlarındaki adama bir şeyler fısıldar ve bu adamın kulaklarında da kulaklık olduğunu varsayar!

İkinci ilke, öz ve kısa konuşmanızdır. Kimseyi tekrarlarla yormaya hakkınız yoktur. Gereksiz laflardan kaçının. Örneğin 'ben şimdi size bir şey söylemek istiyorum' demek gereksizdir. Ya da uzun uzun merhabalar, 'burada bulunmak-

tan çok memnunum' gibi ve herkesin kullandığı sözler yorucudur. Ne diyecekseniz 'önsöz' ile başlamadan hemen söyleyin. Bazen birileri uzun uzun konuşur, hikayeler anlatır, geçmişte başına gelen bir olayı anlatır, vb. Dinleyiciler uyuklamaya başlar, sonunda biri çıkar 'yani, siz ne demek istiyorsunuz?' diye sorunca da – hayrettir – 'ben bu öneriye karşı olduğunu söylemek istiyorum' der! İşte, siz bunu en başta söyleyin! Belki başka söyleyecek bir şeyiniz yoksa da başka bir şey söylemeyin.

Konuşma adabı diye bir şey de var. Söz kesmeyin! Yöremizde pek değil ama, başka ülkelerde böyle bir davranış ayıp sayılmaktadır. Bırakın karşı taraf sözünü bitirsin. Zaten hep birlikte konuşmaya başlayınca, toplu ve toplam olarak çok daha fazla konuşmuş oluruz, ama pek bir şey de dinleyemediğimiz için diyalog (karşılıklı konuşma) açısından tam bir başarısızlığa uğrarız. Herkes kısa konuşursa zaten söz kesmeye de gerek kalmaz.

Sözünüzün kesildiği, konuşma sırası size bir türlü gelmeyen çevrelerde konuşmaya çalışmak da belki iyi ve onurlu bir davranıştır.

*Kirmahalle İlkokulu,
Komotini*

Günlük Hayatımız İki Dilli olmak ve Çeviriler

Altıncı derste azınlığın eğitim sorununu ele almıştık. O derste Yunanistan'da yaşayan azınlık yurttaşlarının kendi ana dillerinden başka, ülkenin resmi dilini de bilmelerinin gereği vurgulanmıştı. Burada da bir söyleşi kapsamında yeniden eğitim ve diller konusuna değiniyoruz. Söyleşi Avrupa Birliği'nden de desteklenen bir programdan söz ediyor. Programın amacı azınlık üyelerine Yunanca'yı yabancı dil anlayışıyla daha kolay ve iyi öğretmek. Bu konuda programın baş sorumlularından biri ile - ikincisi Thalia Dragnas'tır - bir söyleşi yapılmıştı. Söyleşiden kısa bir alıntı aşağıdadır.

A. Frangudaki ile 'Müslüman Çocukların Eğitimini Destekleme Programı' (MÇEDP) Konusunda bir Söyleşi

Soru: MÇEDP nedir? Hangi ihtiyaçtan kaynaklandı ve ne zaman başladı? İçeriği ve hedefleri nelerdir?

Yanıt: Program, Mayıs 1997 tarihinde başladı. Hedefleri, ilkokuldan tüm derslerden bilgisiz olarak çıkan ve pek çoğu zorunlu ortaokulu bitirmeyen azınlık çocuklarının içinde buldukları eğitim durumunu değiştirmek, okul aracılığıyla topluma uyumlu katılımlarını sağlamak, okul düzeyini yükseltmenin ve onlara toplumsal ilerlemenin yolunu açmak idi.

Soru: Başkalarıyla işbirliği ederken ve genel olarak yaptığınız çalışmalarda karşılaştığınız en ciddi sorunlar nelerdi?

Yanıt: Karşılaştığımız sorunlardan en zoru, her insanın beyinde mevcut olan ‘kendi grubu’ ve ‘öteki’ ile ilgili stereotipler – yani kalıplaşmış görüşler, tarafsızlıklar ve genellemelerdir; kalıplaşmış görüşler ve önyargılar ki, insanların düşüncelerini ve hareketlerini yönlendirir. Pratiğin içinden şunu öğrendik: Toplum içindeki herhangi bir uyuşmazlıkta (anlaşış uyuşmazlığı, çıkar uyuşmazlığı vs), eğer ‘biz’ ‘ötekilerin’ konumunu anlamaya çalışmazsak, hatta ‘ötekilerin’ bunca haksız saydığımız hakkını anlamaya çalışmazsak, çözüm bulmak imkansızdır. Bu, hem Çoğunluk, hem Azınlık, hem de biz kendimiz için geçerlidir.

Soru: Azınlıktaki eğitimle ilk tanıştığınızda izlenimleriniz ve tespitleriniz nelerdi?

Yanıt: İlk tespitler, ilk ve orta öğretimdeki öğretmenlerde eğitsel araç ve gereç ve bilgi boşluklarını gösterdi. Bir başka anadili olan çocuklar için kullanılan okul kitapları uygun değildi. Öğretmenler, Yunanca’yı yabancı bir dil olarak nasıl öğreteceklerini bilmiyorlardı, ayrıca Yunanca ve Türkçe arasındaki dilbilgisi ve sözdizimi farklarını da bilmiyorlardı. Bu yüzden çocukların nasıl bunca ‘büyük’ yanlışlar yapabildiklerini anlayamıyor ve umutsuzluğa düşüyorlardı. ‘Büyük’ yanlışların, başka bir dil öğrenmeye başlayınca kendi anadilinin kurallarının oradaki alışlagelen kullanımından ibaret olduğunu anladıklarında durum değişti. Birçok boşluk düzeltildi. İlkokul ve ortaokul için çok zengin eğitsel araç ve gereçten başka, eğitimciler için de çok zengin gereçler hazırladık.

Azınlıkça Dergisi

Kasım 2004

Sorular ve Alıştırmalar

1. Bu bir söyleşidir. Söyleşiye röportaj da denir. Söyleşinin ne olduğunu sınıfta konuşunuz. Ev ödevi olarak gazetelerden her biriniz bir söyleşi örneğini sınıfa getiriniz.
2. Yukarıdaki söyleşi bütün değildir. Burada bu söyleşiden yalnız üç soru ve bu üç sorunun yanıtları var. Söyleşide kullanılan şu terimleri sınıfta tartışınız: A) 'biz' ve 'Öteki', B) stereotip, C) önyargılar.
3. Yukarıdaki metin, doğal olarak, bir çeviridir (Çünkü bayan A. Frangudaki Türkçe bilmemektedir.) Aşağıda metnin aynı dergide yayınlanmış olan Yunanca'sı verilmektedir. Bu Yunanca metni okuyun ve iki metinden hangisini daha kolaylıkla anladığınızı kontrol edin. Hangi dili daha iyi biliyorsunuz? Bu konuda bir karar verebiliyor musunuz?

4. İki metni kıyaslayın ve çevirinin nasıl ilginç ama zor bir iş olduğuna da dikkat edin. Ayrıca Türkçe ve Yunanca'nın sentaks (söz dizimi) açısından nasıl farklı olduğuna da dikkat edin. Örneğin şu iki cümleyi kıyaslayın:
'Program, Mayıs 1997 tarihinde başladı' ve
'Το πρόγραμμα ξεκίνησε το Μάιο 1997.'
Fiil cümlelerinin neresindedir? Fiilin yeri bu cümlelerde değişebilir mi? Metinlerdeki bu tür farkları sınıfta tartışınız.

Μια Συνέντευξη με την Α. Φραγκουδάκη «Προγραμμα Στήριξης της Εκπαίδευσης των Μουσουλμανοπαίδων» (ΠΕΜ)

Ερώτηση: Τι είναι το ΠΕΜ; Από ποια ανάγκη και πότε ξεκίνησε, τι περιλαμβάνει και τι στόχους εξυπηρετεί;

Απάντηση: Το πρόγραμμα ξεκίνησε το Μάιο 1997. Στόχοι του ήταν να αλλάξει η εκπαιδευτική κατάσταση, στην οποία τα παιδιά της μειονότητας έβγαιναν από το δημοτικό αγράμματα σε όλα τα μαθήματα, και τα περισσότερα δεν τελείωναν το υποχρεωτικό γυμνάσιο, να επιτευχθεί η αρμονική ένταξη στην κοινωνία μέσα από το σχολείο, και να ανοίξει ο δρόμος προς τη σχολική άνοδο και την κοινωνική προκοπή.

Ερώτηση: Στις συνεργασίες σας και γενικά στο έργο σας ποια ήταν τα σοβαρότερα προβλήματα που αντιμετωπίσατε;

Απάντηση: Το πιο δύσκολο από όλα που αντιμετωπίσαμε είναι τα στερεότυπα, οι μεροληψίες, οι γενικεύσεις που έχουν όλοι οι άνθρωποι στο μυαλό τους για τη «δική τους ομάδα» και για τους «άλλους», στερεότυπα και προκαταλήψεις που καθοδηγούν τις σκέψεις και τις πρακτικές τους. Μάθαμε στην πράξη ότι σε οποιαδήποτε διαφορά στην κοινωνία (διαφορά αντιλήψεων, διαφορά συμφερόντων κ.ά.) είναι αδύνατο να βρεθεί λύση, αν «εμείς» δεν προσπαθήσουμε να καταλάβουμε τη θέση των «άλλων», και μάλιστα να καταλάβουμε το δίκιο των «άλλων» που βλέπουμε τόσο άδικο. Αυτό αφορά τόσο την πλειονότητα όσο και τη μειονότητα κι εμάς τους ίδιους.

Ερώτηση: Ποιες ήταν οι εντυπώσεις και οι διαπιστώσεις σας όταν γνωρίσατε για πρώτη φορά την εκπαίδευση στη Μειονότητα και τι άλλαξε στο διάστημα που μεσολάβησε και ποια πιστεύετε ότι ήταν η συμβολή του Προγράμματος;

Απάντηση: Οι πρώτες διαπιστώσεις ανέδειξαν τα κενά σε εκπαιδευτικά υλικά και γνώσεις των

δασκάλων και καθηγητών. Δεν ήταν κατάλληλα τα σχολικά βιβλία για παιδιά με άλλη μητρική γλώσσα. Δε γνώριζαν οι εκπαιδευτικοί πώς να διδάξουν ελληνικά σαν ξένη γλώσσα, επίσης δε γνώριζαν τις διαφορές γραμματικής και σύνταξης ανάμεσα στην ελληνική και τουρκική. Έτσι δεν καταλάβαιναν πώς είναι δυνατό να κάνουν τα παιδιά τόσο «μεγάλα» λάθη και απελπίζονταν. Άλλαξε αυτό, όταν κατάλαβαν ότι τα «μεγάλα» λάθη ήταν η συνηθισμένη όταν αρχίζεις να μαθαίνεις μια άλλη γλώσσα χρήση σε αυτή των κανόνων της μητρικής σου γλώσσας. Πολλά κενά διορθώθηκαν. Εκτός από το πλουσιότερο εκπαιδευτικό υλικό για το δημοτικό και το γυμνάσιο, φτιάξαμε επίσης πλουσιότερο υλικό για τους εκπαιδευτικούς.

Dilimiz, Dilbilgimiz

Sözlükler, kılavuzlar, gramerler – bir kaynakça

Dokuzuncu Ders'te kaynakçadan söz ettik. Kaynakçaya 'bibliyografya' da denir. Şimdi de çok yararlı kitaplardan oluşan bir kaynakça örneği sunuyoruz: sözlükler, kılavuzlar, gramerler gibi kitapların kaynakçası.

Dilimizi doğru ve başarılı bir biçimde kullanabilmek için bazı kitapları kullanmamız gerekir. Bunların başında gramer kitapları gelir. Dilin temel ilkelerini bize sunan kitapları kitap evlerinden satın alabiliriz. Ama Orta ve Lise kitaplarımızda da Türkçe gramerinin temel ilkelerini bulabiliriz. Çok tanınmış bir gramer kitabı Tahsin Banguoğlu'nundur.

Sözlükler de çok önemli ve yararlı kitaplardır. Çeşitli sözlükler vardır. Kimileri Türkçe kelimeleri bize anlatırlar, açıklarlar. Etimolojik sözlükler kelimelerin nereden kaynaklandığını, yani kökenlerini anlatırlar. Deyimler ve atasözlerini içeren sözlükler de vardır. Bunun dışında, bir dildeki bir kelimenin başka bir dilde nasıl söylendiğini gösteren sözlükler de vardır. Aşağıda bu sözlüklerden birkaç örnek verilmektedir.

İmla Kılavuzları (ya da Yazın Kılavuzları) ise bize bir kelimenin nasıl yazılacağını gösterirler. Ama bunun dışında başka bir çok ve bunlara benzer kitaplar vardır. Kimileri özel sözlüklerdir, örneğin teknik kelimeleri gösterirler, kimiler özel dilbilgisi kitaplarıdır. Bütün bunlardan bir iki örnek veren bir kaynakçayı aşağıda sunuyoruz.

Ana Yazım Kılavuzu, Adam Yayınları, İstanbul, 1989
Aksoy, Ömer Asım. *Deyimler Sözlüğü*, İnkılap Yayınevi, Ankara, 1993

Aksoy, Ömer Asım. *Atasözleri Sözlüğü*, İnkılap Yayınevi, Ankara, 1993

Banguoğlu, Tahsin. *Türkçenin Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1990.

Develioğlu, Ferit. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitapevi, Ankara, 1990.

İmlâ Kılavuzu, Türk Dil Kurumu, Ankara, 2000

Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, Ankara, 2005.

Türkçe Yunanca Sözlük, Κέντρο Ανατολικών Γλωσσών και Πολιτισμών, Αθήνα, 2000.

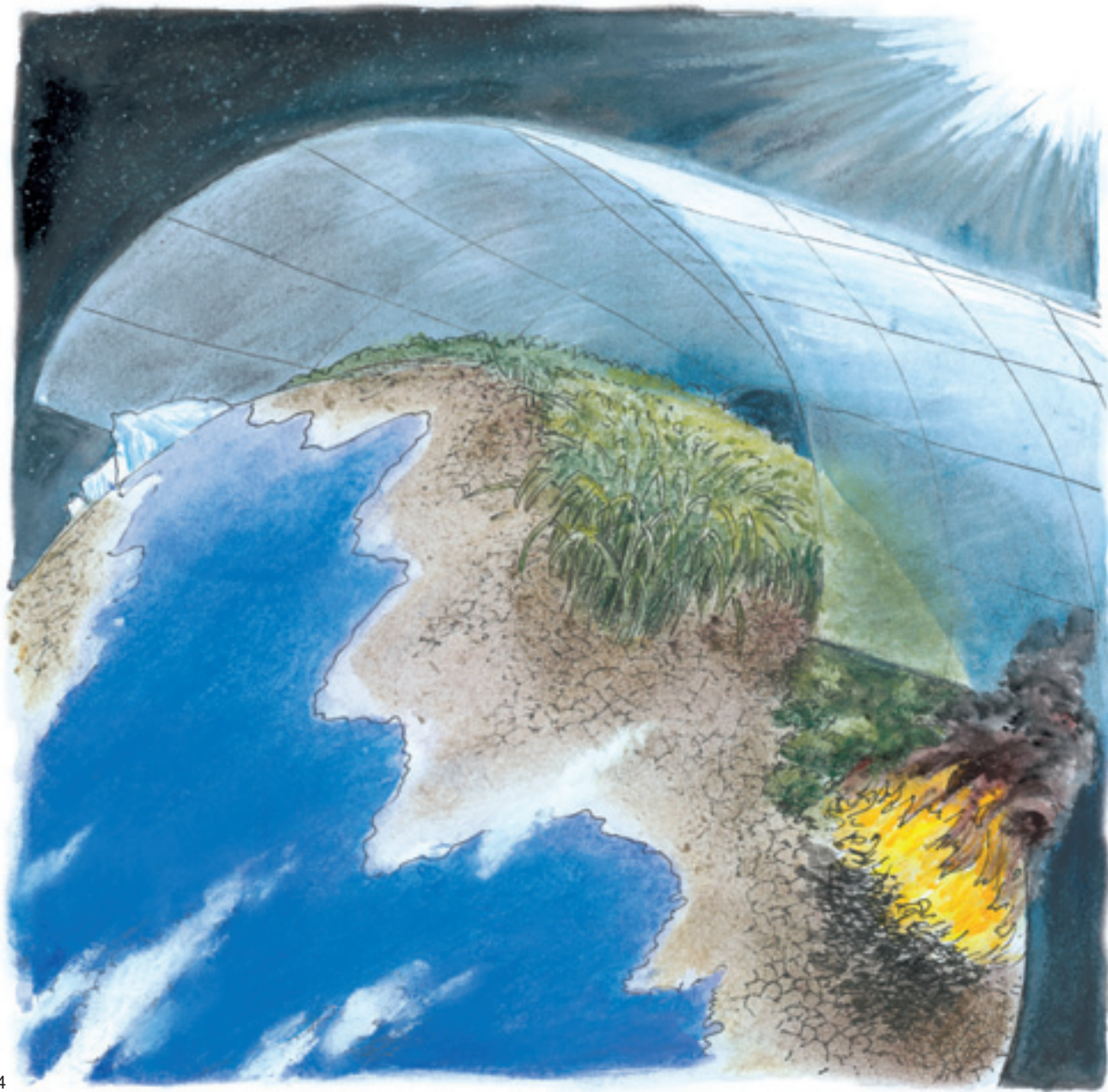
Yunanca Türkçe Sözlük, Εκδόσεις Ροδαμός, Αθήνα, 1994.

Ελληνοτουρκικό Λεξικό (Για παιδιά 6-14 ετών), ΠΕΜ, Αθήνα, 2004. (6-14 yaşlarındaki çocuklar için Yunanca-Türkçe sözlük).

*Mastanlı Azınlık İlkokulu,
Komotini*

Dünyada Neler Oluyor?

Yalnız biz yokuz bu dünyada. En başta dünyamız bütün canlılarıyla var. Başka ülkeler, başka insanlar var. Kimileri yalnız kendileri var sanır. Bu insanlara 'egosantrik' ya da 'ben-merkezci' derler. Varsa yoksa kendileri! Hep 'ben, ben' diye konuşurlar. Bu tür insanlar geniş çevrelerinden kopmuş, bir tür yalnızlığa mahkum gibidirler.

Bu derste biraz daha geniş bir ufka yöneleceğiz. Önce gezegenimize ve Güneşe... Onlar olmazsa biz de yokuz doğal olarak. Onlar en genel anlamıyla 'evimiz', 'yurdumuzdur'. Sonra, dünyada başka insanlar neler yapıyor, ona bakacağız. Bilim adamlarının maymunları kullanarak yaptıkları bir deneyden söz eden bir şiir de okuyacağız.

Küresel Isınma Mevsimleri de Etkiledi

Küresel ısınma korkutuyor. Dünya Meteoroloji Kurumu kayıtlarına göre 2006 son yüz elli yılın en sıcak altıncı senesi oldu... Bu sonbahar da, en sıcak sonbahar mevsimlerinden biri olarak kayda geçti...

Bu yıl sonbaharda hava sıcaklığı yıllık ortalamaların 0,42 santigrat derece üzerinde seyretti. Ocak-Kasım ayları arasındaki ölçümler, 2006 yılının 1850'lerden bu yana dünyada yaşanan en sıcak altıncı yıl olduğunu ortaya koydu... İngiltere'de 2006 yılı sonbaharı, kayıtların tutulduğu 17'nci yüzyıldan bu yana en ılıman sonbahar olarak tarihe geçti.

Dünya Meteoroloji Kurumu'nun verilerine göre, dünya ölçeğinde kayıtların tutulmaya başlanmasından bu yana dünyada en sıcak yıl 1998, ikinci en sıcak yıl ise 2005 olmuştu...

Uzmanlar ozon tabakasının halihazırda atmosferde küresel ısınmaya yol açan sera gazlarından arınmasının 50-60 yıl alabileceğine dikkati çekiyor. Küresel ısınma yüzünden her yıl İsviçre büyüklüğünde buzul bölgesi eriyor...

Cumhuriyet gazetesi
22/12/2006

Kuraklık

Son yıllarda dünyadaki iklim dengesinin bozulması sonucu olağandışı doğa olayları yaşanmaktadır. Yağışların çok az olması sebebiyle bazı bölgeler yangınlarla boğuşurken, bazı bölgelerde ise görülmedik sel felaketleri yaşanmaktadır. Önümüzdeki günlerde yağışların olmaması durumunda, büyük şehirlerde su kesintileri kaçınılmaz hale gelecek. Havaların sıcak gitmesi bitkileri ve hayvanları da şaşkırtmış durumda. Ağaçlar yalancı bahara aldanıp çiçek açarken, ayı gibi bazı hayvanlar da kış uykusuna yatamadılar. Kayak merkezlerinde yeterli karın olmaması ise olayın ekonomik boyutunu ortaya koymaktadır. Kurak iklim bölgemizde de etkili olmaktadır. Durum böyle gittiği takdirde, yaz aylarında çiftçileri zor günler beklemektedir diyebiliriz.

Birlik Gazetesi
13 Şubat 2007

Sorular ve Alıştırmalar

1. Küresel ısınma bütün dünyayı ve hepimizi tehdit eden bir gelişmedir. Bu tehlikeyi gören insanlar birbirimizle didişmek yerine bir araya gelip ortak çıkarımızı düşünmemiz gerektiğini söylüyorlar. Bize hayat veren dünyamızı nasıl korumalıyız? Ozon tabakası nedir? Bu alanda neler yapabiliriz? Sınıfta bu konuyu konuşunuz.
2. Çevrenizde 'çevre koruması' alanında 'yanlış' saydığınız tutumlar ve alışkanlıklar görüyor musunuz? Bunları da bir bir tahtaya yazınız.

Sorular ve Alıştırmalar

3. Bu yazıda Güneş düşünüyor ve konuşuyor. Bu olanaklı mıdır? Yazar güneşin konuştuğunu duymuş mu? Böyle bir yazıya ne gözle bakılır ve ne denir?
4. 'Yeşil bana daha güzel yansıtıyor ışıklarımı' cümlesi ne demek istiyor? Neden 'yeşil'den, 'yansıtma' tan söz

ediyor Güneş?
Yeşil olan nedir? Yağmurla ne ilgisi var?

Büyükler İçin Masal: 'Umut Tellalı Güneş'

'Ben güneşim, daha derinleri görebilirim', demiş ve dikkatini toplamış, seyre koyulmuş. Ay'a ilişkin acıyı atmaya çalışırken içinden, ılıman esen meltemleri düşünmüş, nasıl da bazen poyraz kazığı yediklerini ve ona yenik düştüklerini hatırlamış. 'Hep güçlüler kazanırmış. Oysa ben güneşim ve de güçlüyüm, karşımda hiçbir poyraz, hiçbir buzdağı dilediğince cirit atamaz. Benim gücüm güzelliklerden yana. Yine de iyilikler güçlü, inandım buna'.

Birden sinirlenmiş yağmurlar gelince aklına. Burkulmuş içi. O güzelim sıcaklığını nasıl da soğutuvermiş Kasım-Nisan yağmurları. Derken, mantığı darmadağın olmuş. Hislerini dağıtıp mantığını toparlamış. 'Benim kadar gerekli yağmurlar da', demiş sonunda. 'Yeşil bana daha güzel yansıtıyor ışıklarımı. Varsın yağsın yağmurlar, göller nehirler dolup taşsın. Cıvıldaşan kuşlar yuva yapsın yeşil dallar arasına. Koşsun çocuklar, aşıklar uzansın yeşil ovalıklara'. Sevmiş yağmurları. [...]

Şükran Raif
Şafak, Mayıs-Haziran 1995

Kör pilot uçağıyla dünyayı dolaştı

Hem dağcı, hem pilot hem de sürat tutkunu, 25 yıldır gözleri görmediği halde birçok başarıya imza atan İngiliz pilot Miles Hilton-Barber, küçük uçağıyla dünyanın yarısını gezdi. Miles Hilton-Barber, küçük uçağıyla rekor kırma teşebbüsü çerçevesinde bugün Avustralya'nın başşehri Sidney'deki havaalanına iniş yaptı. Hilton-Barber, 7 Mart'ta Londra'dan hareket etti ve 21 bin kilometreden fazla bir yol kat etti. Pilot, gelişmekte olan ülkelerde körlükle mücadele için yardım toplamaya çalışıyor. Sidney'in Bankstown havaalanına iniş yapan 58 yaşındaki maceraperest pilot, 'Bir hayalimi gerçekleştirdim. Bu seferi dört senedir istiyordum' dedi. Hilton-Barber'a gözleri gören bir yardımcı pilot eşlik etti. Kör pilot, daha önce de Afrika ve Avrupa'nın en yüksek dağları Kilimanjaro ve Mont Blanc'a tırmanmış, arabayla saatte 200 kilometre sürat yaparak körler arasında sürat rekoru kırmıştı.

Millet gazetesi, 10 Mayıs 2007

Sorular ve Alıştırmalar

5. Bu yazının bize ulaştırmaya çalıştığı mesaj nedir?
6. 'Gelişmekte olan ülkeler' teriminin ne anlama geldiğini öğretmeninizle konuşunuz. Bu terim 'az gelişmiş ülkeler' terimiyle bir ilgisi var mı? Büyüklerinize sorarak bu konuda bilgi edinmeye çalışın.
7. Bütün ülkeler aynı zenginlikte midir? Zengin ve yoksul ülkelerin var olduğunu biliyor musunuz? Yunanistan hangi gruptadır? Zengin mi, yoksul mu? Batı Trakya, genel olarak zengin mi, yoksul mu? Zengin ve yoksul ülkelerle kıyaslandığında hangi düzeydedir? Bu konuda bilgi sahibi olmaya çalışın.

Bizim Maymunlar

Beş maymun kafese konuldu
Kafesin tavanından bir muz sarkıtıldı
Beş maymun, beşi birden, muza saldırdı
Üzerlerine su sıkıldı
Maymunlar irkildi, hep birlikte sindi

Beş maymundan biri çıkarıldı
Yerine yenisi konuldu
Çaylak maymun muza saldırdı
Eski dört maymun onu engelledi
Çünkü onlara su sıkıldı
Çaylak maymun korktu, geri çekildi

Bir maymun daha çıkarıldı
Yerine yenisi konuldu
Bu böyle devam etti
Eskiler yenileri engelledi durdu
Gitti eski beş maymun
Geldi yeni beş maymun

Yenilerden hiçbiri muza saldırmıyordu
Hiçbiri ne suyu biliyordu ne de sucuyu
Uyanın bre maymunlar
Sular var sucular var!!!

Emre Ahmet
Şafak, Ağustos 2003

Sorular ve Alıştırmalar

8. Bu şiirde maymunlarla yapılan bilimsel bir deneyden söz edilmektedir. Anlaşılan maymunlar bir şeyi (bir durumu) öğrendince bu 'bilgiyi' başka maymunlara da aktarabilmektedirler. Ama ozan 'uyanın bre maymunlar' derken maymunlara mı yoksa bu şiir okuyacak birilerine mi sesleniyor? Maymunlar korktuklarından muza el uzatmıyorlar ve aç kalıyorlar. 'Uyanın bre!' derken 'bilgiye güvenmeyin' mi diyor, yoksa 'gereksiz korkmayın' mı demek istiyor? Bu deneyi ve bu şiiri tartışınız.

Dilimiz, Dilbilgimiz

Sık yapılan imla yanlışları

Bazı imla yanlışları sık yapılmakta. Bunun temel nedeni dikkatsizliktir. Başka bir nedeni dilbilimciler arasında bazı konularda uyumun sağlanmamış olmasıdır. Yani aynı kelime farklı yazılmakta ve birinin doğru saydığını başkası yanlış saymaktadır. Bilgisayarlar da durumu daha karmaşık kılmışlardır. Bazı işaretler (örneğin â, î gibi) bilgisayarda yazma zor olduğundan daha az kullanılmaktadırlar. Burada bu durumlara bir iki örnekle değinilecektir.

İki türlü yazılan kelimeler: imla – imlâ, camii – camisi, yada – ya da, dinî – dini (dine ait anlamında)

Farklı yazılan ‘birleşik’ kelimeler: toplu iğne – topluiğne, sivri sinek – sivrisinek, kaya balığı - kayabalığı

Kesme işaretinin farklı kullanılması: vak’a – vaka, Kur’an – Kuran, Türk’ler – Türkler, Arapsın - Arap’sın.

Bu farklı kullanışlar yalnız günlük yazılarda değil, imlâ kılavuzlarında da bulunabilir. Bu yüzden, yani dil uzmanları bir uyum sağlamadıkları sürece öğrencilerin de bu alanda aynı biçimde yazmalarını beklemek pek gerçekçi bir beklenti değildir. Öğrencilerin en azından tutarlı olmalarını, seçtikleri bir imlâ kılavuzunu izleyerek hep aynı biçimde yazmalarını önerebiliriz.

*Demircik Köyü (Dimario) Camii,
Ksanti*

Boş Vaktimizde Ne Yaparız? - Hobilerimiz

Bazı insanlar boş vakitlerinde ne yapacaklarını bilmezler, canları sıkılır, 'vakit geçirmek' ya da 'zaman öldürmek' için çare ararlar. Başkalarının ise ilgilendikleri çeşitli 'hobileri' var, boş zamanları olsun da bu işleriyle ilgilenmiş diye can atarlar. İngilizce 'hobby' kelimesinin karşılığı Balkanlarda ve Ortadoğu'da pek bulunmaz. Hobi, yapmaktan zevk aldığımız bir uğraştır (bir meşgaledir). Eskiden kadınlar hobi olarak , örneğin, nakış örerler, müzikle ilgilenirler, çiçek yetiştirirlerdi. Erkekler ava giderler, spor yaparlar, resim çizerlerdi. Kahveye gidip sohbet etmek ya da televizyon karşısında oturmak hobi sayılmaz, çünkü hobi demek, ilgilendiğiniz alanda bir başarıya ulaşmak demektir. Hobinin sonucu bir sanat eseri, bir ödül, bir kazanç (örneğin bir madalya ya da çevrede duyulacak bir başarı) olmasıdır. Hobi zaman öldürmek değildir, yaratıcı bir eylemdir.

Zamanımızda insanların boş zamanlarında yapabilecekleri pek çok şey vardır. Bir spor ya da sanat dalında sistemli bir biçimde ilgilenmek, pul, kelebek, çiçek koleksiyonu yapmak, müzik ve dans dersleri almak, yabancı dil öğrenmek, bir sanat öğrenmek gibi sonsuz olanaklar vardır. Bu derste iki hobi ile ilgili bir şiir ve bir yazı okuyacağız.

Kitaplarım

Her boş vakit bulunca
Okurum yeni kitap duyunca
Yatakta yatarken boylu boyunca
Elimden düşmez kitaplar

En iyi arkadaş kitaptır derler
İnanırım bu söze, söyleyen doğru söyler
Yalnız olursa insan daha iyi fark eder
O zaman elinden düşmez kitaplar

Trende, otobüste, uçakta, yolculukta
Okursam kitap ruhum olur dorukta
Kitapta da görürsün, doğan güneş ufukta
Zevk bulursan, elinden düşmez kitaplar

Kitap okumak tatlı bir tutkudur
Alimin, hatibin insana nutkudur
Yorulan ruhu dinlendiren ırmak suyudur
Öğüt dinlersen, elinden düşmez kitaplar

Ercan Caneri
Şafak Dergisi, Ocak-Şubat 1993

Sorular ve Alıştırmalar

1. Bu şiirde yararlı ve hoş bir alışkanlıktan söz ediliyor: kitap okumak. Ancak kitap okumak da 'hobi' sayılması için bir hedefi olmalıdır. Zaman öldürmek ya da uyuyamayanlara uyku getirmek için değil de, bir alanda, örneğin Türk şiirinde ya da yemek pişirmede uzmanlaşmak için okuyorsak bu okuma hayatımıza anlam katan bir alışkanlık olabilir. İnsanlar okumak için okumazlar – hatta 'okuyamazlar' demek daha doğru olur! İnsanların kitabı ellerinden düşürmemek için önce okumak için bir nedenleri olmalı – yani bir hobileri olmalı – sonra da okuma kendiliğinden zaten gelir.

Siz nasıl bir hobiniz olsun isterdiniz? Bu konuda kısa bir paragraf yazın ve ilgi duyduğunuz alanları anlatın.

Satranç ve Bütünsel Eğitim

Yakın zamana kadar spor, salt beden eğitimi olarak algılanmaktaydı. Oysa spor, insanın salt bedenini değil, bütünsel eğitimini sağlamak için yararlanılan bir araç ve eylemdir de. Bu anlamda spor, kendine güven, işbirliği, sorumluluk, yaratıcılık, problem çözme, performans, oyun, macera, estetik ve ritim, sağlık ve zindelik, kazanma ve kaybetme, eğlenme gibi özelliklere ait davranışlar kazandıran bir eylem yetisidir. [...] Bireyler bu etkinliklerden birini ya da birkaçını yapabilirler. Bunların içinde en çok ilgi çeken oyunlardır. Çünkü oyunlar, bireysel ve toplu olarak her yerde, her zaman ve herkes tarafından oynanabilir. Diğer yandan, sporun, özü gereği bir oyun olduğu söylenebilir. Bu oyunda amaç şampiyonlar yetiştirmek, rekorlar kırmak değildir. Bütün bunlar yan ürünlerdir. Çünkü spor, bir şampiyonluk olayı değil, bir katılım, yarışma, eğitim ve kültür olayıdır. [...]

Bu bağlamda satranç, özellikle okullarda ve sivil toplum örgütlerinin etkinlik alanlarında yapılabilecek en ucuz, en yararlı ve en katılımcı etkinliktir. Çünkü herkes, her yerde, her zaman satranç oynayabilir. Yaş sınırı yoktur. Fiziksel tehlike içermez. Evdeki her birey bir satranççi olabilir...

Prof. Dr. Gıyasettin
Demirhan
Nota Kültür Bülteni,
Nisan 2007

Sorular ve Alıştırmalar

2. Satranç oynar mısınız? Çevrenizde satranç oynayan var mıdır? Çevrenizde satranç kulübü var mı?
3. Birkaç arkadaşınızla – ve size yakın bir büyüğünüzün yardımıyla - bir satranç grubu oluşturmak ve bu güzel ve heyecanlı oyunu oynamaya başlamaya ne dersiniz? Çevrenizde satranç oyununu bilen ve size yardım etmeye istekli birini bulmaya çalışın. Belki o da bu işe koyulunca, onda da ‘çocuklara yardım etme hobisi’ gelişir! Satranç şampiyonu olanlar, doğal olarak onlar da bir zamanlar sıfırdan başlamışlardı! Böyle bir girişi sınıfta tartışınız.

Dilimiz, Dilbilgimiz

Güzel, doğru, çekici yazılar yazmak

Yedinci Ders'te bir paragrafın nasıl yazılması gerektiğini, yazımızın nasıl düzgün ve anlaşılır olmasının gerektiğini anlattık. Bunun dışında bir yazı yazacağımız zaman yazının genelini de düşünmeliyiz. Bu yazı, bir mektup, bir ders ödevi, bir kısa hikaye olabilir. Bu yazıları doğru bir biçimde ele almaya bu yaşlarda başlarsanız, ilerde de büyüdüğünüzde bir romanı, bir piyesi, bir raporu, bir nutku daha başarılı bir biçimde kaleme alabileceksiniz.

Bir metni yazmaya başlarken 'çala kalem', yani hemen aklımıza gelenlerle yazmaya başlamamalıyız. En başta bir yazıda genellikle bir 'giriş', sonra bir 'gelişme' bölümü ve sonra da bir 'sonuç' bölümü olmalı. Bu bölümler en başta sizin kafanızda iyice açıklık kazanmalı. Ne demek istediğinizi, kabaca da olsa, önceden kararlaştırmalısınız. Sonuç olarak da nereye varmak istediğinizi de önceden bilmeniz yarar vardır.

Yazının evreleri de vardır. En başta yazının bir konusu ve bir tezi olmalı. Ne demek istediğinizi önceden bilmeniz gerek. Ama kime seslendiğinizi, yani yazıyı kimin için yazdığınızı da aklınızda bulundurmanız gerek. Diliniz ve yaklaşımınız okuyucunuzla uyumlu olmalı. Bütün bunları sağlamak için düşünmeniz ve gerektiğinde araştırmanız gerek. Konuyu belirleme aşamasında 'araştırmak', bazen kaynak (kitap, gazete gibi) okumak, bazen birilerine danışmak, bazen de gidip bir yerde araştırmak biçiminde olabilir. Sonra bu bulduklarınızı (bulgularınızı) bir sıraya sokmanız

(metni organize etmeniz) gerek. Bir sonraki aşamada bir müsvedde ya da yazı planı hazırlamanız gerek. Bunu yazılı olarak, ama yazacağınız yazı kısa ise aklınızda da yapabilirsiniz.

Bunlar tamamlandınca yazıyı son şekline getirmeye hazırsınız demektir. Önce girişte, neyi, hangi amaçla, hangi kaynaklara ya da düşünceye dayanarak yazacağınızı yazabilirsiniz. Sonra bulgularınızı, tezinizi, yani ne demek istediğinizi anlatırsınız. Genellikle bu bölüm yazının en uzun kısmıdır. En sonda da varmak istediğiniz noktayı, yani sonucunuzu yazarsınız.

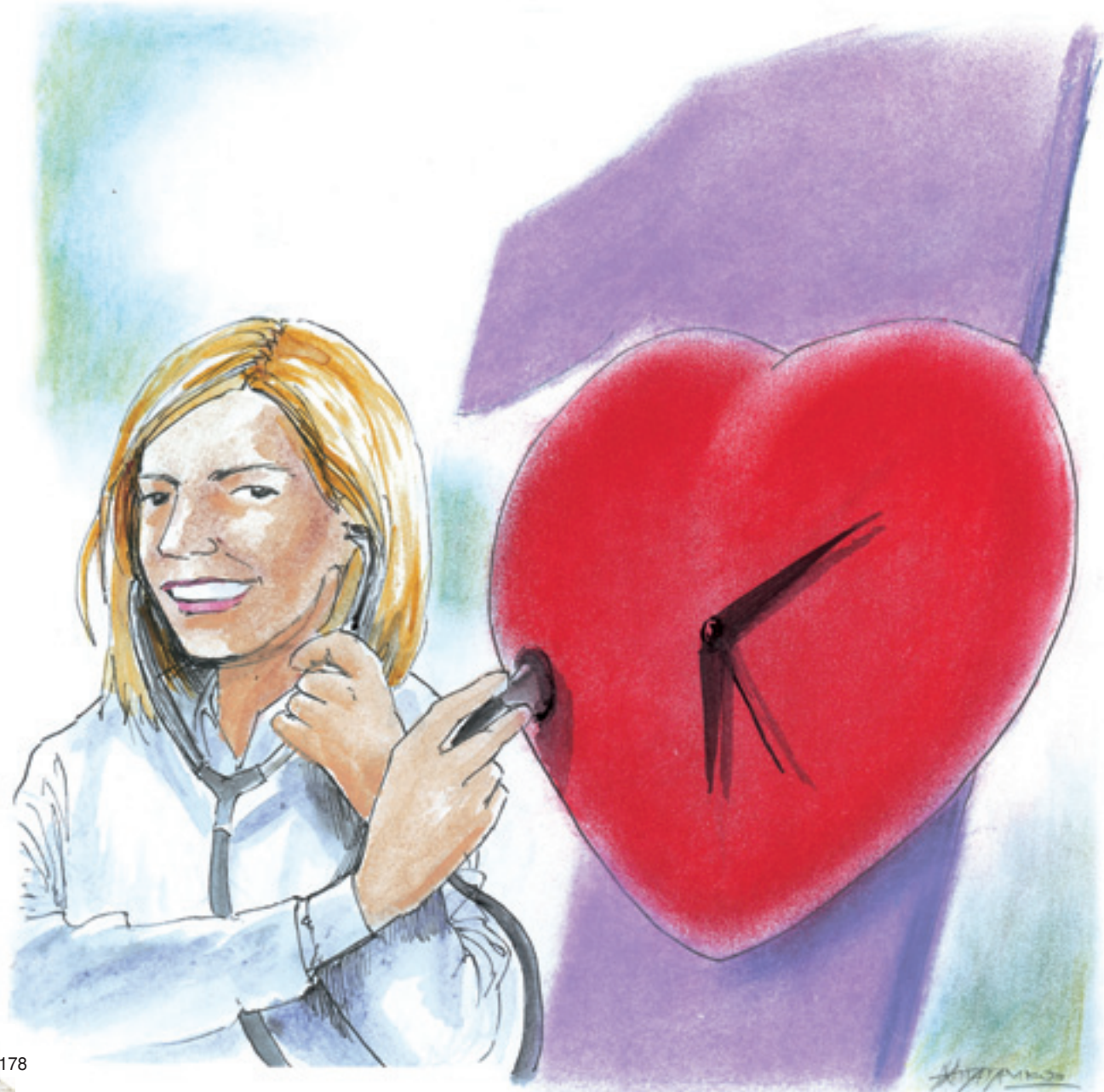
Yazı bittikten sonra yanlışlarınızı bulmanız gerek. Bu yanlışlar çeşitli olabilir. Gereksiz cümleleri çıkarmanız gerek. Tekrarları da çıkarmanız gerek. En az kelime ile dile getirilen metin en kolay okunan ve en iyi anlaşılabilir metindir. Nihayet imla ve ifade yanlışlarınızı da düzeltmeniz gerek. Olanağınız varsa metnizi başka birinin de okumasında büyük yarar vardır. Genellikle yazarlar kendi kusurlarını ve yanlışlarını tam olarak göremezler.

Burada verilen 'tavsiyeler' genel olarak doğrudur ama yaratıcı yazarlık denen bir şeyin de olduğu unutulmamalı. Bütün 'kuralları' çiğneyerek de çarpıcı ve güzel yazılar yazılabilir. Belki bu tür yazılar en güzel ve unutulmaz yazılardır, çığır açan yazılardır. Ama siz şimdilik hele sıradan normal yazıları yazmaya başlayın, yaratıcı yazılar da zamanla kendiliklerinden ortaya çıkar inşallah!

*Celal Bayar Öğrenci Yurdu,
Komotini*

Yirmi İkinci Ders

Sağlık Gibisi Yoktur

Dostlarımızın büyük değerini onlardan uzak kaldığımızda ya da onlara ihtiyaç duyduğumuzda nasıl daha iyi anlıyorsak, sağlığın değerini de bir hastalık anında daha iyi anlıyoruz. O zaman da, 'sağlık gibisi yoktur' diyoruz. Ama bazı insanlar iyi oldukları dönemlerde sağlıklarına dikkat etmiyorlar. Sigara içmeleri bu bilinçsizliğin bir örneğidir. Ne yazık ki kimi zaman boğaz kanserine tutulduklarında ya da kalp yetersizliğiyle karşı karşıya kaldıklarında, ve ancak o zaman ve oldukça geç, ne yapmış olduklarını anlıyorlar.

Bu derste sağlık konusuyla ilgili bir şiir ve iki yazı okuyacağız.

Sorular ve Alistirmalar

1. Bu şiirde ozanın kalbine verdiği önemi ve değeri okuyoruz. Kalbimiz bedenimizin 'tulumbasıdır' diyebiliriz. İnsanlar kalbe başka yetenekler de yakıştırırlar. Bu şiirde kan dolaşımı dışında kalpte ne tür özelliklerin var olduğu söyleniyor?
2. 'Neşeli çal sinemde / Ne kadar kurulmuşsan ezelden / Kalbim ayırmaz seni hiçbirisi / Gelemeyince... Emir kaderden' dizelerinde dine bir gönderme görüyoruz. Bu dizelerin dini yanını sınıfta öğretmeninizle konuşunuz.

Kalbim

Gece gündüz durmadan kalbim
Bir saat gibi çınlatan sinemi
Ruhumu okşayan o bülbül sesi
'Hayat', 'Aşk'da ne var ise hepsi
Emel, ikbal kalbimin, kalbimin sesi
Uslanmadan tık-taklarsın kalbim!
Ezeli kurulmuş bir cevhersin!
Sen! Sen varlıkların en yücesisin
Kadrini bilen var mı senin
Hayat yükün, kader cilvendir
Neşe, ümit, hep varlığın
İnsan kaimdir canlılığına
Paslanma kalbim! Paslanma!
Neşeli çal sinemde
Ne kadar kurulmuşsan ezelden
Kalbim ayırmaz seni hiçbirisi
Gelemeyince ... Emir kaderden...

H. Abdurrahman Sadi
Akın Gazetesi, 1956

Başımızın Tacı Su

Tarih boyunca medeniyetler hep su kenarlarını tercih etmişler, suya bereket, zenginlik, güzellik, sağlık anlamlarını yüklemişler. Hava, toprak ona muhtaç. Dünyanın yaklaşık üçte ikisi sulardan oluşuyor. İnsan vücudunun da...

Hayat kaynağımız su vücudumuzun yaklaşık yüzde 65'ini oluşturuyor.

Bu kadar büyük yer tutan suyun vücut işlevlerini dengelediği gerçek. Vücut ısısının düzenlenmesi, derinin nemlenmesi, toksinlerin atılması ve vücudun temizlenmesinde temel görev sahibi su, böbreklerin çalışmasını kolaylaştırarak, dolaşım sisteminin sıkıntısız işlemesine de yardımcı oluyor. Su ayrıca vitamin ve minerallerin vücutta taşınmasını ve çözülmesini sağlıyor, esneklik verme özelliğiyle organların çalışmalarını kolaylaştırıyor. Uzmanlar sağlıklı bir insanın

günde 2-3 litre su alması gerektiği noktasında hemfikir. [...]

Su cilt sağlığını için de son derece önem taşıyor. Cildimiz vücudumuzdaki toplam suyun yaklaşık yüzde 20'sini barındırıyor. Derinin ipeksi ve esnek olması, değişik tabakalardaki su miktarlarıyla ilgili. Deri yüzeyi kurudukça esnekliğini kaybediyor ve cildin erken yaşlanmasına neden oluyor. Bunun için de kaybedilen suyun karşılanması gerekiyor. Gerçek nemlendirme etkisini hiçbir güzellik kremiyle yakalamak mümkün değil.

Nem dengesini sağlamanın tek yolu yeterli ve sağlıklı su tüketmek. Kremlerin etkisi ise yok değil.

Suyun vazgeçilmediği bir başka durum da diyet zamanları. Fazla kiloların verilmesi için çaba sarf edilen bu günlerde su en büyük yardımcı. Vücuttaki toksinlerin atılmasında etkili olan suyun iştah düzenleyici etkisi de kanıtlandı. Yeterli su alınmadığı takdirde,

toksinler vücutta birikerek, hanımların korkulu rüyası selülit oluşturuyor. Spor yaparken kaybedilen suyun da takviye edilmesi sağlık açısından önemli. Çünkü vücudumuzun buna ihtiyacı var!

Sorular ve Alıştırmalar

3. Bu yazıda suyun sağlığını için ne denli önemli olduğunu okuyoruz. Bir dünya haritasına bakınız ve çok eski büyük uygarlıkların bulunduğu bölgeleri tespit ediniz. Örneğin, Sümer, Antik Mısır, Antik Hint ve Çin uygarlıklarının yerleşim bölgelerini haritada bulunuz. Bu bölgelerde büyük nehirler var mı? Varsa adlarını bulunuz. Suyun bulunmadığı ve çöl olan bölgelerde de önemli uygarlıklar kurulmuş mu? Bu konuyu öğretmeninizle konuşunuz.

Yorulmadan Çalışan ve Çalışmadan Yorulanlar

Çalışmak! Çalışmak, hayat ile iç içe olan bir hareket tarzıdır, hayata bağlanmanın ve anlam kazandırmanın kaçınılmaz kuralıdır. Çalışmayan insan kendisini boşlukta hisseder, belirli bir hayat düzeni kuramaz.

Yalnız, çalışma anlayışının çeşitli yönleri vardır. En önemli sayılan iki çalışma şeklinin kısa analizi şöyle yapılabilir. Bütün olumsuzluklara rağmen pırıl pırıl iş çıkaran insanların çalışma anlayışı ve bütün imkanlara rağmen kaytarmanın yollarını zorlayarak günü gün eden, ama ücretini tam alan insanların çalışma anlayışı.[...]

Belki de yaşadığımız çağın bir özelliğidir bu: Bazı küçük farklarla hemen herkes yorgunluktan yakınır. Ne işte olursa olsun, vücut gücüyle çalışsın, beyin gücüyle çalışsın, insanların çoğu yorgunluktan şikâyetçidirler. Hafta sonu tatilleri, yıllık izinler bu yorgunluk şikâyetlerini kırmak ve dindirmek için konmuş olmalıdır. Yine de yorgunluk şikâyetleri bitmez.[...]

Aslında yorgunluk, sevgi ve nefret duygularıyla doğrudan ilişkisi olan psikolojik bir haldir. Sevgi dinlendirir, nefret yorar. Severek yapılan bir iş, ağır da

Sorular ve Alıştırmalar

4. Bazı rahatsızlıkların nedeni pek anlaşılmadığı için bunlara 'psikolojik' ya da 'ruhsal' rahatsızlık denmiştir. Bu yazıda bu tür rahatsızlıklardan söz edilmektedir. Aslında hasta olan 'ruhumuz' değildir. Burada sevmediğimiz bir işi yaparken hissettiğimiz sıkıntıyı ve, tersine, severek yaptığımız bir işin insana nasıl sevinç verdiğini okuyoruz. Gerçekten de durum böyle olduğundan derslerin de hoş olmasında büyük yarar vardır. Dersler hoş bir ortamda yapıldığında da öğrenciler bunları ilgi ile izlerler. Siz okula gitmekten zevk alıyor musunuz? Okulun daha hoş ve çekici olması için daha neler yapılması gerekiyor? Bu konuyu sınıfta tartışın ve öğretmenize bu yönde önerilerde bulunun. Tabi amaç daha çok eğlenmeniz değildir, hoş bir ortamda daha çok öğrenmektir. Bunu da aklınızdan çıkarmamanız gerekiyor.

olsa, yorgunluğu hissettirmez. İstemeyerek yapılan bir iş, hafif de olsa insanı yorar. [...]

Ahlâk bilginleri çalışmak konusunda şu ilginç görüşleri ileri sürmüşlerdir: 'Çalışmak ile verimli hale dönüştürülemeyen her bilgi boştur, sevgi ile hareketlenmeyen her çalışma kısır. Yükselttiğiniz binayı, içinde sevgiliniz oturacakmış gibi ruhunuzun hızıyla yükseltiniz. Tohumları şefkatle ekiniz, ürünleri sevinerek toplayınız. Bütün bunlara sevgiye bir armağan gözüyle bakınız. Çalışmak, gözle görülebilen bir sevgidir.'

Evet. gördüğünüz pırıl pırıl yüzler, ter içinde de olsa, içten gülümserler. Çalışırken, kıvançla sohbet eden insanların bakışları, sesleri ve nefesleri yorgunluktan yakınmıyor. Gönlündeki sevgi gücünü, yaptığı işin ürününe yansıtan insanlarda bütün vücudu saran bir heyecan vardır. Sevgisizliğin ve umutsuzluğun yorgunluğu ise, yorgunluğun en dayanılmazıdır.

Tevfik Hüseyinoğlu
Şafak Dergisi Mayıs-Haziran 1994

Ramazan Bayramı şenlikleri

Şişmanlık

Yeni bilgiler 4-12 yaşları arasındaki Amerikalı çocukların %18'inin şişman olduğunu göstermiştir. Sonuçları Pediatrics dergisinin Şubat 2002 sayısında yayınlanan bir çalışmada, hayatlarının ilk dört ayında çok hızlı kilo alan bebeklerin sonra da şişmanlığa eğilimli olabildiklerini gösterdi [...] 19.397 çocuk üzerinde yapılan çalışma, şişmanlığın temelinde kalıtımın bulunduğunu bir kez daha gösterdi. İlk dört ayda bebeklerin vücut ağırlığının 1.800-4.500 (ortalama 2.700) gram arasında arttığı tespit edildi. Bu dönemde fazladan alınan her 450 gram için 7 yaşında aşırı kilolu olma riski %30'dan fazla idi.

Trakya'nın Sesi, 29 Ekim 2004

Sorular ve Alıştırmalar

5. Kalıtımın' ne anlama geldiğini sınıfta tartışınız.
6. 'Şişmanlığın kalıttan etkilendiğinden dolayı kilolarımızı kontrol edemediğimiz anlamı çıkar mı? Bu konuyu da sınıfta tartışınız.

Dilimiz, Dilbilgimiz

Tümce (Cümle) nedir?

Bir düşünceyi, bir duyguyu, bir dileği ya da bir haberi tam olarak bildiren sözcük dizisine tümce (cümle) denir. Diyelim ki bir düşüncemizi söylemek veya yazmak istiyoruz. Bu durumda o düşünceye uygun olduğuna inandığımız sözcükleri seçer, sonra onlara gereken ekleri getirir ve o sözcükleri anlam verecek biçimde dizeriz. Böylece de bir tümce elde ederiz. Aslında bütün bunları, yazı yazarken ve hele konuşurken, fazla hesaplamadan, çok doğal olarak ve çoğu zaman farkında olmadan yaparız. Dolayısıyla, konuşmak bizim için nasıl küçüklükten edindiğimiz doğal bir alışkanlık gibiyse, tümce kurmak da o denli doğaldır.

Gelin, yukarıdaki metinlerden bazı tümcelere bakalım:

‘Paslanma kalbim! Paslanma!’ (Kalbim)

‘Dünyanın yaklaşık üçte ikisi sulardan oluşuyor.’ (Başımızın Tacı Su)

‘Sevgi dinlendirir, nefret yorar.’ (Yorulmadan Çalışan ve Çalışmadan Yorulanlar)

‘İstemeyerek yapılan bir iş, hafif de olsa insanı yorar.’ (Yorulmadan Çalışan ...)

‘Çalışırken, kıvançla sohbet eden insanların bakışları, sesleri ve nefesleri yorgunluktan yakınmıyor’ (Yorulmadan Çalışan ...)

Yukarıdaki örneklerde de gördüğümüz gibi, tümcelerin belli bir uzunluğu yoktur; çok kısa da olabilir, çok uzun da. Bazen tek kelimelik bir tümce meramımızı anlatmaya yeter (‘Paslanma!’). Bazı durumlardaysa kendimizi daha iyi ve daha net ifade edebilmek için çok uzun cümleler kurmayı tercih edebiliriz.

Tümcenin Öğeleri

Sözcükler ve sözcük gruplarının tümce içinde belirli görevleri vardır. Tümceyi oluşturan sözcük ve sözcük gruplarının işte bu görevlerine ‘öge’ diyoruz.

Şimdi bu öğelerin birkaçını tanıyalım ve inceleyelim:

Yüklem

Tümcenin en önemli ve asıl kurucu ögesi yüklemdir. Bir tümcede belirtilen eylem, iş, durum, yargı, veya duygu, yüklem sayesinde ifade edilir. Bir sözcük dizisi, yüklemle tümceye dönüşür. Bu konuda aşağıdaki örneklerle bakınız:

‘Sen varlıkların en **yücesisin**.’ (Kalbim)

‘Neşeli **çal** sinemde.’ (Kalbim)

‘Tarih boyunca medeniyetler hep su kenarlarını **tercih etmişler**.’ (Başımızın Tacı Su)

‘Su cilt sağlığımız için de son derece önem **taşıyor**.’ (Başımızın Tacı Su)

‘Bazı küçük farklarla hemen herkes yorgunluktan **yakınır**.’ (Yorulmadan Çalışan ...)

Yukarıda da görüldüğü gibi, yüklem genellikle birer fiildir. Çoğu zaman da yüklem tümcenin sonunda yer alırlar.

Yüklemin görünmediği, sanki bulunmadığı tümceler de vardır. Aslında bu tümceler yüklemsiz değildir. Gördüğünüz gibi bu tümcelerin yüklemeleri vardır fakat ‘düşmüştür’. Konuşurken veya yazarken hitap ettiğimiz kişilerce yüklem oluşturan sözcüklerin ne olduğu çok kolay anlaşıldığı için ve gereksiz yere tümceyi uzatmamak için, o sözcükler tümceye dahil edilmemiştir. Aşağıdaki örneklerle bakınız:

‘Uzmanlar sağlıklı bir insanın günde 2-3 litre su alması gerektiği noktasında hemfikir[**dir**].’ (Başımızın Tacı Su)

Suyun vazgeçilmediği bir başka durum da diyet zamanları[**dır**].’ (Başımızın Tacı Su)

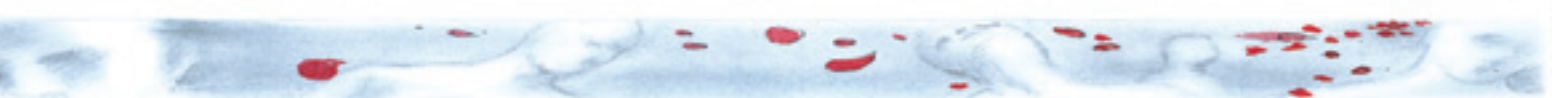
Evet [**öyledir**].’ (Yorulmadan Çalışan ...)

Ooo! Kızlar, nereye böyle? [**gidiyorsunuz**] (On sekizinci dersten)

Tümcenin öteki öğelerini bir sonraki derste de ele alacağız.

*Kayalı Camii ve Kayalı Öğrenci Yurdu,
Komotini*

İç Dünyamız

İnsanlar sistemli çalışan kurulu makineler gibi değildir. Bizler oldukça karmaşık kanallar içinde düşünür, hisseder ve davranırız. Genellikle mantıkla değil duygu ile davranırız. Bunun için sık sık 'duygu' dünyamızdan söz ederiz: bazen korkar, bazen kıskanır, bazen aşık olur, bazen hayal eder ve umut ederiz. Ağlarız, güleriz, heyecanlanırız, kızarız... Bütün bunlar çok normaldir, doğal davranışlardır. İnsanlar böyledir ve belki öyle olması da hayatımızın renkli ve güzel olmasına neden olmaktadır.

İnsanın bu esrarlı yanını kimi zaman düz yazılar değil, şiirler daha iyi ifade eder. Şiirler, insanlar gibi, daha esrarengizdir. Kimi zaman doğrudan ifade etmezler kendilerini; dolaylı ve ima yoluyla bir şeyler söylerler. Belki de yaratıcıları, yani ozanlar, iç dünyalarının karmaşıklığını ifade etmek istediklerinden böyle karmaşık yazarlar: iç dünyamız karmaşıkça, bunun ifadesi de karmaşık olmalı, değil mi?

Bu derste bu tür, yani biraz daha karmaşık ve iç dünyamızı dile getiren metinlere ayırdık. Aşağıda bunları göreceğiz. Bu tür metinlere ve şiirlere kimi zaman felsefi, kimi zaman psikolojik metinler deriz. Kendimizi anlamaya, neden şu değil de bu biçimde davrandığımızı anlamamıza, neden belli bir biçimde duygular taşıdığımızı anlamamıza yardımcı olan metinlerdir bunlar. Kimi zaman da bu metinler bir durumu 'anlatmak' istemez; durumu göstermekle yetinir yalnız. Bu tür yazılardan estetik bir haz duyarız. Yani hoşumuza giderler. Her metnin ille de 'yararlı' olması şart değildir. Kimi zaman hoş gitmesi de yeterlidir. Hele insanın iç dünyasını da sergiliyorsa...

Alkışlanan Kötülük

Çok kişiden duymuşumdur, 'Bu zamanda doğruluğa boş vereceksin' diyorlar. Onları böyle bir kaniya iten sebep ne olabilir? Demek ki doğruluğun semeresini göremiyorlar. Bakıyorlar ki yalan-dolana baş vuranlar işlerini daha rahat sürdürüyorlar, onlar da yalan dolana baş vurmaktan başka çare göremiyorlar. Denilecek ki, madem yalan-dolanla işler sürdürülüp gidiyor; öyleyse onlar da aynı yola baş vursunlar, olsun bitsin. İlk bakışta doğru gibi geliyor bu fikir insana. Ama düşünün ki bir köyde bir kaç hırsız türemiş, sonra madem onlar bizim malımızı çalıyor, biz onların mallarını çalamaz mıyız?' düşüncesiyle herkes birbirinin malını çalmaya başlıyor; sonu ne olur böyle bir gidişin? Hiç; sıfıra sıfır elde var sıfır! [...]

Okullar durmasın, doğruluk üzerine hikâyeler okutulsun, masallar anlatılsın.

Vaizler durmasın doğruluktan dem vursunlar camilerde mescitlerde.

Ve durmasın kalem oynatsın yazarlar bu konularda!

Azınlık Postası
11 Mayıs 1971

Sorular ve Alıştırmalar

1. Bu yazı çok önemli bir konuya parmak basıyor. İnsanlar kendi çıkarlarını gözetirken farkında olmadan yine kendi çıkarlarının aleyhine davranıyorlar. Herkes, toplumun çıkarını da göz önüne almadan yalnız kendi özel çıkarını gözetirse herkes zararlı çıkar. Bencillik yaygınlaştıkça herkes gibi o bencil kimse de zarar görür. Başka türlü, ve biraz da 'felsefi' bir biçimde söylersek, ahlaklı olmak biraz da çıkar ve kâr meselesidir. Bunun için genel çıkarı göz önüne alan uygar ve çağdaş toplumlarda herkes daha rahat ve mutlu yaşar. Sınıfta bu konuyu ele alın ve çevrenizde bencil davranışların nasıl herkese sorun yarattığını tartışın. Bu tür olumsuz davranışların örneklerini bulun ve bunların listesini yapın

Anlatamıyorum

Gelmişiz, misafiriz,
Gidiyoruz, yolcuyuz
Selamlıyoruz, selamlanıyoruz
Bu güzel düzeni anlatamıyorum.

Misafir ağırlanmıyor
Yolcu artık uğurlanmıyor
Selam-sabah kesiliyor
Bu bozuk düzeni anlatamıyorum.

Yaşamış geçiyoruz
Yeni yetişeni yeriyoruz
Arkamızda enkaz bırakıyoruz
Bu aymazlığı anlatamıyorum

Kısacası ben
Emanetin yok oluşunu
Geleceğin kötüye gidişini
Kendi neslime anlatamıyorum.

Ciban Abbasoğlu

Sorular ve Alıştırmalar

2. Yakarıdaki şiirde ozan birkaç kez 'anlatamıyorum' diyor. Ama aslında beğenmediklerini, kaygılarını, üzüntüsünü bir güzel de dile getiriyor. Siz de iki liste yapınız. Birincisinde ozanın 'anlattığı' şikayetleri, ikincisinde sizin şikayetlerinizi yazınız. Bunu bir ev ödevi olarak hazırlayın. Bu konuda büyüklerinize de danışabilir onların da şikayetlerini, uygun görüyorsanız, listenize alınız.

Nehir

Hayatımız bir nehir
ve biz
nehrin üstünde yüzen taze yapraklar
Uyandırabilsem seni
duyguların sarhoşluğundan
Anlatabilsem sana
nehire aykırı yüzmenin
insana kendini kazandırdığını [...]
Alıkoysam seni sürüden
silebilsem uyuşukluğunu ruhundan
gözlerini okşayabilsem ışıkla
dudaklarını coşturabilsem tutkuyla
Bir anlatabilsem
Ah bir de anlayabilsen...
ve sen de anlatabilme
isteğini duyumsasan
anlamaya zorlasan beni
Nehir
daha da coşkulu akmaz mıydı ?

Mehmet Dükkancı

Mahyadan bir görüntü

Sorular ve Alıştırmalar

3. Bu şiirde de ozanın aynı kaygıyı taşıdığını görüyoruz: kendini ifade edemediğini söylüyor – ‘anlatabilsem’. Bir benzetmeyle başlıyor şiirine. ‘Hayatımız bir nehir / ve biz / nehrin üstünde yüzen taze yapraklar’. Bu benzetmeyle hangi duyguları ifade etmek istiyor. Bu konuda kısa bir paragraf yazınız.
4. Bu şiirde de, önceki metinlerde olduğu gibi toplumsal bir kaygı seziyoruz: insanlar farklı davranırsa çevremiz ve dünyamız daha hoş olacak! Bunu ifade eden dizeler hangileridir?
5. ‘Alıkoysam seni sürüden’ ifadesinden ne anlıyorsunuz?

Bir Başkayım Bu Akşam

İnanın bu akşam bir başkayım ben
Hayata yeniden başlar gibiyim
Yeni bir sayfa açtım kalbime
Mutluluğa doğru koşar gibiyim

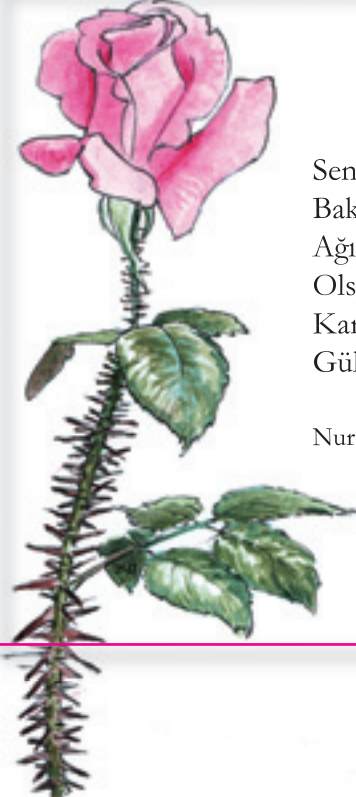
Son olsun geçmişteki tüm acılara
Kapımı kapattım insafsızlara
Güneşi başıma taç etsen bile
İstemem, sevginden kaçır gibiyim

Kadehim önümde şişem önümde
Bir tabak gözyaşım mezem önümde
Yudum yudum içerken acılarımı
O perişan sonunu düşler gibiyim.

Mümin Kara
Şafak, Aralık 1996

Sorular ve Alıştırmalar

6. Ozan dolaylı bir biçimde bir insanın iç dünyasını anlatıyor. Siz bu şiirin anlattığını düz yazıya çevirebilir misiniz? Ne olmuş? Ne karar vermiş bu adam? Bu kararı gerçekleştirecek mi, 'mutluluğa koşacak' mı, yoksa kendini buna inandırmaya mı çalışıyor? Sizce 'kadeh' ve 'gözyaşları' neyi ima ediyor? Söylenen ile aslında ima edilen arasında bir fark var mı? Bu konuyu sınıfta tartışınız.

Diken

Sen gül olamazsın
Bakma sana 'gülüm' dediğime
Ağız alışkanlığı işte
Olsan olsan diken olursun
Kara diken
Gülü sevenin elinde biten...

Nurten Altınok (Hüseyin).

Sorular ve Alıştırmalar

7. 'Gülü seven dikenine katlanır' diye Türkçe'de bir atasözü vardır. Bu atasözü bağlamında bu şiirin ne demek istediğini sınıfta tartışınız.
8. Dikene nasıl olur da 'gülüm' diyor? Diken-gül karşıtlığını kullanarak ozan ne yapmak istiyor.

Şarkı

Yıllarca senin aşkını çektim karagözlüm,
Divaneye döndüm yine kalbim seni andı.
Sevda beni günden güne soldurdu a nazlım,
Divaneye döndüm yine kalbim seni andı.

Hasretle uzak yollara baktıkça sarardım,
Gönlüm seni andıkça hayalinle yaşardım.
Rüzgârlara her gün seni sordum ve sorardım,
Divaneye döndüm yine kalbim seni andı.

Aşkınla yanan gönlüme bir an bakıver de
Hicranlı hayalinle derinden akıver de
Seyret o zaman aşkıma her coştuğu yerde
Divaneye döndüm yine kalbim seni andı...

Salih Halil Hâki

Sorular ve Alıştırmalar

9. Bu bir sevgi, bir aşk şiiri. Ozan çok sevmiş ve sevdiğinin hasretini de çekmiş. Ama ozan sizce kimi ya da neyi sevmiş? Bir insanı mı, atını ya da köpeğini mi, köyünü mü, bir akrabasını mı? Şiiri dikkatle okuyun ve sevginin kime olduğunu söyleyin.
10. Sizce, hasret şiiri yazmak yerine neden ozan sevdiğinin kapısını çalıp derdini söylemedi?

Dilimiz, Dilbilgimiz

Tümencenin Öğeleri (22inci dersten devam)

Özne

Yüklemin bildirdiği işi, hareketi yapan veya bir oluş, bir durum içinde bulunan öğeye özne denir. Aşağıdaki örnekler bir önceki dersten verilmektedir.

‘**Sen** varlıkların en yücesisin.’

‘**Hayat kaynağımız su** vücudumuzun yaklaşık yüzde 65’ini oluşturuyor.’

‘Belki de yaşadığımız çağın bir özelliğidir **bu**.’

‘**Ahlâk bilginleri** çalışmak konusunda şu ilginç görüşleri ileri sürmüşlerdir.’

Yukarıdaki örneklerde de fark ettiğiniz gibi, özneler, her zaman değil ama genellikle bir tümencenin başında bulunur.

Pek çok tümcede, özne, ayrı bir sözcük olarak değil, yüklem sonuna gelmiş bir ek (kişi eki) olarak bulunur. Bu öznelere ‘gizli özne’ denir. Örneğin:

‘Ezeli kurulmuş bir cevher**sin!** ‘

‘Yükselttiğiniz binayı, içinde sevgiliniz oturacakmış gibi ruhunuzun hızıyla yükselt**iniz.**’

‘Tohumları şefkatle ekiniz, ürünleri sevinerek toplay**ınız.**’

Öznesi olmayan ya da bilinmeyen tümceler de vardır:

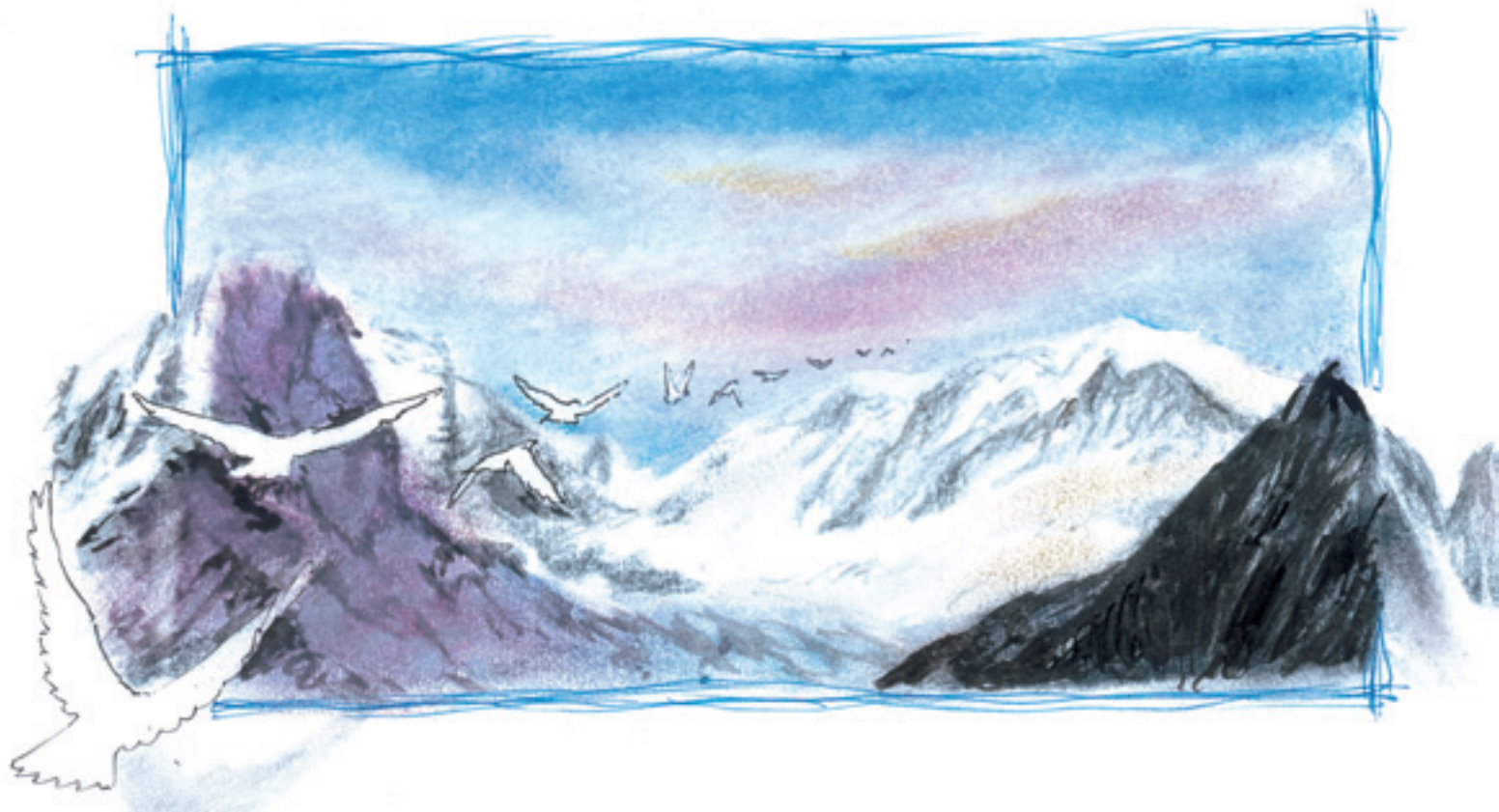
‘Vücuttaki toksinlerin atılmasında etkili olan suyun iştah düzenleyici etkisi de **kanıtlandı.**’

Burada, suyun iştah düzenleyici etkisini kimin kanıtladığı belli değildir; veya bunu kimin kanıtladığını bilmiyoruz. Fakat bu tümcede önemli olan ve vurgulanmak istenen ‘suyun iştah düzenleyici etkisi’nin olduğudur. Bunu kimin kanıtladığı önemli değildir veya kimin kanıtladığını bizim bilmemiz gerekli değildir. (‘Kanıtlandı’ **‘edilgen’** bir yüklem ve **‘edilgen’** durumda bir fiildir.

ΜΙΚΡΟΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ
ΣΧΟΛΕΙΟΝ
Α' ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ
Β' ΕΚΠ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΡΟΔΟΠΗΣ

*Azınlık Birinci İlkokulu (İdadiye)
ana giriş kapısı,
Komotini*

Hayat Sizi Bekliyor

Kitabımızın sonuna ulaştık. Ama yolun sonu değildir bu. Biten kitaba karşın önünüzde henüz başlayan uzun, kocaman bir gelecek var. Bu kitap sizin bu gelecekte daha başarılı - ve dolayısıyla daha mutlu - olmanız için yazıldı. Hepinize candan başarılar dileriz.

Son dersimizde size ne sunabiliriz diye düşündük. İşte gençlere yaraşan ümit dolu bir şiir. Ak kuşlardan, aşktan, hürriyetten, bütün dünyaya yayılan ümitten söz eden bir şiir. Soru moru da sormayacağız bu kez! Bütün bunlar sizlersiniz.

İkinci şiir de size sesleniyor sanıyoruz. Anlaması daha zor olabilir. Tohum sizlersiniz.

Yarın büyüyecek, yeşerecek, meyve verecek olan tohum. Ama bütün bunları kök salarak yapabilir tohum. Ya toprak darsa! Ya tohum yayılmaya yatkın ama toprak sınırlıysa! Azınlık üyesi bir gencin belki en büyük sorununu bu değil mi? İşte geniş ufuklara ulaşmak için sizin açık görüşlü ve yürekli olmanız bundan gerekli. Dar çevrenizle baş etmeniz gerekli. Bu kitap böyle gençleri düşünerek kaleme alındı.

Hayat sizi bekliyor. Korkmadan koşun ona!

Ak Kuşlar

Gözlerinde aşk
gözlerinde sabır
gözlerinde boyu beklenen
gündüzlerde hürriyet

Kanatları ak
tüyleri ak
yüreği ak
yüreği pak
ürkütmeyin
değmeyin siz onlara
korkulan sevgiden yana

kalpleri atıyor güm güm
neredeyse çatlayacak

Ak kuşlar ufuktan ufka
uçan kuzeyden güneye
doğudan batıya
karlı dağda kızgın çölde
kanatlarınızda tüm ümit
ümit yarınlar için
ümit insanlar için
ümit bir dünya için

Mehmet Çolak

*Feyyaz Sağlam, Batı Trakya / Yunanistan'da Çağdaş
Türk Edebiyatı Antolojisi, 1990*

Küçük Toprak Yığını

Nasılsa toplanmış da, çok değil,
iki avuç toprak,
kayanın üstünde yığıcılık oluşturmuş.
Bir gün yel esti,
bir tohum sürüklendi küçük toprak yığınınca.
Bekleyiş var şimdi.
Bir ota bitecek olan,
yeşerecek büyüyecek.
Yok, ağaçsa
nasıl baş edecek onunla küçük toprak yığını?

İbram Onsunoğlu

Dilimiz, Dilbilgimiz

Tümcenin Yardımcı Öğeleri (23üncü dersten devam)

Bir tümcede yüklemle özneye ek olarak başka yardımcı öğeler de bulunur. Bu yardımcı öğeleri 'nesne' ve 'tümleçler' şeklinde iki gruba ayırmak mümkündür.

Nesne

Öznenin yaptığı işten, eylemden veya hareketten etkilenen öğeye nesne denir. Nesneler iki çeşittir:

(1) Belirtili nesne. Öznenin yaptığı eylemden etkilenen öğe, bilinen, belirli bir varlıksa, o öğeye belirtili nesne denir.

'Kalbim ayırmaz **seni...**'

'İstemeyerek yapılan bir iş, hafif de olsa **insanı** yorar.'

'**Tohumları** şefkatle ekiniz.'

(2) Belirtisiz nesne. Öznenin yaptığı eylemden etkilenen öğe, belirsiz, herhangi bir varlıksa, o öğeye belirtisiz nesne denir.

'Nem dengesini sağlamanın tek yolu yeterli ve sağlıklı **su** tüketmek[tir].'

'İlkokul ve ortaokul için **çok zengin eğitsel** araç ve gereçten başka, eğitimciler için de çok zengin gereçler hazırladık.' (Örnek 19uncu dersten):

Tümleçler

Yüklemin anlamını yer, zaman, durum, gibi çeşitli bakımlardan tamamlayan, netleştiren ögelere tümleç diyoruz. Üç tür tümleç vardır:

1. Dolaylı tümleç: Yüklemin anlamını yer-yön ve kaynak bakımından tamamlayan ögedir.

‘Emir **kaderden**[dir].’

‘Uzmanlar **sağlıklı bir insanın günde 2-3 litre su alması gerektiği noktasında** hemfikir[dir].’

‘Çünkü herkes, **her yerde**, her zaman satranç oynayabilir.’ (Örnek 20inci dersten):

2. Zarf tümleci: Tümcede yüklemin anlamını zaman, durum ve azlık-çokluk bakımında tamamlayan tümleçlerdir.

‘En önemli sayılan iki çalışma şeklinin kısa analizi **şöyle** yapılabilir.’

‘Su cilt sağlığımız için de **son derece** önem taşıyor.’

‘**Neşeli** çal sinemde.’

3. Edatlı Tümleçler: ‘Gibi’, ‘göre’, ‘diye’, ‘için’, ‘karşı’ gibi kelimelerle sona geren sözcük grupları, tümcede edatlı tümleç ögesini oluştururlar.

‘Su **cilt sağlığımız için** de son derece önem taşıyor.’

‘**Yeterli su alınmadığı takdirde**, toksinler vücutta birikerek, hanımların korkulu rüyası selüli oluşturuyor.’

‘Yükselttiğiniz binayı, **içinde sevgiliniz oturacakmış gibi** ruhunuzun hızıyla yükseltiniz.’

*Dedeağaç / Aleksandrupoli
Camii*

EK: Bu kitapta metinleri kullanılan yazarlar, ozanlarla, gazete ve dergiler

Sayılar dersi gösteriyor. Derslerin içinde kullanılan metinlerin nereden alındığı kesin bilindiğinde bu kaynak gösterilmiştir.

Bu kitapta yer alan bütün fotoğraflar Azınlıkça Dergisinin arşivindedir.

Yazar ve ozanlar

A 12

Abdulhalim Dede 14

Abdurrahim Dede 3, 17

Abdurrahim Subaşılar 2

Ahmet M. Ahmet 17

Ahmet Davut 17

Ali Rıza Saraçoğlu 10

Aydın Bostancı 14

Ayşe Hakkı 17

Cafer Hasan 15

Cihan Abbasoğlu 23

Emre Ahmet 20

Ercan Caneri 21

Ferruh Mehmet Pazvantoğlu 13, 16

Gülten Aliosman 1

Hakan Mümin 6, 8

Halil Mustafa 11

Halil Refet Tanış 1

H. Abdurrahman Sadi 22

Hülya Emin 14

Hüseyin Alibabaoğlu 2, 8

Hüseyin Mahmutoğlu 7

Hüseyin Mazlum 7

Hüseyin Salihoğlu 5

İbrahim Baltalı 4

İbrahim Onsunoğlu 11, 17, 24

İlker Mehmet 4

İmam Kasım 5

Mehmet Arif 10

Mehmet Çolak 24

Mehmet Dükkancı 18, 23

Mehmet Hilmi 13

Mustafa Çolak 4

Mustafa Tahsin 1

Mücahit Mümin 4, 12

Mümin Kara 23

Naim Kazım 3

Nurten Altınok, (Hüseyin) 23

Ozan Ahmetoğlu 6, 16
Rahmi Ali 6, 10, 16
Refika Nazım 5, 15
Salih Halil Hâki 23
Selahattin Galip 4
Sema Salihoğlu 8
Sevil Şerifoğlu 15
Őefaata Ahmet 2, 12
Şükran Raif 4, 16, 20
Tevfik Hüseynoğlu 18, 22

Gazeteler

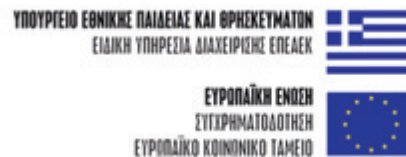
Akın 22
Cumhuriyet 7, 15, 20
Gündem 6, 14, 16
İleri 14
Millet 7, 20
Olay gazetesi 17
Rodop Rüzgarı 4, 5
Trakya'nın Sesi 22

Dergiler

Arkadaş Çocuk 1, 22
Azınlık Postası 23
Azınlıkça 19, 23
Birlik 20
Nota Kùltür Bùlteni 11, 21
Öğretmen 17
Öğretmenin Sesi 9, 15
Şafak 2, 4, 8, 10-13, 16-18, 20-23
Tohum 2
Trakya'nın Sesi 22

*Εικονογράφηση: Χρήστος Παπανίκος
Σχεδιασμός εντύπου: Καίτη Αυγουστάκη*

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα: Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση II,
Άξονας: 1, Μέτρο: 1.1 Κατηγορία Πράξεων: 1.1.1.α , Ενέργεια: 1.1.1

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΠΑΙΔΩΝ 2005-2007

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ:

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΥΠΕΥΘΥΝΗ:

ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ANNA ΦΡΑΓΚΟΥΔΑΚΗ

Η ΠΡΑΞΗ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΕΙΤΑΙ ΚΑΤΑ 80% ΑΠΟ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΚΑΙ
ΚΑΤΑ 20% ΑΠΟ ΕΘΝΙΚΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ